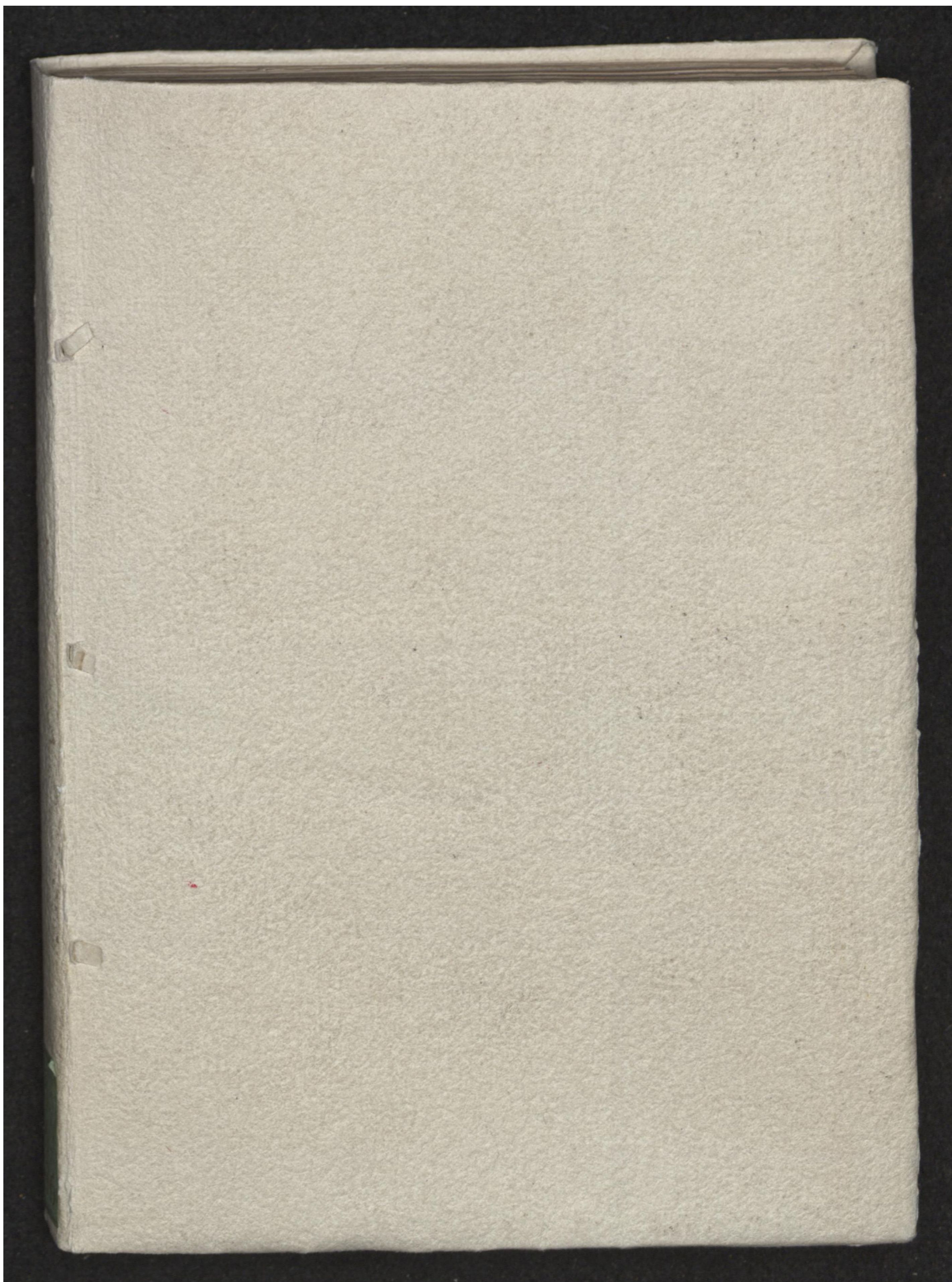
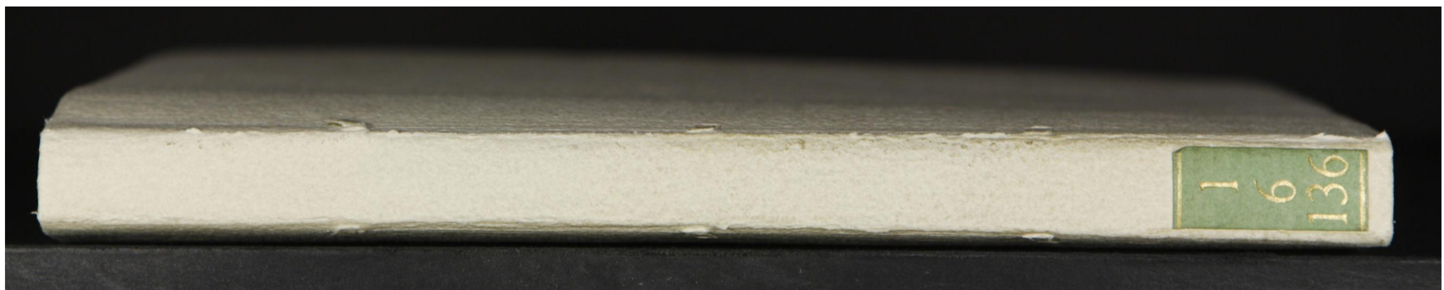
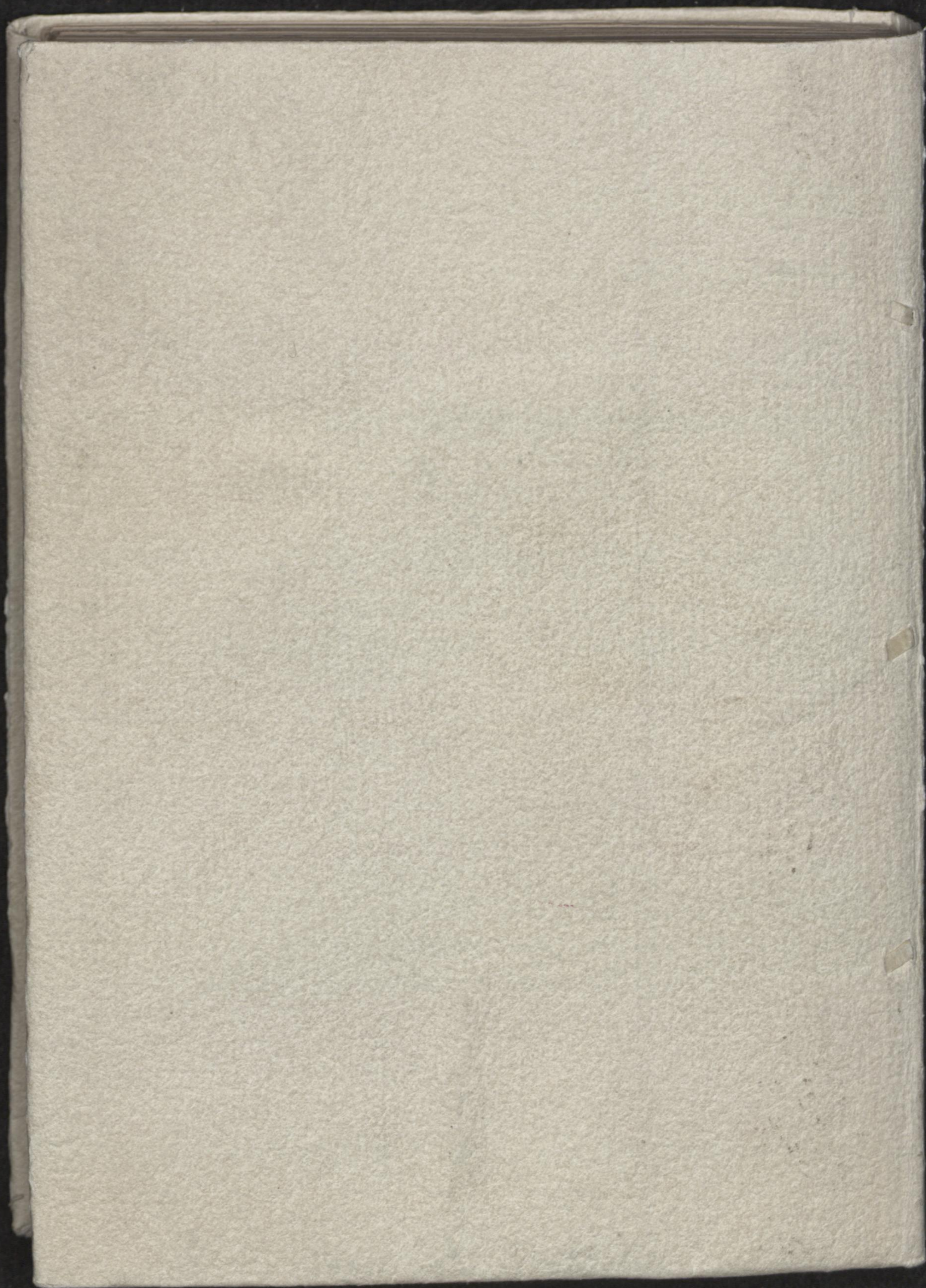
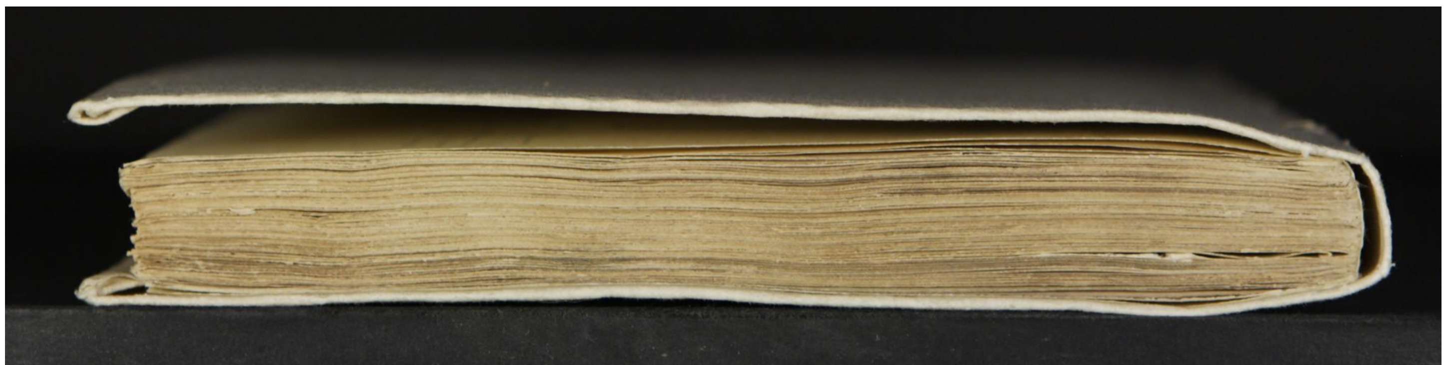
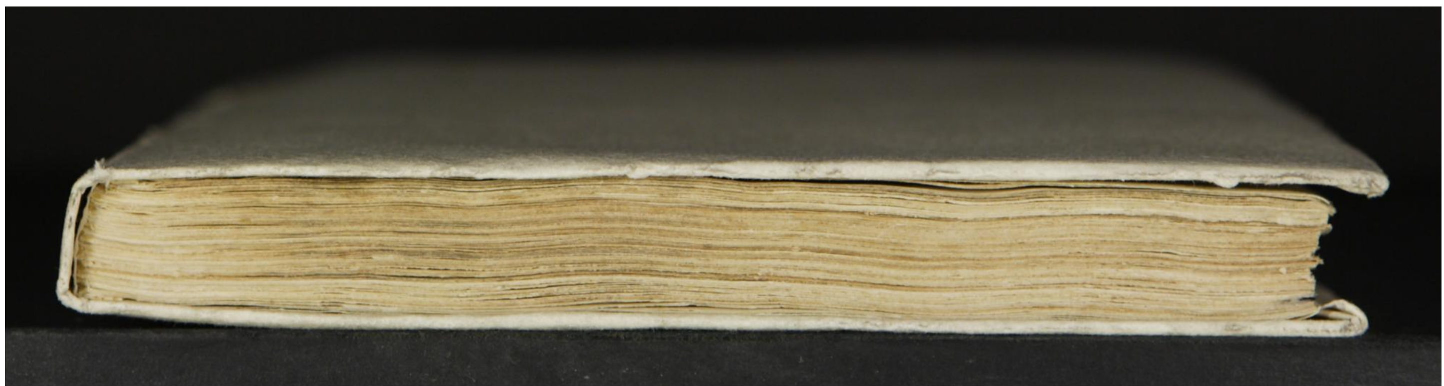

1
6
136

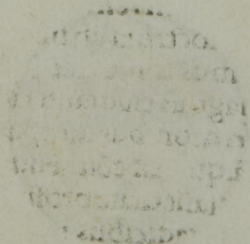

VIII
ALB

LEONIS, BAPTISTAE ALBERTI. FLORENTINI MOMVS

MOTV . PROPRIO . LEONIS . X .
PONT . OPT . MAX .
CAVTVM . EST
NE . QVIS . IN . SEPTENNIVM
ID . OPVS . IMPRIMAT
NEC . EXCVSVM . TEMERE
VENVNDARE
AVDEAT

IACOBVS . MAZOCHIVS
PETRO . ACCOLTO
CARD . ANCONITANO
S . P . D

IV mecum cogitaui, quod nã tibi argu/mentũ meæ in te obseruãtiæ possem exhibere/nam quũ iam multos ab hinc annos tete mihi tam familiariter utendum praſtiteris/ꝙ cui familiarissime/admiratiõe quadam tuarũ uirtutũ ductus semp percupiui apud oẽs teſtatũ relinquere te aut nemi nem/aut per paucos habere/qui tui nõis me eẽnt aut ſtudiosiores/aut amantiores. Profecto quum pro tua singulari humãitate me unũ ex intimis tuis esse uolueris/ perspexerimqꝫ tuã in bonos mansuetudinẽ/ in malos seueritatem/ incorruptũ ab omni auaritia/atqꝫ uoluptate ingeniũ/quotidiãnũ in re lrãria laborem/disciplinarũ oium cognitionẽ/ in prouidendo cõsilium/in decernẽdo iudiciũ/ quibus rebus fiebat ut te nõ solũ iis: quos uidemus/sed iis etiã qui supioribus sæculis uixerũt: proculdubio cõpararemus. aut malignus/ aut rudis tuarum laudũ æſtimator uideri potuissem nisi ex mea officina uolumen aliquod tibi dicatũ in publicũ prodiret. qđ indiciũ apud oẽs futurũ esset/quãti ego te/singularesqꝫ uirtutes tuas faciã. Scio tamen te tam remotũ esse tum natura/tum etiã multo magis ratiõe/et doctrina ab inani laude/& sermonibus uulgi: ꝙ qui remotissimus inueniret. Proinde has librorũ dicatiões/quas nõnulli magnifaciũt/tanti facere/ꝙ sus amaracũ. Et enim te frequẽtibus sermonibus usurpare audiui eam uerã/ ac solidam haberi gloriã. quæ ex cõtinentia/animi magnitudine: uirtutũ præſtantia: uitæ sanctitate proficisciť qđ hæc nõ summo solo adhærens/sed altis radicibus inixa cõtra omnẽ & temporum/& hominũ iniuriã in ipsam æternitatẽ deueniat. licet aũt

ita sentias/et meũ hoc munusculũ sit leue apud te pondus ha/
biturũ. Tamen duxi mihi hac in re cõsiderandũ nõ tantũ quid
tibi in hoc genere gratũ eẽt futurũ/q̃ quid alii de meo in te aĩo
eẽnt iudicaturi. Nã iure optio ĩgrati animi existimarer apud
eos/q necessitudinẽ nr̃am/ et tua in me officia cumulatissima
nouerũt /nisi et aliquod manifestissimũ meæ in te reuerentiæ
argumẽtum extaret. Quod aũt exp̃ssius quod locupletius pos
set exhiberi multa mecũ/et uaria cogitans nõ reperi/q̃ ut in ho
minũ manus uolumẽ aliqd̃ nomẽ tuũ præseferens p̃manaret
qd̃ studiis tuis/et grauitate nõ indignũ/et a mea in te beneuo/
lẽtia nõ alienũ iudicaret. Igit̃ quũ in lucẽ eẽm daturus Momũ
Leõis Baptistæ uiri ingeniosissimi/atq; eruditissimi/opus abs
te summopere laudatũ uidebã hunc cũ suo q̃dem noĩe studio/
sis oĩbus fore gratissimũ/tum adhuc longe gratiorẽ si alicuius
præcellentis uiri autoritate quasi instructus in publicũ prodi/
ret. Hoc aũt facile erat assecuturus/si liber tibi dicatus inuulga
retur. Qua p̃p Momus hic nr̃ tandẽ relictis tenebris tui noĩs
autoritate inisus in lucẽ exeat / et inter doctorũ manus libere
uerset̃. Est profecto hoc opus cũ plenum præceptorũ ad bene/
beateq; uiuendũ:tum oẽs humanæ uitæ rationem quasi in cla
ro speculo uidetur repræsentare. Accedit quod omnia tot sali/
bus : tot dicteriis sũt aspersa/ut nihil urbanius hac ætate fuis/
se compositũ cõtenderim. Videtur uoluisse noster hic scriptor
priscũ illum philosophandi ritũ reuocasse/ut per fabulas/et io
cos ueritas:quæ per se interdũ insuauis:et amara est in aĩos ho
minũ facilius illaberet̃. Mitto quot grauissimas sñias/quot acu
tissima dicta / quot ingeniosissimas fabellas / quot pulcherri
mos e media p̃hia locos inseret. Quid qd̃ tanto oĩbus in re
bus temperamento utitur/ut in seriis non sit morosus:in iocis
nõ p̃fusus/in dicteriis nõ nimius/in fabulis nõ fastidiosus / in
præceptis nõ ineptus. Quo fit ut nõ desperẽ lectorẽ rerũ uarie
tate posse oblectari, uoluptate retineri/ saluberrimis documẽ
tis iuuari. Sed iam Momum ipsum aggredere licet elegantia
rum oium inuidũ:et osorem: in hac tamen parte Veneres oẽs
præseferentem. Vale.

LEONIS . BAPTISTAE ALBERTI : FLORENTINI MOMVS

RINCIPEM, opificemq́ rerum optimum, & maximum Deum, cum pleraq́ omnia admiratione dignissima, ita distribuisset rebus a se procreatis, ut singulis nota aliqua præstantissimarum, diuinarumq́ laudum obueniret, illud pſertim sibi seruasse palam, & inpromptu est, ut uoluerit unicus admodum, solusq́ plena, & integra esse diuinitate accumulatissimus. Nam cum uim astris, nitorem cælo, orbi terrarum pulchritudinem, rationem uero, atq́ immortalitatem animis & huiusmodi mirifica omnia rebus singulis quasi uiritim impertiens, adegisset, uoluit ipse esse unus tota, & integra conferctus counitusq́ uirtute, cui penitus parē non inuenias. Quæ res quidem omnium esse prima in diuinitate, ni fallimur, censenda est, ut sit unice unus, unice solus. Hinc fit ut rara omnia, quæ a cæterorum similitudine segregentur, quasi diuina esse uetere hominum opinione existimentur. Namq́ & monstra, portenta, ostentaue, & huiusmo/

di, quia rara euenerint, deorum religioni apud ueteres ad/ iudicabãtur. Tum & Natura rerum maxima, & inuisa quæque ita cum raritate coniunxisse a/ ueteri hominum memoria in hanc usque diem obseruatum est/ ut eligans grandeque nihil effingere, nisi id quoque sit rarum, nouisse uideatur. Hinc fortassis illud est, quia si quos præstare ingenio, & præ cæteris eo a multitudine deflectere animaduertimus: ut sint illi quidem suo in laudis gratiæ singulares, ac perinde rari, hos diuinos nuncupemus, proximeque ad deos admiratione, & honoribus prosequamur natura edocti. Qua nimirum intelligimus, rara eo sapere omnia diuinitatem, quo illuc tendant, ut unica, atque egregia sola, a cæterorumque cætu, & numero segregata habeantur. Possem & multa repetere nullã ob gratiam habita in precio, nisi quia unica sint, quod ut cætera omittam, quam multa sint apud ueteres scriptores quæ probentur si esse uulgata & trita uideantur, aut quid erit illud, quod non maxima cum uoluptate, admiratione que legatur, si erit eiusmodi ut a cæteris non dico neglectum & explosum, Sed parum præuisum, parũ quia perceptum intelligatur, ut scriptoris officium deputem, nihil sibi ad scribẽdum desumere, quod ipsum nõ sit iis, qui legerint, incognitũ, atque incogitatum. Quæ cum ita sit, non me tamen fugit, quam difficillimum, ac prope impossibile sit aliquid adducere in medium, quia ipsum non a plerisque ex tam infinito scriptorum numero tractatum, depræhensumque extiterit: Vetus prouerbium: Nihil dictum prius quin dictũ. Quare sic statuo fore:

ut ex raro hominum genere putandum ſit, quiſquis il le fuerit, qui res nouas, inauditas, & præter omnium opinionem, & ſpem in mediũ attulerit. Proximus huic erit is, qui cognitas, & communes fortaſſis res, nouo quodam, & inſperato ſcribendi genere tractarit. Itaq; ſic deputo. nam ſi dabitur quiſpiam olim, qui cum le- gentes ad frugem uitæ melioris inſtruat, atq; inſtitu- at dictorum grauitate, rerumq; dignitate uaria, & ele- ganti, idemq; una riſu illectet, iocis delectet, uoluptate detineat, qđ apud latinos qui adhuc fecerint, nondum ſatis extitere: hunc profecto inter plebeios minime cē- ſendum eſſe. Cuperem in me tantum eſſet ingenii, quã tum in hac una re proculdubio difficili aſſequenda ad hibui ſtudii, & diligentiæ. Nam fortaſſis eſſem aſſecu tus, ut apertius ĩtelligerem, uerſari me in quodam phi loſophandi genere minime aſpernando, & didici qui- dem ipſa ex re quantum induſtrie debeatur, ubi te ſtu deas eſſe quouis pacto diſſimilem cæteris dignitate, & grauitate ſeruata. Sin uero a te ſuſceperis ita ſcribere, ut in rebus grauiſſimis tractandis nuſq̃ a riſu, iocoq; di- ſcedas cum inſueto tum & digno, & liberali, profecto illic plus laboris, & difficultatis inuenies, q̃ inexperti opinantur. Etenim ſunt, qui dum huic uni, de qua lo quimur, raritati intendunt, & ſi ea dicant, quæ admo dum uulgata, & plebeia ſunt, eadem tñ quadam ſeueri tatis ſumpta perſona ita proferunt, ut digniſſimi laude habeantur. Nos cõtra elaborauimus: ut qui nos legãt, rideãt: aliaq; ex parte ſentiant ſe uerſari in rerum pueſti

gatione, atq; explicatione utili, & minime aspernanda. Id quantum assecuti simus, tuum erit iudicium, ubi nos legeris. Quod si senseris nostra hac scribendi comitate, & festiuitate maximam rerum seueritatem quasi condimento aliquo redditam esse lepidiorem: & suauiorem: leges ni fallor maiore cum uoluptate. Sed non erit ab re instituti nostri eo rationem explicare, quo cum operis comprehensio fiat clarior, tum me purgem/ cur deos introduxerim, & quasi poetarum licentia in scribenda historia abusus sim. Nam ueteres quidem scriptores ita philosophari solitos animaduerti, ut deorum nominibus eas animi uires intelligi uoluerint, quibus in hanc, aut in alteram institutorum partem agamur. Ea de re Plutonem/ Venerem, Martem/ & cæcum Cupidinem, & contra Palladem/ Iouem/ Herculem / huiusmodiq; deos introduxere, quorum hi cupiditatum/ uoluptatumq; illecebras / atq; labem, concitatosq; impetus: ac furores: hi uero mentis robur: consiliiq; uim significant: quibus animi aut uirtute imbuuntur: rationeq; moderantur. aut interea de se male merentur praua: inconsiderataq; agendo: & meditando. Itaq; cum sit in hominum animis perassidua/ difficilisq; istorum concertatio, nimirum sunt dii: quales esse et Homerus: & Pyndarus & Sophocles: & optimi poetarum introduxere in scænam. Sed de his alius erit tractandi locus: si quando de sacris, & diis conscribemus. Nos igitur poetas imitati: cum de principe: qui ueluti mens: & animus uniuersum reip. corpus moderatur: scribere adoriremur, deos suscepimus

74

Deos suscepimus: quibus & cupidos: & iracūdos: & uoluptuosos, indoctos, leues, suspitiososq; . Contra item graues, maturos, constantes, agentes: solertes studiosos, ac frugi notarem: quasi per ironiam quales futuri sint in uitæ cursu, & rerum successu, dum aut hanc, aut alteram uitam inierint. Quid laudis: aut uituperii: quid gloriæ aut ignominiæ: quid firmitatis in rep. aut euersionis fortunæ: dignitatis: maiestatisq; subsequatur: ut his quatuor libris, ni me laboris mei amor decipit, cum nōnulla comperias: quæ ad optimum principem formandum spectēt: tum etiam non paucissima sese offerant, quæ ad dinoscendos mores pertinent eorum, qui Principes sectantur. Ni forte illud desit, q̄ assentatorem, quo Principum aulæ refertæ sunt: prætermiserim consulto. Nam illud quidem ueteres poetæ, presertim comici, abunde explicarunt. Tum & a me tantum abest ut possim: quæ assentatoris sunt, ut interdū me redarguendum prebeam, qui emeritas, & locis debitas dignissimorū laudes omittam, ne mihi ipse uidear id genus hoīum uoluisse ulla ex parte imitari, quos penitus oderim. qui error nunc mihi habetur tecum. Nam quis est, qui in procemiis scribendis nō blandiat: nō applaudere gestiat his, ad quos scribat: ut fictis etiam collaudationibus uetere: & p̄scripta procemiorū lege rem ornare ad decus ducat. Ego nudum procemium attuli, tuisq; tantis tanq̄

B

maximis ex uirtutibus nullam recensui& feci ꝙ qui te, meq; norunt: non uituperabunt. Nam & tu ex te id agis ut tua sese Virtus, Fama, & celebritate ꝑ omnium aures, & ora mirifice efferat: posteritatisq; fructum accumulatissime consequatur. Ergo alioꝝ ope in ea re nõ indiges. Ego uero (quoad in me sit) tua & dicta: & facta obseruans, & colligens malo te totis uoluminibus amplecti: atq; cupidis litteraꝝ cõmendare, ut habeant quem egregie imitentur: q̃ leui (ut ita loquar) cõgratulatione permulcere: Sed de his hactenus. Cæterum cum nos per ocium legeris: & tibi inter legẽdum res ex desiderio meo tua pro expectatione successerit, toties cõgratulabimur quoties incideris: ut rideas, & utinam tam sæpe eueniat, ut sales, & inuentoꝝ formas admireris: q̃ nõ inter raro dabitur: ut rideas iocos, & comitatem: q bus hæc historia refertissima est. Ergo lege uel maxime ut ipsum te recrees, proxime ut faueas & studiis: & lucubrationibus nostris uolens: ac lubens, sis felix.

IRABAR, si quando apud nos humiles mortales in uita degenda pugnantem aliquam: & inconstantem rationum, iudiciorumq; uigere opinionem intelligebam. Sed cum superos ipsos maximos, quibus omnis sapientiæ laus attributa est: cœpi animo accuratius repetere: destiti hominũ ineptias admirari. Nam apud eos reperi uaria: & ꝑpe incredibilia esse ĩgenia: & mores. Alios.n.sese habere graues: & seueros, alios contra extare leues, & ridiculos: aliosq; deinceps ita esse a cæteris dissimiles, ut uix esse: ex cælicolaꝝ numero possis credere. Qui tamen cum ita sint, cum longe moribus inter se dissideãt: neminem tamen seu apud homines: seu apud superos reperias ita singulari: & peruersa imbutum natura, cui non alium quempiam multa ex parte cõmperias similem: præter unum Deoꝝ, cui nomen Momo. Hunc enim ferunt ingenio esse preditum præpostero, mirum in modum cõtumaci: naturaq; esse obuersatorem: infestum: acrem: molestum, & didicisse quosq; etiam familiares lacessere, atq; irritare, dictisq; factisq;, & consuesse omne studium consumere, ut ab se discedat nemo fronte non tristi, & animo non pœnitus pleno indignatione. deniq; omnium unus est Momus, qui cum singulos odisse, tum & nullis non esse odio, mirum

in modum gaudeat : hunc memoriæ proditum est ob eius ĩmodestam linguæ procacitatem ab uetere Deoꝝ superum cætu, & concilio omnium conspira tione:& consensu deiectum, exclusumq; fuisse : sed inaudita prauitate ingenii:& pessimis artibus tantũ ualuisse:ut potuerit superos omnes Deos : omneq; Cœlum:& uniuersam deniq; orbis machinã in ul timum discrimen adducere. Hanc nos historiam q̃ ad uitam cum ratione degendam faciat: litteris mã dare instituimus. Id ut cõmodius fiat:repetenda pri- us est:quæ nam cã:& modus extrudendi in exilium Momi fuerit. post id reliquam historiam omnium uariã, & nõ minus reꝝ dignaꝝ, maiestate:q̃ iocoꝝ uenustate refertissimã subsequemur. Nam cũ Iuppi ter optimus maximus suum hoc mirificum opus mundum coedificasset, & eum qdem esse q̃ orna- tissimum oĩ ex parte cuperet, diis edixerat:ut sua ꝑ uirili quisq; in eã ipsam rem aliqd elegans, dignũq; cõferret. Iouis dicto certatim paruere superi. iccirco alii alias res, alii hominem, alii bouem, alii domum: singuliq;(præter Momum)aliqd muneris Ioui nõ ingratum in medium produxere. Solus Momus in nata contumacia insolescens nihil ab se fore æditum gloriabatur, & in tanto alioꝝ, tanq̃ cõmuni ꝑdu- cendaꝝ reꝝ studio sua in peruicatia summa cũ uo- luptate perseuerabat. Tandem cum plurimi maxi- mopere ex eo expostulassent:ut Iouis gratiam & au

thoritatem modestius, consultiusq; coleret: nõ quo illorũ suasionibus: aut monitis moueretur: sed q̃ assiduas monitiones: hortationes: precesq; multorũ nequiret sine stomacho diutius ferre: aspero: ut semper: supercilio, uincite (inquit) molesti. abunde quidem uobis satisfaciam. Inde igitur rem se dignam excogitauit. Vniuersum. n. terrarũ orbem cimice: tinea: fuconibus: crabronibus, stataniõibus & eiusmodi obscenis, & sui similibus bestiolis referctissimum reddidit. Ea res primum apud cælicolas ridiculo haberi, ioco, ludoq; accipi. Ille indigne ferre, q̃ non execrarentur, uerũ gloriari suo secum facto: & passim aliorũ munera improbare: munerum auctores uituperare. deniq; uniuersorũ odia dictis: factisq; in dies magis ac magis subire. Erat inter cæteros celebres opifices Deos magna in admiratione suorũ a se cõditorum munerum Pallas, q̃ bouem. Minerua: q̃ domũ: Prometheus: q̃ hoĩem effecissent proxime ad hos accedebat, ut belle Dea Fraus fecisse uideret q̃ mulieribus mortalium adiecisset delitias: artesq; fingẽdi: risumq;: lachrymasq;. Etenim hos: præsertĩ cum cæteri Dii laudibus extollerent: solus Momus uituperabat. aiebat. n. utilem quidem esse bouem: & ad fortitudinem æque atq; ad laborem satis cõparatum, sed non suo decentiq; loco fronti fore oculos adactos: quo fiat: ut cum pronis cornibus oppeteret: oculis ad terram destitutis: non destinato: & p̃

finito loco liceat ferire hostem:& ineptum ꝑculdubio fuisse artificem: quæ nō summa ad cornua uel unum saltem oculum imposuisset. Domum itidem asserebat nequicq̄ esse tantopere approbandam:uti ab imperitis Diis approbabatur:q̄nquidem nullos currus subegisset:quo malo a uicino in pacatius solum posset trahi, at hoīem quidez affirmabat quippiam esse prope diuinum, sed siqua in eo spectaret formæ dignitas, id non authoris inuentum: sed ab Deoꝝ esse ductum facie:in eoq; opere, illud tn̄ stulta uideri cōmissum ratiōe:qđ intra pectus mediisq; in precordiis homini mentem abdidisset, quā unā suprema ad supcilia: propatulaq; in sede uultus locasse oportuit. Cæteꝝ apud se nullius probari æque atq; Fraudis deæ ingenium.eam.n.adinuenisse quo pacto pulchra Iunone abdicata, sese pellicem Deorum regi subigat:amatorem esse Iouem: & facile delicatam:ornatamq; uirginem appetituꝝ, futurum hinc ut irata ob eam iniuriam cōiuge, & thoros iugales dedignante:doli artifex Dea mulierosi Principis grām aucupet. Q đ si sapiat Iuno:si suos amores integros:pennesq; uelit:ex Deoꝝ cætu Deā fraudem sibi ducet exterminādam. Hæc Momus dicere aduersus fraudē usurpabat:tametsi Deā ipsam amabat perdite. sed ꝙ suspitionibus amoris per id tēpus diffidebat:criminose : iracundeq; magis iactabat:q̄ esset par:ut iam tum hinc acerba istiusmodi lacessi

ta iniuria Dea suas oẽs decreuerit curas:& cogitatio nes ad sui uindictam prosequendam exercere, itaq; ut pulcherrime ingrato amãti pro meritis referret: suis freta artibus in grãm uolens:ac lubens cũ Mo mo rediisse simulat. frequens ideo una esse: crebros cum illo trahere sermones, dicẽti ultra oĩa assentiri: petenti obsequi: subinde credulo amanti futilia quæ dam: cõmentitiaq; secreta aperire: consiliumq; suis in agendis rebus, ficta fide poscere: ac modo ueris: mõ falsis uerbis, unis atq; itẽ alteris Diis ĩflexo: diductoq; ꝑmõe obtrectari: ut ꝑcacẽ ad obloquẽdũ illiceret. Postremo nihil prætermittere, quo illi esse in tempore nocua egregio aliquo malo posset. His artibus multa ab inconsulto: & incaute cõfabulanti extorse rat: quæquidem ad eos ipsos, quos id grauate ferre arbitrabatur: detulerat: ea spe ut multoꝝ in unũ Momum inuidia: odiisq; citatis: ad hostem obruẽdum impetu, & manu firmiori attempate irrũperet. Dederat preterea opam Fraus Dea: ut ꝑ uarios ĩterpretes crebre in dies multoꝝ aduersus Momum querimoniæ exporgerentur Ioui, & quo cẽm ab se istius maleuolentiæ suspitionem amoueret, si qñ de Momi nequitia se coram sermo habebatur: quasi ꝑ amoris officio patrocinium præstare se assimulabat: & pluribus uerbis: sed frigidula oratione Momũ omnibus accusantibus: & oĩum sententiis damnatum defendebat: inquiens: Momum quidem esse mente

alioqui non̄ pessima: sed aio fortassis im̄oderate li-
bero: eaq; re uideri lingua esse dicatiori, & item̄pera
tiori q̄ sit: interea totis oculis & auribus euigilanti
deæ accōmodissima ledendi occasio oblata est. Nā
ægreferentibus diis nouum alterꝝ Deoꝝ genus ho
mines procreatum esse & eos q̄dem aura: fontibus:
domo: floribus: uino, boue: & hm̄oi delitiis multo
ferme quā superos esse beatiores, Iuppiter optimus
maximus: q; celicolaꝝ beneuolētia suum sibi regnū
uellet cōmunire: quæ suæ fuere partes: huic se rei ꝑ-
be prouisurum pollicitus est, & daturū se operā as-
seruit: ut superum nullus post hac sit, quin: se Deū
malit esse q̄ hoiem. Ergo in hoium animos curas:
metumq; iniecit: morbosq;, & mortem: atq; dolorē
adegit. Quibus erumnis cum iam adeo essent ho
mines longe deteriori in sorte: q̄ bruta animātia cō
stituti, non modo Deoꝝ erga se inuidiam extinsere:
uerum & sui misericordiam excitauere. Accessit ut
gratificandi studio Iuppiter cœlum ornare latissime
aggressus sit. Cœli. n. domicilia cōstituit: eaq; mul-
tis: uariisq; signis: auro: ac gēmis: omniq; deniq; co-
pia delitiaꝝ pulcherrime distinxit. Demū hæc diis.
Phœbo: Marti: Saturno patri: Mercurio: Veneri:
Dianæq; ultro elargitus est. & quo lætam de hinc:
& omnibus celicolis gratam: acceptissimamq; suaꝫ
tyrānidem curis uacuus ageret: munia magistratū:
Imperiaq;: in quos uisum est: impertitus distribuit.
Et iprimis

Et in primis Fato Deo ad res curandas, agendasq;
oium solertissimo: semper agēti, nunq̄ otioso nihil,
p ignauiā: p inertiā ptereūti, nihil precibus, aut præ
miis a uetere more, a legitimisq; institutis deflectē-
ti, uoluendoꝝ orbium curam summam, igniumq;
potestatem legauit concione habita. qua incontione
illud iteꝝ, atq; iteꝝ affirmauit, sese ocii esse cupidissi
mum, ac rerum quidem regni aliud nihil sibi esse re
lictum uelle, q̄ ut una cum reliquis Diis integra uo
luptate ex animi libidine frueretur. suoꝝ uero erga
Deos meritoꝝ hoc satis sibi uideri premium, si per
eoꝝ mansuetudinem dabitur, ut possit uitam dege
re curis uacuam, atq; liberam. Hic locus admonet,
ut qn̄ summam ignium potestatem Fato datam di
ximus, qui nam ipsi ignes, & quæ nam sit ea pote-
stas reteraȝ. Est apud superos sacer æterno ab æuo
ductus focus, cui quidem cum cætera, tum illud in
sit admirabile, ut nulla substituta materia, nulloq;
liquore subfuso sese confouens ppetuis lucescat flā
mis. quin & hmōi est, ut qbus adh æserit rebus, eas
quoad una cōstiterit, inmortales, incorruptibilesq;
reddat. sed si ex eo fato sūptas flāmas crassis, liquē
tibusq; rebus terrenis adegeris. sponte sua diffluēt,
ad pristināq; sedem, ni assiduis flatibus, celeriq; mo
tu exagitentur, dilabentur. accedit ꝙ solis in uillis
mapparum, quas Dea Virtus contexuit, sacer ipse
ignis uigeat. Isthoc sacro ex foco hausta flāmula ad

summum frontis uerticem, quibusq; Deorum illucet, atq; ea quidem in Diis hanc habet uim, ut ea conspicui, in quas uelint, rerum formas sese queãt ex arbitrio uertere. Q d' ipm pleriq; maximorum Deorum effecere. alii in aureum imbrem, cygnumue, alii aliud in animans sese, prout sua tulit libido, conuertens. Hoc ex foco cũ Prometheus radiũ subripuisset, ob perpetratum sacrilegium ad caucasum mõtem fixũ relegarunt. Q uæ cum ita res sese haberet, cum is focus ad tantas res agendas esset cõmodus, cauere superi magistratu ignium creato, ne hmõi furta posthac ullius audacia, temeritate ue possent perpetrari. Hæc de ignibus hactenus dicta sint. ad rem redeo. Itaq; tantis ab Ioue exhibitis donis, cælicolæ p insigni suscepta munificentia ordinibus confluebant. Iamq; uniuersa ĩmortalium multitudo incredibilẽ præ se alacritatem ferens ad regiam conuenerat, habitura gratias Ioui. eoq; loci quisq; certatim maximis laudibus rem prosequi aggrediebatur. recte. n. pieq; optimum principem Iouem pro sua prudẽtia cælicolarum ordini prouidisse, uno ore affirmabant. Solus Momus: uultu tristi, gestu moroso, alteroq; sublato supcilio hũc atq; hũc ad cõgratulandũ ppe rãtem toruo, obliquoq; lumine despectabat. Sensit illico Perfidia Dea, unicum erga inimicum intenta, Momum esse animo in Iouem subinfenso. Iccirco suas ad artes conuersa, quæ opus facto sint, parat:

Temporis.n. Dei filiam, Verinam, Iouisq; pellicē Profluam, quam eandem nympharum esse alumnam prædicāt, proximā post ad cōuiualem aram, ad quā fortassis adhærebat Momus, collocat, iubetq; uti assideant humo, & aliud inter se dissimulātes latitent. Iouis.n. cā parari, quæ sic parentur. proinde rem sedulo exequantur, & tacite quæ illic dicentur, auscultent, atq; adnotent. Compositis Insidiis Dea uultu hilari ad amātem propius accedit. salutāt mutuo sese. post id cum paululū fraus obticuisset, mox contracto supcilio: & quidnam: inquit: mi Mome: num & tu, ut uideor uidere, de Iouis in superos merito secus atq; uulgus hoc imperitum sentis? Ne uero eadem una mecum de hisce rebus statues? Non ausim ea cuiq̃ pfiteri, quæ sentio, ni forte uni tibi, quem æque, atq; holce oculos meos diligo. Verum qd me cœlem apud te? a quo me ītelligam in amore ita accipi prope, ut merita sum mea simplicitate & fide. Hei nos infœlices qui qdem huic. sed de his alias. At pulchra esse opera Iouis nō inficior, tametsi meminisse deceat, quæq; Princeps maximoꝝ Deorum aggrediatur, ea esse oīa oportere ita, ut nihil supra, & nihil æque. Rectius pro tua prudentia tu, q̃ dixisse uelim, intelligis, q̃ a me explicent. Hæc Dea. Tum Momus. pfecto inquit sentis, uti res est, sed nōdum satis apud me cōstat, stulti ne sint ea principis opera magis: an ambitiosi. Hic dea subridens:

& quid tum, inquit, utrunq; illi forte si adsit? non ui
tium inq̃, sed consilium. Tum Momus. cõsilium ne
inquit, tu id, q̈ meram sapiat stultitiam, nũcupas?
constitutam rez agendaz rõnem loquar, quæ me
decere arbitrer? O q̃ cõmodius cum Deoz rep. age
retur, si maturius consilia pensitarentur, neq;. n. lat
est principem pñti libidini prospexisse, ni & quæ fu
tura sint, ita utrãq; in partem ppenderit, atq; addu
xerit, ut nõ aliena posthac, sed sua, præsertim uiuẽ
dum sit (ut aiunt) quadra. uel quid hoc dementiæ
Deoz regi incessit. s. tum primum maiorem in mo
dum gaudebat Iuppiter optimus maximus hoĩes
factos esse, ut haberet quos nobis supis seu iure, seu
iniuria succensus æmulos ad inuidiã obiectaret. post
ubi antiquius duxit ueteribus incolis, q̃ aduenĩetiæ
Deoz ĩ mortaliũ multitudini superas parere sedes,
illic hoĩes hẽre sibi uoluit, in quos suos iraz æstus
ex aĩo profunderet. in quos ut ĩmani sæuitia grassa
retur. Hinc fulgura, hinc tonitrua, hinc pestes, & q̈
durius, ĩtollerabiliusq; est, miseris hoĩem aĩs curas,
metusq;, & quæcũq; excogitari, fingiq; possint ma
la, ingessit, atq; in unum accumulauit. Alia ex parte,
si certare aduersus mala pigeat, miseris reliquit, quo
se ex crudeli hoste munitissima, tutissimaq; recipiãt
in castra, Mortem. si uero certare iuuat, o incõsulte
Iuppiter qua te & iratũ, & armatum Deoz princi
pem superent, homunculis nõ ademisti, Patiẽtiam

De orbium, igniumq; prouincia quid est q sine cõ miseratione iamiam nostrorum impendentium malo rum referam? Quis tam uecors, tam obtusi extat ingenii, quin istuc mentem adhibens intelligat non defuturuz, ut nullis, magisq̃ te authore, o Iuppiter tuiq; ipsius pditore pereas? tu ne fato tantam uim, & potestatem agendarum rerum tanta cum uolubilita te cõiunctam dedisti? Qd' si semper, ut cæpere no uas res cupere & posse, astrorum, orbiumq; ductores nõ desistent, quis hoc non perspicit futurum ut olim quempiam alium superis daturi sint regem? Hen in quit hic Fraus, regem ne? quid ni, inquit Momus, an tu Iouem alium esse, q̃ Deum reris, qui Deorum sit rex? Mihi qd' autumas, ĩquit Fraus, fit nõ iniuria uerisimile. Verum & quis nam tanto Imperio dignũ se, etiam iubentibus fatis, deputet? O te ridiculam: inquit Momus, tam ne esse Deos oẽs animis modi cos, & pusillos censes, ut nõ aliquem inueniri cre das, qui impandi oblatam sortez nõ recuset? te qdẽ: inquit fraus, & si maxima quæq; mereri deputez, tñ est aliquid tanta in re, quo te quoq; posse cõmo ueri arbitrer. Sed quidnã tum? nos uero quanti uo les esse apud te, si forte dabitur, ut imperes? mihi tu inqt, Momus altera eris Iuno Hic Fraus cœpit col lachrymari. at qui nimirũ: inquit: cui præ libidine, q̃ uelit liceant, huic nihil diutius cordi est, aliam tibi reperies amatam Mome. tibi Fraus, quæ te misere

amet:erit fastidio. His:& plerisq; hmõi ultro:citroq; dictis:coegit Fraus iurare amãtẽ ipsa in ara, sese, cũ factus forte Deo℞ fuerit rex, Fraudẽ Iunonis loco habiturum. post hæc ad Dea℞ cætum uictrix rediẽs Verinam, & Profluam arbitras bene, & docte sub ornat, quibus uerbis, quo gestu, qua hora ad Iouẽ qcquid ad aram ex insidiis audissent, referant. Fiũt oĩa ex sñia. Atroci ergo ad se delata amittendi regni suspitione cõmotus Iuppiter, q̃ iam pridem alio℞ cã esset, erga Momũ occulte factus iratior. Nunc suis rõnibus q̃tum coniectura prospiceret paratum aduersarium intuens sese acerbum iniuria℞ uindicẽ exhibuit. Irato Ioue oĩa atq; oĩa cõtremuere. Obstu puere superi. Cogitur frequens Deo℞ senatus. iubẽ tur ꝓflua Dea nympha℞ alumna & Verina Tpis filia testificari quæ a Momo dicta nuper ad aram subaudissent. Instituebat Deum pater, & hoĩu; rex Iuppiter solẽni more diem reo dici, constitutisq; iudi cibus audiri cãm, legitimoq; iudicio litem ꝑcenseri. Sed tũ totis ab subselliis una oĩum, eademq; repen te oborta uox: publicum odium Momum maiesta tis teneri acclamauit. io. ꝑhendendum sceleris obno xium. io. & promethei loco uinciendum. Tanta ini mico℞ conspiratione, tantisq; in se unũ insurgenti bus ira℞ procellis Momus aĩs prostratus, & trepi dans fuga sibi consulendum statuit. Eridanum cœ li fluuium citato gradu fugiens petebat. quo inde

ſumpto nauigio ſecundis aquis ad noſtras hoīum regiones applicaret. ſed dum ab inſequentium ſtre pitu ſibi cauiſſe properat, in uoraginem multo hia tu preruptam, quæ quidem cœli puteus dicitur: in cautus corruit. illinc, amiſſo flamine Deorum inſi gni, in ſolum etruſcum quaſi alter tages irrupit. Eā gentem religioni maiorem in modum deditam oſ tendit. ſuas iccirco primas ſuſcepit ptes: idq; ſibi unū indixit fore negocium uindictæ grā: Etruriā ab Deo rum cultu ad ſe obſeruandum, imitandumq; abdu cere. Itaq; nullum erat uſpiam Deoꝝ cōmiſſum fla gitium in eam diem, cuius Momus diligentiſſimus exquiſitor non meminiſſet, codicibuſq; adnotaſcet. Ergo obſcenas quaſq; ſuperum fabulas, deſumpta poetaꝝ perſona, ſerio ue, ioco ue, ad multitudinem decantabat. Iouis audiebātur in ſcholis, in theatris, in triuiis adulteria, ſtupra, turpiaq; amoris furta. tū & Phœbi, & Martis, & horum & item horum ſu perum nefanda facinora uulgo aſſeuerabantur. De niq; ueris falſa miſcebantur, & uulgatoꝝ in dies ſce lerum numerus, & fama multo excreſcebat, ut iam Deoꝝ, Dearumq; caput nullum nō inceſtum, fla gitiiſq; perditum haberetur. Poſt id Philoſophātis perſona ſumpta, ut erat barba ꝓmiſſa toruo aſpe ctu, hiſpido ſupercilio, truci nutu, & geſtu, ut ita lo quar, faſtuoſo, per gymnaſia nō ſine multoꝝ coro na cōcionabūdus diſceptabat. Deoꝝ uim aliud ne

quicq̃ esse, q̃ irritũ & penitus friuolum superstitio-
saꝶ mentium commentum. nullos inueniri Deos,
præsertim qui hoĩum res curasse uelint. uel tandem
unũ esse oium aĩantium cõmunem deum, Natu-
ram, cuius quidem sint opus & opera non hoĩes
modo regere, uerum & iumenta, & alites, & pisces,
& eiusmodi animantia, quæ quidem consimili qua
dam, & cõmuni facta rõne ad motum, ad sensum,
ad seseq; tuendum, atq; curandum consimili opor-
teat uia, & modo regere, atq; gubernare. neq; tam
malum compiri naturæ opus, cui nõ sit in tanto ꝓ
ductaꝶ reꝶ cumulo ad reliquoꝶ usum, & utilitaté
accõmodatissimus locus. fungi iccirco quæcunq; a
natura procreata sint, certo prescriptoq; officio, seu
bona illa quidem, seu mala pensentur ab hoĩbus,
q̃nquidem in uita, repugnanteq; natura eadem ipsa
per se nihil possint. Multa pẽsari peccata opinione,
quæ peccata non sint. ludum esse naturæ hoĩum
uitam. Itaq; his dicendi rõnibus plerosq; mortaliũ
mouerat Momus, ut iam intermitti sacrificia & so-
lẽnes antiquari cerimoniæ, Deorumq; cultus pas-
sim apud mortales deseri occiperẽt. Id ubi a superis
cognitum est. fit ad Iouis regiam concursus. Actũ
de rebus suis queruntur, opem auxiliumq; mutuo
(ut fit in ꝑditis rebus) alter ab altero exposcunt. iãq;
se prospicere affirmant sublata apud hoĩes opiniõe
Deorum, & metu, ne quicq̃ esse ꝙ se amplius Deos
deputent.

deputent. Interea Momus uindictas acrius pſequi, & oium philoſophantium ſcholas diſputãdo inceſſere, nõ deſiſtebat. Diſputanti Deo iam tum, ſeu inuidia, ſeu garriẽdi cupiditate: cateruæ occurrebãt philoſophoꝝ. Etenim cominus, eminuſq; circum aſtabant, interpellabant, uexabant. Momus uero acer, durus, oium impetum magis peruicacia, q̃ iuſtis uiribus ſolus ſuſtinebat. Alii præſidem: moderatoreq; reꝝ unum eẽ aliquem arguebãt. Alii paria paribus, & inmortalium numerum mortalium numero rñdere ſuadebant. Alii mentem q̃dam oi terræ craſſitudine, oi corruptibilium, mortaliumq; reꝝ contagione, & cõmertio uacuam, liberamq;, diuinaꝝ & humanaꝝ eſſe reꝝ alumnam, principemq; demõſtrabant. Alii uim quãdam infuſam rebus, qua uniuerſa moueãtur, cuius ue quaſi radii quidam ſint hominum animi, Deum putandum aſſerebant, neq; magis inter ſe uarietate ſententiaꝝ Philoſophi ipſi diſcrepabant, q̃ uno inſtituto oẽs una aduerſus Momum ſeſe infeſtos uariis modis obiiciebant. Ille, ut erat in oi ſuſcepta controuerſia peruicax, ſuam durius tueri ſententiam, negare Deos, ac demum falli hoies, qui quidem ob iſtum, quem cœlo ſpectent conuerſionum ambitũ moti: præſides Deos ullos pter Naturam putẽt. Naturam qdem ultro, ac ſponte ſueſſe erga genus hoium ĩnato, & ſuo uti officio: eamq; haud uſq̃ egere noſtris rebus, ſed ne eam q-

dem nostris moueri precibus, ac demũ frustra ecs metui Deos, qui aut nulli sint, aut si sint, nimirum suapte natura benefici sunt. Disceptantium Philosophoꝝ tumultu ꝓcipiti superi, unde a cœlo exaudiri uoces possent, ad rem spectandam accursitarunt: suspensiq; aīs disputationis euentũ expectabant. Nũc Momi respõsis tristes, nũc philosophoꝝ uocibus læti. Etenim philosophi aduersus Momum concitati natura ambitiosi, mente arrogantes, usu uehementes, uti erant, altercatores ꝑtinacius instabant, urgebant, neq; interdũ cõuitiis parcebant. Hinc ad maledicta utrinq; ꝓrũpere: postremo ardescẽte rixa pugnis: unguibus: dentibusue obstinatum garrientis Momi os obtundere: lacerareq; prosecuti sunt. Tumultum supuenientes nõnulli proceres sedauere. At Momus hoꝝ ipsoꝝ ista ex pugna fidẽ: opẽq; implorãs, dimidia deperdita barba: fœdatos uultus ostentabat. Eam. n. dum circum hostium manibus obuallatus, oppressusq; fugam meditaretur: & cubito: & umbone ualidus hunc: atq; hũc deturbasset, pusillus quidam Cynicus trepidãtis Momi ab collo pendens morsu barbam decerpserat. Proceres tã tam barbato hoĩ illatam iniuriam præ se moleste ferre, sceleris authores quæritare. Sed circum strepentium philosophoꝝ uocibus Momum accusantium satis explicite exaudiri homo nemo narrãs poterat. Tandem tota intellecta historia: ubi pusillum

tum Cynicum demorsorem adductum reũ conspi
cati sunt: & hoĩem accepto pugno: cõmaceratis ocu
lis, obscænum & inter conandum loqui maximis
screatibus demorsæ uoratæq; barbæ pilos expuen-
tem, intuentur, mutuo risere: atq; re neglecta: despe
ctaq; abiere. Superis id ad maiestatem Deorum con
ducere: ne quicq̃ uisum est: ut discant homunculi in
quemq̃ Diuorum: tametsi consceleratissimum: atq; pe
nitus incognitum inferre manus. Alia ex parte pro-
spiciebat: nõ defuturum: quin prope diem Momo:
ut cœperat: uindictam psequente, plebeq; ignara: &
credula assentiente, prisci gentiũ ritus: & iusta Diis
sacra labefactata obliterarentur. Coacto ea de re se-
natu Deorum duæ proferebant sentẽtiæ. Vna erat: in
quã quidem pedibus ibant cuncti: ut ad superum di
gnitatem: authoritatemq; reuocandam grati aliqui:
acceptiq; hoĩbus mitterentur: qui apud mortalium
aĩos quouis argumento in integrum status ueteres
cerimonias: ac uenerationem Deorum restituerẽt: atq;
refirmarent. Altera erat sñia, in qua uariebatur, sed
primarios habebat authores: ut Momus: cuius iam
tum mores cælicolis oĩbus essent cogniti: reuocaret.
Plus. n. detrimenti ex illius exilio diuorum ordini re-
dundaturum: q̃ si garrulum blatteronem, cui nulli am
plius crediturí sint: domi continuerint. qđ si Momi
pæna delectẽtur: eẽ quidem genus exilii deterrimũ
ita inter suos uersari: ut oĩbus inuisus: atq; infensus

sit: tandem ex Iouis: senatusq; decreto: Virtus dea: q̃
& aspectus maiestate: & apud mortales authorita-
te plurimum ualeret: ad terrarum incolas: ueluti in p̃o
uinciam: summa cum imperii potestate demittitur.
mandaturq;: ut prouideat: nequid Deorum resp. detri-
menti patiatur. Dea proficiscente uniuersi ordines co
mitãdi gratia frequẽtes adfuere: tum & singuli sena
tores cælicolæ, prout necessitudine: aut familiarita-
te apud proficiscẽtem ualebãt: soliciti admonere: hor
tari: rogareq;: ut q̃bus possit artibus cõmuni in pe-
riculo publicam ad salutem aduigilet: detq; operã:
ut cuius ope Deorum flamines extarent: eius cura: &
diligentia sacrosancta ĩmortalium maiestas tueret̃.
Illa optimam de se spem in tanto Deorum discrimine
pollicita: q̃tum ex tpe captari afflictis rebus consilii
potuit: mature iniuit: Quatuor Deæ Virtutis filii
aderãt adolescentes formæ uenustate: indolisq; gr̃a:
& uultus p̃ceritate: morũq; p̃stantia facile principes
cælicolarum iuuentutis. hos laute ornatos secum Dea
p̃ficiscens ducit: per quos: sin aliter nequeat: Deoruz
ueteres hospites: proceres mortaliuz: heroasq;: quos
esse pulchrorum amatores meminerat: moueat. Tanti
erat Momi conatus uelle euertere. Eccã igit̃ deã qua
drato reptãtẽ agmĩe: hic Triũphus, hic Tropheus
duo uirtutis mares liberi p̃textati preibãt. Virtus ma
ter subinde media subsequitur. Matrem deam binæ
item puellæ filiæ Laus: atq; Posteritas consequebã

tur. Deorum numerus ad septimũ usq; lapidem lõgo ordine cõfertim Deam ægredientem comitati sunt. At legati illic nubem candidissimã oĩum cõscenderunt: qua quidem per æthera procliue labentes ad terras delati deuenerunt. Hac uirtutis pfectione Dii plurimum recreari toto cœlo professi sunt: neq; de futurum arguebant: quin tam preclaris fulcta coadiutoribus dea uiolatam cælicolarum maiestatẽ ab impuri: facinorosissimiq; Momi iniuriis esset uendicatura. Dea ut primum appulit ad terras: mirabile dictu: q̃tum uniuersa terrarum facies plausu, lætitiaq; gestiret. Sino quid auræ: qd fontes: quid flumina: qd colles aduentu Deæ exhilarati sint. Videbas flores uel ipso præduro ex silice erumpere, pretereuntiq; Deæ late arridere, & uenerando acclinare, oẽsq; suauitatum delitias, ut odoratissimũ id iter redderẽt: expromere. Vidisses & canoras alites prope aduolitantes circum applaudere pictis alis: motuq; uocis Deos hospites cõsalutare. Quid multa? oĩum mortalium oculi diuinos ipsos ad uultus contuendos intenti hærebant, Multi spretis officinis tm̃ aduentãtium specimen diutius contemplaturi iterum: atq; iterum sectabantur: Nõnulli inter sectandum præ admiratione obstupescebant: quoad prope attoniti redditi hærebant: Vnd q; confluebant ex uicis, ex angiportibus: & matres: & nurus: & senes: & oĩs ætas. & quinam hospites: & quid sibi uelint inscii mutuo

ab insciis sciscitando fatigabantur. At Dea composi to gradu: & uultu multa praeseferens admixtam cū dignitate facilitatem: lento motu: laetoq; supcilio salutatrix per militarem uiam ad gymnasium: inde ad theatrum: postremo in aedes publici iuris hominum subingressa constitit. Senserat Momus aduenisse Deas. sed partim odio Deorum: taedioq; rerum suarum e conspectu diffugiebat: partim qđ procul uisam laudem Virtutis filiam oium pulcherrimā ardere incaepisset: seductus sectabatur. Atq; ut erat ingenio suspitiosissimo: sua fuisse deas causa demissas īterpretabatur: & curis plenus uaria intimo pectore consilia uoluebat. Veniebat in mentem quid sibi esset cum iratis Diuis causae. senserat apud quos diuertisset: mortales multoquidem: q̄ possis credere: truces: & truculentos. Deos alia ex parte meminerat solere flecti precibus. At Deorum legatū cōgredi haud putabat fore utile exuli, ni forte id multa fiat cum significatione aī penitus deiecti: atq; demissi: & supplicem prebere se Momus omnino ab suo instituto esse alienum statuebat, neq; inueniebat quo pacto sibi ipse imparet: ut acris austeri: semperq; infesti improperatoris personam poneret. quāquidem dudum susceptam aeterna pertinacia seruasset. Alia ex parte metuebat: ne Deam ipsam alioqui facilem: & mitem sibi exasperatam redderet sua cōtumacia. & conuenire suis rationibus intelligebat, hanc ab sese

re nõ alienam: a qua aliquid opis: cõsiliiq; sua in cã
esset impetraturus. Accedebat eo nouissimus erga
Laudem initus amor. Tãdem in hoc irrupit cõsilii:
ut Deam sibi cõueniendam duceret. Itaq; sese dictis
castigans, ponendi nimirum, inquit, sunt miseris, o
Mome fastus: seruandaq; rebus felicioribus graui-
tas. satis ꝑ decore fiet Mome: ubi te: quoquo id que
as pacto: ex infimo abiectoq; loco in pristinã digni
tatem uendices. Neq; tu hoc putato dedecere: cum
agas: ut quæ agas: deceant. Nam est quidem sapien
tis: parere tẽpori. Quin & assentando: supplicando
ue conferet ad res maiores capessendas aditum pa-
rasse Momo. Dices eẽ nequeo nõ Momus: nequeo
nõ esse: qui semp fuerim: liber & constans. Esto sa-
ne. ipsum te intus in aĩo habeto: quem uoles: dum
uultu fronte: uerbísq; eum te simules: atq; dissimu-
les: quem usus poscat. Et tuã: qui tam belle id pos-
sis: & illius: qui id nõ recuset: rideto. Ineptias hmõi
secum uersans Momus, cum propius accessisset ad
templum: tam repẽte tantam illuc accursitasse mul
titudinẽ: tanq; uarios illic ludoꝝ conari apparatus,
demirat̃. Nãq; inter diuas puellas ingenio erat Laus
leuissimo: & oculoꝝ flagrantia propemodum ímo
desta. Iãq;: ut se appeterẽt: illexerat cõplurimos. quo
rum cateruis circum aduentantibus diuæ pene ob-
sidebãtur. Etenim alii fidibus: cantu: saltu ue. alii pa
lestra. alii opum: diuitiarumq; ostentatíone. deniq;

quisq; quã plurimũ posset, polleretq; re placere Laudi puellæ adoriebatur. Lasciua Laus oĩbus, ac pserti his, qui lauta præstarẽt ueste, amenã offerre se quãtis poterat artibus, matre nõ recusante, elaborabat. Tantos Momus offendisse riuales ægre ferebat, sed qua de re aduenisset sollicitus quendam ex proxima taberna emittit, qui uirtuti Deæ nũciet, eẽ aliquem suæ gentis Momum, qui se nõ inuitas percupiat adire. Metuebat. n. ne si non tentata, & cognita Deæ in se gratia adiuisset, exclusus multitudini ludibrio haberetur. At uirtus Dea utinam inquit satis meminisset is quidem nostra se habitum esse ex gente, non profecto sibi tantas cõmisisset rerũ pturbatiões. Verũ accedat, ut lubet. His uerbis Momus nunciatis quã in partem acciperet nõ tenebat. oculis, uultu, animisq; se in oẽs partes uersabat. Tandẽ curarũ plenus ad templi uestibulum adstitit. quo loci uix unũ aut alterũ pro sui cõscientia uerbũ poterat proferre. Sed ab Dea pbenigne susceptus ipsũ se colligens plura est orsus dicere. Etenim ueterem cæpit familiaritatem, mutua officia, summam erga Deam beneuolentiam cõmemorare, suas calamitates deplorare, opem orare, seq; modis oĩbus cõmẽdatum facere. Dea, ut fractũ exulis aĩum recrearet, quæ ad rem pertinere arbitrabatur, maturæ, & grauiter pro loci, temporisq; rõne, respondit. Inter quæ non defuit illud, ut admoneret, cõmodius cum pro

fligato agi

fligato ãgi, si desineret olim nõ usq; se oĩbus præbe re infensum, atq; inuisum. obesse rebus agendis ni mium properam, & procliuem ad detrectandũ lo quacitatem: Rogare ut poneret aĩos cõcitatos, tem peraret iracundiæ. Abhorrere quidem a suis tempo ribus, ut iniuriaꝝ tam obstinate meminerit. eo men tem intẽdat, ut spectet, quã quæq; in superos astru at, facilius ea quidem in sui caput sint redditura, q̃ superos affectura. Repetat ipse secum quid assequu tus sit suis artibus, & uetere uiuẽdi more. Dolendũ quidem ad id pene redactas esse Momi rõnes, ut q uelit opitulari nequeat. sed tñ pro uetere gratia non defuisse cum publice, tum priuate Momi causa, cu rasse ut superi Momi salutem nõ negligant, curatu ramq; ut benemerẽti accumulatissime referant. mo do suas esse partes Momus sentiat, ut in aĩs homi num suis uerbis labefactatam & pene conuulsam Deoꝝ opinionem, religionemq; restituat. Momus insperato gaudio excitus cuncta polliceri, nihil non spondere, oĩa ab se deberi Diis magnifice de se meri tis deierando insistit. Interea Proceres, primariæq; matronæ, inter quas sunt qui opinent affuisse Her culem, liberumq; patrem natum Semele, Mediuʒ Fidiũ, fratresq; Tindaridas, atq; itẽ Matutã Cadmi filiam, Carmẽtã, Cærerem q;, & istiusmodi. Hiple be abacta, & una pro truso Momo in templũ Deã consultatum ingressi sunt. Cũq; cœpissent poscere,

ut bona uenia liceret nosse, eent ne, quales aspectu, & corporis habitu uiderent, ortæ ex Deorum genere: Cumq; rogare, obsecrariq; perseuerarent, ut priuatim apud se hospitio diuerterent, Momus admodum spe plenus, & Dearum pñtia fretus sese elatius agitare cæperat q̃ eēt par. etenim ĩpitare, obuersari, detrectareq; nõ cessabat. At multitudo insolētissimi unius huius arrogantiam, contumaciamq; fastidita, e templo extrusere. Insperata iniuria cõmotus Momus, mediam inter plebem sese ingerens, hmõi dictis excandescebat. Ne uero tantis lacessiti iniuriis o ciues istorum per cerum demētiam æternũ pferemus? Sint illi qdem malam suam in rem, malumq; in cruciatum opum affluentia, & pdarum cumulis nobis humilioribus, quo ad eorum fata uelint, superiores, nosq; ĩnocentes, q eorum flagitia non probemus, oderint. fulgeant auro, & gēmis. stent unguentis illibuti, dum & oium libidinũ sordibus delibuti, & ĩmersi degant. Nos trita ueste sudore obsiti semp ne pessundabimur istorum ĩpudentia? Non ergo licebit fortibus uiris, qđ pauperes simus, nostræ gentis, necessitudineq; con iunctos hospites istis ipsis inuictis congredi. O nefandam, & pernitiosam nostræ cõmunis libertatis labem, atq; excidium. Arroganti imperio dispellũt, superbo impetu deturbāt. Nos uero nostram dignitatem tam atroci iniuria lacessiti uirtute non tuebimur? Nos ĩsignem paucorum audaciã tam multi uno

consensu, & cõspiratione nunq̃ refellemus? Pudeat foedæ seruitutis. Hic ciues liberos esse nos ostẽdite. Adeste uiri fortes. tyrãnos nequire diutius perferre ostendite. Ius uestrum tueri, libertatem defendere, ac denique uitã seruituti postponere olim posse ostẽdite. Adeste ciues. ui temeritas coercẽda. sequatur libertatis uindicem, qui se ciuem, libertateque dignum putat. Arma, Arma uiri. Hæc Momus. At ciues, q aderant, ut est uulgi uitiũ, & natura sponte quosque rerum nouarum authores sequi, & præcipites in ostentatos seditionum fluctus ruere, iam tum irritatis aĩs fremebant, & passim indignũ facinus procerum accusantes, undique ad tumultũ insurgebant. Id cum animaduertisset Dea, ad templi uestibulum se cõferẽs perturbationum authore Momo accito, facile surgẽtem tumultum circũstrepentis plebis sedauit frontis, & manus gestu regia quadam cum maiestate innuens. & ad Momum cõuersa, nũ tu hoc, inquit, pacto Mome, quæ modo apud me pollicebare innocabas? Siccine indomitam multitudinem ad imanem audaciã cõcitabas, ut me & hasce puellas medias inter pericula faciũ, ferrique armorum cõstitueres? Vt mutilatorum, cadẽtiumque nostra iter gremia cruore aspersæ diuæ ad superos rediremus? Saniore esse Momum posthac mẽte optamus. Ego uero, inq̃t Momus, desperatus meis in rebus tantis illesus incõmodorum, & horum istorum mortaliũ iniuriis nõ pos-

ſum ipſum me cohibere, quin mea mala ſentiens paululum cædam dolori. Tuũ erit Virtus hoc ꝓ uidere, utrum iniuria nobis ſempiterna magisq̃ be neficiis certandum eſt. Adſis, inquit Dea, hoc ueli de me tibi pſuadeas, tuis me cõmodis curandis mi nime defuturam, & quo firmiori ſpe, atq; expecta tione quæ tuæ ſunt partes, exequare dãnum, hoc ti bi ſpondeo. Tu q̃dem ſi quid, uti mea de te fert opi nio, bene de genere Deoꝶ apud mortales fueris ꝓ meritus, profecto efficiam, ut nulla ex parte officii tui pœniteat. At qui eſt q̃dem, ut de te mihi omnia pollicear, noui ingenium tuum Mome, & de te ſic ſtatuo, dum ita inſtituas aliquid & tibi ſalutare, & Diis gratum uelle experiri profecto ex ſnĩa pficies: Tu modo id para, & te priſtina Deoꝶ gratia dignũ preſta. Maiora longe a nobis rependentur, q̃ ꝓmi ſerimus, Momus ad hæc q̃d aut de ſe ſtatueret, aut benigne admonẽti referret præter lachrymas nõ ha bebat. Illud cõmouit Deã, ꝙ uetula quædam icur ua cum ſenio, tum & metu pñtium reꝶ pene con fecta properans, tremitans, anhelitãs, uoce ſubmiſ ſa hoe homo hoe, inq̃t, næ tu quantis in piculis uer ſere nõ intelligis. fuge hinc miſer, teq; ab paratis ad uerſum te inſidiis eripe. Acinacem uidi ſeruo ab la tere ꝙ procerem tradere, ac iubere uti q̃primum te reꝶ oĩum pturbatorem confoderet. Dea, ne quid co ram immite hmõi, & nefarium perpetraretur uerita

uelum quo esset accincta instar apicis quod e coelo in puteum corruēs amisisset ad Momi caput aduol uit. At tu inquit quas uoles uarias in facies uersus infestam in te insidiarum manum aufugies, ꝙ si pro tuo officio quæ ad Deorum rem pertineant exeque re, id mihi assumo de te ut benemerito benefactum congratuleris. Post hæc ad proceres cōuersa Dea se se nisi in templo alibi ꝑnoctare instituisse negat. sed postridie mane si redierint habere quippiā, qđ cum illis sit maximis de rebus actura. Demum ubi salu tatores missos fecit, e uestigio æneas graues ualuas obducit tēplo quo ab impurissimoꝝ audaciūq; cō tumeliis sit obclusis foribus tutior. Momus postq̄ quæ neq̄, & improbe tentasset tam ꝑter spem, atq; expectatiōem bene uertere animaduertit, suis ab suc cessibus aīos, atq; spiritus pristinos resumēs oēs cu ras, cogitationesq; suas ut aliqđ se dignum facinus aggrederetur, intenderat. Ergo nouam, atq; in audi tam lædendi rōnem adinuenit, qua ubi nefarie mi sceret oīa, illic pie, & probe fecisse uideretur, & pro malo inuento ab his, qui iniuriam accepissent, grāe haberent. puellaꝝ. n. una erat Tersitis soror īprimis ob egregiam deformitatem urbe tota cognita. hæc, ꝙ regio langueret morbo, rus ualitudinis gratia pe tierat. In hanc cōuersus Momus se cæteras īter puel las, quæ tunc forte in triuiis, atq; angiportibus cō gruerant, īmiscet uultusq; suos nō ut antea pallens

tes, & squalidos, sed nouo quasi miraculo factos to-
seos, & miro uenustatis splendore amoenos osten-
tans, manuq; sibi insuetos aureos capillos demul-
cens, bellissime inlectabat. Inuidétibus puellis, atq;
poscentibus, unde una hæc Tersitea oíum incurio-
sissima puella tam repente cõnituerit. Momus cō-
posito ad delitias uultu, eo dum inquit adeste meæ
cupidines, meæ puellæ, animoq;, si id uacat, aduerti
te quæ uobis utilissima, & gratissima dictura sum.
Discetis. n. a me quo pacto etiã uos hmõi uultu or
natissimo prodeatis. At qui eritis quidem tanto, q̃
ipsa sim ornatiores, quãto præ me uestrap quæq;
ex se est longe formosior, atq; decentior. Quod
ni ita ut facerem tã mirifici doni largitiores Dii im-
perassent (meũ apud uos sit fas profiteri peccatũ)
fortassis poteram tacendo meo cum aío mecũ hoc
nostro solo potiri gaudio, proprioq; hoc inter puel
las triumpho gloriari. sed superis dis spõte, ac lubẽs
pareo. Tu Venus. tu Bacche. tuq; aurea Aurora ade
ste, fauete q;, dum sancto, pioq; uestro pro imperio
tanti tãq; diuini muneris meas hasce amãtissimas,
carissimasq; puellas participes facio. His Momi di-
ctis, puellæ facile, nõ dici põt, q̃ sese audiendi, discẽ
diq; auidas prestiterint. Tum Momus cõmentitiaz
fabulam ordiri grãdi uerbop apparatu cæpit in hãc
ferme sníam. Nocturna se quidem uigilia fessam, cu
risq; aí fractam, atq; defatigatam ruri mane dilucu

lo obdormiuisse, & in somnis uisam sibi curas easdē sua cū defuncta nutrice repetere. Id erat suam se uehementer sortem accusare, ꝙ alioqui non oīno repudiandam ob ingenii dotes puellam uideret se nullis fore nō ingratam, atq; una præsertim re coloris obscenitate haberi a cūctis mortalibus spretam, atq; reiectam. At uetulam nutricem uisam dicere desine aīe mi te hisce fletibus cōmacerare, dabo quo pacto fias formosissima. Ito, uoueto superis, & Veneri, & Baccho atq; Auroræ dis te coronas tua manu illibatis floribus consertas ad aram illoꝝ simulachris admoturā, modo aliquid dēt ad te honestādam opis. Nanq; obsequii memores, & gratissimi Dii quæq; petieris præstabūt. Hac nutricis oratiōē recitata Momus, iam tū animos puellaꝝ spe, atq; cupiditate maiorem in modum oppleuerat, quas cū ita affectas intueretur unā, atq; alterā spectās per ꝗ bellulo gestu cæptos sermōes ꝓsequuta. Hæc mea: inquit: dixerat nutrix. At ego experrecta pronis manibus quāta dabatur animi fide ex insomnio uoui. Credin? illico me bona spe factam firmiorem sensi. Quid multa? iterato consopitam me Aurora dea ꝑ somnium qua arte resina, cerusaq; pingerem, & pumicæ fingerem, & croco, nitroq; crinem tingerem edocuit. Qua ex re uos puellas bis fœlices arbitror: & ꝙ diuinos Auroræ uultus his artibus, quoad lubeat, liceat mutari, & ꝙ nostris in curis, & labori

bus patefactam ad superos Deos imortales consu lendos, placandosq; uiam habeamus. Hac pacem, opemq; poscere superum, hac Dis uolẽtibus, & an nuẽtibus quasi quodam rerum agendarum cõmertio iũ gi superis facili, leuiq; negocio possumus. Ite ea de re posthac puellæ: atq; a Dis audete uotis quæq; col libuerint, petere. His fabulis recitatis Momus puel lam unam, atq; alteram bellissime adornauit, atq; sese qua pingerent arte instructas, plerasq; oẽs red didit. Verum petiit in abdito facere id cõsuescerent, ne uiri quoq; sibi una tantas delitias usurparent, ne ue domi morosæ, & causatrices nouercæ resciscerent. Hæc Momus atq; abiit, ita acta sua secũ reputãs, ut præ læticia prope insaniret. Eteni aiebat, profecto (uti aiunt) rerum oium uicissitudo est. Quis tantã, tãq; uariam temporum meorum cõmutationem, con uersiõemq; factam uspiam potuisset suspicari? Nup exul miseriis obrutus, Dis atq; hoibus odio, & lu dibrio qui fueram, nũc repẽte ex afflictis, perditisq; rebus in tanta hæc mea tractus gaudia nimirum exulto læticia. Sed nõdum apud me constat in pri mis ne congratuler q ab exilio restitutus pristinam dignitatem recuperaturus sim, an q hæc mihi uin dicandi mei ratio in mentem inciderit, qua inueniri nulla possit festiuior, & profecto hic apud hoies uer sari oportet, si qd ad dolum, & fraudem uelis astu: perfidiaq; callere. Hu iquale bipedum genus hoies? appage.

appage? At qui hoc mihi exacerbo exilio obtigisse uoluptati est, q uafre, & gnauiter uersipellē atq tergiuersatorem præbere me simulando, ac dissimulādo perdoctus, peritissimusq euaserim. Quas profecto artes commodas, & usui pernecessarias in illo apud superos ocio, & luxuriæ illecebris constitutus nunq̃ fuissem assequutus. Nunc his meis uexatus, exagitatusq casibus quid est q te fraus uerear? O me fœlicem si illa pristina in rerum affluentia qd possent in dies noua incōmoda tenuissem: Non me fedifraga fraus tuis proditoriis artibus exterminasses, q si ad superos rediero (Sed de his alias) hoc scio Momum fallet nemo, qñquidem omnes fore improbos perdidicit Momus. ad rem redeo. sic se res habet. Hic apud hoīes ferendo, tollerandoq dura, & aduersa ad grandes, præclarasq res prospere agēdas ratio, & modus compatur. uel quis meum hoc, uti par est, satis laudarit uindicandi cōmentum? Ne uero nō me architectum elegātem oīs malitiæ prebui, hoc nimirum meo facto id uēturum sentio. superos discet mortalis uoto incessere, noui eius petulantiam. noui procacitatem, arrogantiam, temeritatem. Nihil sibi rerum optimarum, atq diuinarum nō deberi deputat. Quid erit quod uotis nō aggrediatur? stulte appetet, temere affectabit, proterue exposcet, nihil sibi negandum, nihil nō ultro conferendum ducet. Deniq quiuis unus homunculorum cunctos Deos

ſua inſolentia expoſtulando defatigabit. Illi uero de litioſi, qui quidem lauta inter cœli domicilia omne æuum per ocium, & incuriam ducere īſtituere, ſi qd has res uotorum curarint, cōferant ad res agendas manum, animumq; oportet. Ac deſinant quidem ſuo cum Ganimede, ſua cum Venere, & Cupidine deſipiſcere uoluptatibus. Adde, q̄ ſi de mortalibus benemereri occeperint, in dies excreſcet deſidioſis, inertibuſq; labor. Sin hæc negligent, deſidia, & fa-ſtidio actum eſt. nulli ſunt. tolle qui parcant, fru-ſtra imperes. non habeant Dii, qui ad ſui numinis uenerationem animos ſubigant, quanti tu putes eē te ſuperum? Accedit huc, q̄ ſunt qdem Dii ipſi plus ſatis ambitioſi: & popularis ſubmiſſionis, aſſentatio niſq; maiorē in moduʒ audi. ſunt alia ex pte ſupini: ignaui: deſides: quo fiet, ut nectare, atq; ambroſia ī-merſi, & obruti noua, & īſperata hmōi re quaſi a ſō-no exciti, quid quiſq; priuatim ſibi conſilioꝝ captet nō habeat, & cōmuni in re qd ſtatuiſſe conferat: nō inueniat. Diſputabāt altercationibus magis, q̄ ſentē tiis. Illic noſtræ aderit opæpræciū nō mediocre. Nā me, ni eoꝝ mores, & cōſuetudo fallit, futuꝝ pfecto uideo, ut in cōtentionis ſtudiis aliquid iraꝝ, & odii inter eos excitetur. neq; dubito quin in me multa ex parte illaꝝ pturbationum æſtus redundet. Sed quo me purgem, atq; ab inita inuidia reuocē, illud ſemp patebit, ut dicam me bona fide illoꝝ maieſtati cō-

fuluisse q̄tum ingenio, & simplici prudentia ualui, & bene mihi quidem q in me fuit merito inspera-tum rei euentum ad culpam esse nō detorquendū. postremo & quid illud? num q incultas, agrestesq; potuit puellas deperisse Iuppiter, factas per me ue-nustiores nō ardebit? Vale Iuno. Dū hæc secū cō-mentaretur Momus, incidit in mētem, ut tetrū ali ud adoriretur facinus dis superis, & dis inferis: & ho minum generi inuisum, infestum, & detestabile. Di gna res memoratu: leui re, si id ita licet dicere: tā exi tiosum, execrabileq; malum esse exortū. Tum & ip sum flagitium ob inuenti nouitatē habet in se qp-piam, qd' qdem legētibus uoluptatem afferat. Mo mū diximus Laudem unā Virtutis filiam cœpisse. adamare. Laude igitur ut potiretur: aīo destinarat ni hil rer̄ oīum p̄termittere. Ea de re ad obclusum tē plum circum astabat lustrans oēs aditus, undiq; re petens oīa, atq; pertentans. sed cum oēs eius haberi frustra conatus obiectis, firmatisq; templi portis in telligeret, pedem animumq; īde, quasi iactatum cœ ptam obsidionem dissoluens auerterat. sed cum in-ter discedendum iterato ad templum uersus consti-tisset, & suspirans rursus huc, atq; illuc suspexisset. orte neglectā positam fenestrā aīaduertit per ipsam hanc seu furtim, seu ui suos sibi fore petendos amo res īstituit. schalas eo admouere loco, & publico, & hominum frequentia cicunsepto, cum difficile, atq;

arduum, tum & pro re agenda erat haud quaq̃ tutiſ ſimuƺ. Ergo iſthinc oculis ab feneſtra ipſa pendẽs, hinc uero aĩum in oẽs partes concitans plura deli/ berabat, multa audebat, cuncta metuebat: furoreqꝫ libidinis agitatus ĩter ſpem, atqꝫ metum æſtuabat. At cum ſeſe collegiſſet, & memoria repetiſſet quid uelo ab Dea uirtute ſuſcepto poſſet, illico ſeſe hor/ tatus ad murum templi uetuſtate aſperum adhære ſcere, & brachia multo ſurſum uerſus tendere, un/ gueſqꝫ, barbamqꝫ ĩter lapidum iuncturas inf gere, totis manibus, totiſqꝫ contendit pedibus, quoad in hederam uerſus ipſam p feneſtram arduus irrepſit. Illinc ubi aſpexit ſolam fortaſſis laudem matre, fra/ tribuſqꝫ conſopitis in ſuis concinnandis capillis ad terſum templi lapidem quaſi ad ſpeculum aduigila re, præ amoris furore male ſui compos, & animo in oẽm audaciam percitus, quo ſe uertat, q̃d captet cõ ſilii nõ inuenit præter id, ut pronus, tacituſqꝫ ama/ torii furti occaſionem preſtoletur. Iccirco muro ſen ſim diffluens, intenſis brachiis aĩo ſuſpenſus depen debat, quo in ſtatu, atqꝫ expectatione poſitus diffi/ cile dictu eſt, q̃ & moræ, & ſui eſſet impatiens. Ad puellam. n. factus propior acrius flagrabat amoris facibus, alia ex pte, multa ueritus refrigeſcebat, atqꝫ contra miſcebat. Rurſus oĩa poterat aggredi Rur ſus item ſeſe, leuiſſima quauis oborta ſuſpitione re/ uocabat, atqꝫ cõtinebat. iterato ad temeritatem exci

tabatur, iterato inter audēdum hæsitabat. ac ad o m nes animi intento facinore cōcitatos metus nequie- bat totis frondibus non titubare. puella Dea com- motarum frondium leui tum primum allecta so- nitu oculos eo defixerat. Mox ubi pēdentis ramos hederæ, & quasi plausu gestientes frondes conspica ta paululum a crinibus innodandis destitisset, suæ non oblita leuitatis uiridati sibi ex palmite coronā facere aggrediebatur. Quid hic Momi audaciam re feram? Etenim sese attrectātem puellam totis lacer tis complexus oppressit, atq; oēm in partem, ne dis a somno excitatis, male, quod tētasset, uerteret, ocu los, atq; aures intentas, atq; arrectas porrigens per uicit. Mox se in fenestræ limitē retraxit, & illic pau lulum suos inde amores uictor, secutusq; spectans constitit, sed uide quid faciat improbitas, plebei ali- qui uilissimi scurræ, qd' nullos neq; Deos, neq; ho- mines uereri, id demum in uita optimum cōmodis simumq; deputent, per hæderam istam ipsam con- scendebant stuprandi, profanandiq; templi gratia, præhēsisq; hinc, atq; illinc ramusculis multa ui inixi in fenestram euadere elaborabant. qua ex re effectū est: ut Momus nō secus: ac per capillos distractus cum parte putrētis uetustate muri corruere coactus sit. Eam iniuriam Momus ægre tulit, icirco in tor rentem uersus impudentes ipsos scurras fœtidam p cloacam traxit, atq; submersit. At uirtus Dea primo

reluctantis filiæ strepitu excita, ut erat ingenio acu-
tissimo, & consilio pñti:optimũ, oportunissimũq;
ex tpe consilium iniuit. qđ qdem doctissimi, pruden
tissimiq; reꝝ agendaꝝ in hanc usq; diem cuncti cõ
probauere. quam. n. rem ne facta esset poterat ope
nulla consequi tam uoluit ad pñtem suam, suorũq;
notã, & ignominiam ꝓmulgare, atq; cõmittere for
tassis clamitando, ut ad unius filiæ acceptam cõtu-
meliam, nouæ etiã inimicitiæ in suos redundaturæ
accumularent. Itaq; pñtis pro tpis iniquitate cõmo
dius ducit quasi p somnium dissimulãdo, & obau
diendo quoad tempus ferat rei atrocitatem leuare.
Ergo prona despectat, tacitaq; expectat qualem sibi
res ipsa exitum adducat. puella uero insperato Mo-
mi scelere exterrita uix dum aĩos, crinesq; collegerat:
cum se factam cõpressu grauidam, & partui matu
rã sentit. Eodẽq; ferme tpis mométo (mirũ dictu)
sponte sua fœtum erupisse aĩaduertit. post id qđ ex
se natum esset colligens monstrum horrẽdum, te-
terrimũq; demirans stupuit, atq; uehementer indo-
luit. Monstro præter cætera fœta, & obscena illud
aderat longe incredibile, ꝙ totidem oculis, totidẽ au
ribus, totidem micabat linguis, quot & ipse parens
hederæ cõsertus fuerat foliis. Accedebat, ꝙ præ se eã
ipsam aĩ ferebat sollicitudinẽ, & curiositateȝ circũspe
ctandi, oẽsq; motus excipiendi, qua inter uitiãdum
parens agitabatur. Illudq; uehementius perturba-

bat, ꝙ mira, & nimium intempestiua esset loquaci
tate præditum. Nãq; uel nascẽdo qdem conari uer-
ba cæperat. Tm̃ ex se natu; puella nõ odisse nõ po
terat. ea de re id opprimere oĩbus aggressa est modis:
sed frustra. Deo. n. Deaq; progenitum animãs mor
ti ne quicq̃ obnoxiũ uigebat. sed hinc, huc, illac, e
e matris manibus resultitare, suffugitare, rursus re-
pere per sinus, per uestesq; inter labi non cessabat.
Quin & plagis, ictibusq; collisu; uoce, corpore, ac
uiribus excrescebat. Aderat illic pp exleuconicis plu
mis puluinar, quo sollicita puella uolutabile, inquie
tissimũq; id monstrum suppressans opprimere ini-
tebatur. At monstrum miris modis reluctans un-
guibus, dentibusq; ita puluinar collacerauit ut me-
dias inter plumas inserperet. Etenim tum istic puel
la intrudere monstrum iteꝝ, atq; iteꝝ ĩnitebat; quo
saltem si minus posset necare a suoꝝ oculis obde-
ret: atq; exponeret. In eo exequendo opere iam tu;
aĩs: uiribusq; defecerat. Tantis igitur casibus confe-
ctam puellã Dea mater dudũ cõspicata ingemuit.
Ergo ut puellæ tanto in discrimine opem afferret,
quasi tum primũ a somno expergefacta adstitit: ac
desine, inquit, ipsa expediam: graduq; citato prope-
rans dextro pede uolutantis monstri colla com-
pressit: Monstrum uero & si quasi irretitũ ne quic-
quam hisceret: uerborum tñ petulãtia insolescebat.
Quin & quæ audisset: uidissetq; nõ unquam uera

falsis miscens referebat. Triūphum. n. Trophæūq̧ non uirtute natos, sed casus, fortunæq̧ filios, & eorum alterum esse stolidum: alterum dementem adiurabat. Hosq̧ irridens io Trophæe io Triumphe uociferabat. Tuq̧ heus Trophæe quid ni uti assoles in Triuiis ad pueros: fessosq̧ uectores tete ostētans signis mutoꝝ more gāniens restitas? Addebat & laudem oculo esse indecēter Lippam. tum & posteritatem pedibus retrouersis ægre pergere affirmabat. Et ad Virtutem Deā uersus: cum tibi, inqt, Laus capillum pectit ad frontem pectus gremiūq̧ tuum multa conspergitur sordium fœditate. Monstri istiusmodi cōmota ꝓcacitate uirtus Dea aio repetebat: q̄ ferme oīum dicacissimoꝝ sit natura: & ingenium: ut facile queant uetera negligere: modo noua ad obloquendum suppeditent: & eosdem meminerat recentibus in horas undeuis captis rumoribus gaudere: spretisq̧ uulgatis historiis semp aliquid recentis fabulæ captare. Quæ cum ita essent: bene cōsulta dea. abi tu. inquit: malā in rem fama: qn̄quidē fari nō desinis. Aliasq̧ tibi quas recites fabulas: alibi compito: Atq̧ hæc dicēs p quā fecisset Momus fenestram furtum: per hāc monstrum eiecit. Fama iccirco quo primum solutis mēbris licuit eo repēte lacertos intentans se agitare, ac perinde sublimi pendere aere uolitando institit quoad e uestigio didicit euolare tanta pernicitate: ut non radius: & umbra: non oculi acies:

non oculi acies, nō animi ulla uis, ulla ex parte unius ad istius celeritatē possit cōpari. Ferūt hāc unico tpis momento cāpos maratonios, leutricosq;, & Salaminas, & Thermopilas, & Cannas, & Trasimenum, & Furculas, & scylleos scopulos, & cyclopea saxa, Idalias q; syluas, & herculeas gades & Byrsen, & Talas, & Athlantis axem, & ubi niueos Aurora Phoebo frenat equos, & ubi glaciali stridet oceano ímersus sol. Omnia inq̄ hæc, & pleraq; omnia quæuis alia istiusmodi momento lustrasse famam. Accessit, q uisendi, auscultandi, referendiq; auiditate, ac studio flagrans, nihil usquam tam seclusum: abditū, obinuolutumq; latitabat: qd' ipsum Fama dea non continuo scrutari, renoscitare, uulgoq; propalare sūma industria, incredibili uigilantia, intolerabiliq; labore íniteretur. Tam execrabile ex se progenitum malum intuens Momus, primum cœperat suspicari fore, ut pessime secum a dis ageretur Redibat in mētem, quale ab se foret in templo, præter deum, hominumq; ius, fasq; cōmissum facinus. Illud etiam perturbabat, q suorum apud diuos cōmodorum interpretem deam alienasset ab se audaci, temerariiq; libidinis scelere: & uerebat ne maximo istius unius Famæ præconio magnorꝫ deorꝫ apud hoies ius, & maiestas ínotesceret, atq; inde, & metuere, & uenerari deos credulum uulgus multo assuesceret. Sed alia ex pte erat, ut se recrearet, q ítelligebat Famā, nō quæ approbes modo, uerꝫ etiam & íprimis quæ improbes aliorꝫ gaudere facta recensere, & adnotarat mortalium mores, qui qdem nō tam recte, pieq; cuiusq̄ factis mo

ueantur, q̃ ut ex iis, quæ pro officio minus facta appare ant, grauiter offendantur, esseq́ hominum ingenium huiusmodi meminerat, ut graues etiã laudatores, atq́ maturos habeat suspectos. leuissimis uero obtrectatoribus ultro credat, & optimorũ egregie facta minori cũ uoluptate audiat, q̃ perditissimorũ, calumniasq́ ipsas pro cognitis exploratissimisq́ referat. ueris uero laudibus aliquid semper detrahat, atq́ iminuat. Adde his, quod totam hominis mirificam, diuinamq́ animi, ingenii, morumq́ pulchritudinem, & laudis decus, unico suspecto uitii næuo despiciunt, atq́ fastidiunt. Quæ cum ita essent, de re ipsa sic statuebat Momus fore, ut quo superum ferme inuenias neminem, cui non insint domesticæ aliquæ insignes, illustresq́ maculæ turpitudinis, eo nõ defuturum quin Fama rumoribus apud mortales deorum opinioni uehementer officiatur. Cæterum pro uitiata ab se in templo puella non difficilem apud se habere Iouem causam rebatur, eum qui amore captum se non neget, quippiam fecisse, in quo patris hominum, deorumq́ regis facta imitatus uideatur. Hæc tum secum Momus. At alia ex parte dea Fortuna uirtuti ob eam rem infensam, quod iam pridem constituendarum rerum apud mortales prouinciam affectasset, quoque in ea re sibi deam uirtutem prælatum iri dedignaretur, tota se ad æmulam deturbandam apparabat. Ea de re, dũquæq́ apud mortales agerent, obseruat, sensit quale iterea esset terris obortũ imane monstrum, cũq́ uisendis monstris maiorem imodum delectaret, & instituisset suas esse partes: Virtutis deæ cœpta, quoad in

se esset dirimere, læta ad terras applicuit cōueniendi Famam cupiditate, captandæq; ad lædendum occasionis gratia. Sed illico in rem sibi gratissimam incidit. Nãq; Herculem quidem acrem, assiduumq; aduersus monstra per duellionem clauam manu librantem, totoq; innixu Famam petentem offendit. Ea de re substitit secum ipsa, quid nã cōsilii caperet, pensitans. Multa offerebantur quæ sese perturbarent. inter quæ illud ĩprimis animo uersabatur, ꝙ audiebat coram bacchantem Famam, & deorum facta, consiliaq; toto æthere explicãtem. quas inter fabulas illud erat, aduentasse Fortunã deam, ut Virtutis deæ cæpta interturbaret, & uirtutē instituisse in ara apud mortales focum succendere diuorum flãmam, quo mortalibus in astra pateret uia. Huiusmodi uocibus tametsi commoueretur Fortuna dea, tamen ꝙ totis terraꝝ montibus atq; conuallibus festiuissime resonaret, delectabať, accedebatq; ad uoluptatē monstri ipsius ĩpēs informis, oĩq; corporis facie longe præter expectatiōem, opinionēq; ostentuosa, ex quo fiebat: ut cū monstri utilitatem odisset, tum & cuperet saluum esse: atq; illesum: At uero ubi ꝑpēdit ipm Herculē nōnulla ex parte monstri esse ꝑsimilem: non se continuit: quin hoīem accursitans amplecteretur. Et quidnã hoc rei est: inquit: ꝙ denso: grauiq; roboris trūco fretus tete fatigans: dura: & difficilia præmeditaris ĩ deoꝝ genus? Num tu adeo ignaꝝ te rerum æstimatorē habes: ut quã orōne: rationeq; pollentem leui pēdere aere sentias: non eandem ex deoꝝ progenitam genere intelligas? Hoc moneo, facilius quidem efficies:

ut qđ ipsum mortale sit, imortalitatem assequatur, q̃ ut qđ imortale siet, a mortali quoq̃ opprimatur. Tu proinde quæ tuam in rem futura sint, dum & tua, & mea causa refero, auscultato ipsa, quo argumento te in deorum ordinem facile irrepas: edocebo, neq; erit ut soco, quem posuit in ara dea Virtus, tibi opus deputes. Hoc age, clauæ istius corticem delibrato, quo leuigato sis onere expeditior, teq; inter molles istas herbas obdito in umbra, illinc corticem agitans ostentato, & insibilato, & immugito, uocesq;, crepitusq; uarios personato. Dea, ut est rerum omnium noscendarum curiosa, confestim ad te properabit, illam tū saltu prehendito, atq; rapito. Ego, ne semel ea facta māceps te discusso diffugiat, aureum hunc crinem tuum ad capillum īnecto. Hic robur neruis, & pectori firmitatem adhibebit. Vnum caue manu corticem mittas, ne te fortassis foe lato expetita cum preda aduolet Dea. Etenim successit Herculi res ex sententia. At cōplicitum ad mōstri collum toto amplexu hærentem Momus efferri in altum Herculem, ut uidit, non facile dici potest, quā tis utranq; in partem commotus animi perturbationibus extiterit, Principio non posse hominem ratus, taȝ immane pondus clauæ, suiq; una corporis molem diutius substinere, cœpit hortari filiam Deam, ut hostem audacem, & temerarium q̃ alte sublimem tolleret, quo collapsus casu grauius confringeretur. Sublatum uero ut uidit, iterum, atq; iteꝝ cæpit efflagitare, ut abse discuteret, atq; dimitteret. Vt demum perpendit Herculem ipsum ad Martis usq; regiam aduectum in cœ-

lum, atq; illic in area Martis, seu fessitudine, seu cōsul-
te elapsum restitisse. Coepit præ dolore capillum uelle-
re, genas unguibus lacerare, pectusq; contundere, &
magno cum eiulatu sese miserū uociferare. Actum est
Mome: inquiens, de te: actum est. Næ uero non mihi
erat apud superos inimicorum satis, ni & is ex nume-
ro eorum, qui quidem seruo Acinacem, ut me confo-
deret, pbuerat, in cœlum me authore asportaretur. At
uidere qdem iam uideor hunc artibus istis, qbus apud
mortales assueuere assentando, blandiendo, & sese ia-
ctando apud minime malum illum principem Iouem
triduo assecuturum, ut qui hic muliérculæ seruierit, il-
lic regnum inter deorum principes ineat. Vel ego om-
nium stultissimus quid insaniui? quid alienas iniurias
ad me recepi? quid mei capitis periculo nullis munitus
copiis: exul, inuisus, male accæptus, sponte graues alio
rum inimicitias subiui? quid mea intererat? num taci-
tus poteram mortalem Herculem immortali cum fi-
lia Fama luctantem spectare? Tu Mome, tu morta-
libus in cœlum patefecisti uiam tua iratum impatien-
tia, tu hostem in cœlo substulisti, & profecto in uita
ita conuenit: Sapientem nullum habere stomachum.
Vorandæ quidem sunt hominum iniuriæ, sed nostra
intollerantia fit, ut quæ fortassis leuia ferendo essent,
ea grauem, molestamq; in erumnam crescant male fe-
rentibus. Itaq; nunc sapis Mome, nunc gratis philoso
phabere. En mortales Cœlum petunt, tu exulas Mo-
me. tu eiectus, exclusus, exulas. Et quanti est me esse
non mortalem? cui nouis in dies molestiis congemi-

scendum sit? O dulcem laborum requiem mortalibus dono a dis deditam mortem. Sed quid: ego ita ne sum demens: non perpendo: q̄ pulchre: quæ putabam incō moda: ea sint mea futura in rem. Est ergo uti aiūt, sub metu uoluptas latitat. Quid igitur: te ne fugiunt hominum mores Mome? q̄ sint illi quidem ambitiosi: ꝑ caces: audaces? quotus erit q̄sqꝫ istorum heroum: qui non & se quoqꝫ cœlo dignum deputet? Hinc fiet: ut tā to ex numero nō paucissimi: qua ualebūt quidem fraude: quo poterunt dolo: quo licere sibi oīa putabunt: ex nouis excogitatis insidiaꝝ artibus Herculem imitati cō sequantur. Da forte ut sint illi quidem uel duo in eas recepti regiones celicolaꝝ: proh quantos discordiaꝝ turbines conflabūt: Videre uideor plenos celicolarum cœtus seditione: malis istorum: & delatorum: & calumniatorum artibus. Hic demum apud mortales quantas clades: quantas urbium euersiones: quanta gentium excidia futura ītueor? dum Herculem imitari inter se studiis contentionis inflāmati ardescent. dum hi per ambitionem famam occupasse: hi contra per inuidiam occupantes interpellasse ferro: igni: uitaqꝫ certabunt. Nūc me iuuat esse immortalem: nunc non est ut pigeat exilii: quandoquidem unam hanc ob rem refertum cadaueribus mare: cruentatas prouincias: fœdata astra flagrātium urbium fuligine uisurus sum: Gaude Mome. Itaqꝫ hæc Momus: Atqꝫ ut horum inter homines malorum quasi seminaria iniiceret: in Herculis speciem uersus ad proceres: qui de summis rebus consultari conuenerant composita oratione: cum multa: quæ ad rem

faciant: tum & quã sit ratione: & uia factus deus refert: seq; ut imitentur persuadet. Mox ut eos ad iram exe-quendam animis iam: & armis accinctos uidit: in au-ram conuersus euanuit: filiæq; dixit: ut hunc sibi ludum usurparet: mutuo sese his: atq; his proceribus ostentã do. Interea Fortuna dea: q usui futurum arbitraba-tur: ne quis uacuas Iouis aures ad inuidiam sui ob Her culis factum præoccuparet: docta q̃ in animum cuiusq; primas inscripsisse formas intersit: confestim ad Iouem institit, suadens hunc Herculis insperatum euentum optimam fore in partem accipiendum. Non enim alio illustriori potuisse argumento deorum maiestas ad ue nerationem: & metum deorum mortalibus monstrari: q̃ ut discerent olim se fieri posse deos. Dum hæc agun-tur: Fama dea ab Hercule excedens studio uiscendi p pinquas Iouis sedes petierat. huius tetro truculentoq; aspectu territi di toto cœlo tumultuauere: & qui modo Herculem ad se delatum egre tulerant: hi non modo p cõmode hospitem appulisse: uerũ & ab inferis arcessen dum: ni adesset: arbitrabantur. At p maximi qdem îter-esse asserebãt: quo duce cõtra îsueta: & imania mõstra dimicarẽt. Dat̃ iccirco Herculi ferrea Iouis claua: Vulca ni arte facta: qua mõstrum Famã penetralia oĩa deorũ lustrãtem abigat. Hac fretus Hercules duellũ aduersus congreditur. Fama armatuz: acerrimumq; p duellionẽ nequicq̃ sibi expectãdum statuens cœlo a sũmo se præ-cipitem dedit: atq; inter ueniẽdum magno cum eiulatu uociferabat. Nos dis genitæ prius reiectæ cœlo: q̃ con spectæ ad infimas mortalium terras insontes pellimur.

facinorosissimi mortalium armis deorum ornantur, & pro tantis iniuriis illud rependitur, ut qui nos læserint, in deorum numerum ascribantur. Hæc dicendo Fama peruolãs noua, nefandaq; mortalium cæpta offendit. ea de re ad matrem cæteris omissis rebus quasi temulenta, ingenti alarum stridore aduolat, magna uoce referens, q̄d uiderat, ac uociferans, fugite hinc Deæ, heu fugite, nanq; proci, amatoresq; mortales uim inferre parati ad templum aduentant. Adsunt armati, ut ui de cœli possessionibus paciscantur. His cõcussæ uocibus Deæ, armatorumq; strepitu subaudito, furentiũ istiusmodi motibus insuetæ, quo se uertant nõ reperiũt Itaq; intus trepidatur. At foris circum ad templi portas tumultuatur. ipsa dea Fama fremitu uirum attundit. Et.n.fit hinc refractis uectibus armatoꝝ irruptio in templum. Hinc perterritorum Deorum adolescentuloꝝ ad matris gremium eiulatus. Mater Virtus ne se ita uestibus comprehensam, detentent, admonet, seq; una inde q̃ ocissime in quippiam rerum uersi proripiant, sollicitat. Illi cum hebetes, tardiq; natura, tum armatorum aspectu animis consternati, hæsitabant. Dea uero Virtus, & mortalium audacia, & suoꝝ ignauia irritata: maximo Deoꝝ uoto imprecata est, ne desidibus post hac in cœlum uspiam aditus pateat, atq; ignauis dis, nisi unã liceat in formã uerti. His peractis execratiõibus in fulgur uersa emicãs euolauit. Laus Virtutis filia pallio amisso leuẽ in fumũ uersa hos, atq; hos sui ꝑhensatores occecatos reliq̄t. Momus nefastũ, tetrũq; mortalium scelus cõspicatus, nequiuit non facere quin

suoꝝ tempoꝝ

suorum temporum similitudine cōmotus trium reli-
ctorum in templo deorum uicem ingemisceret. Ergo
ut erat in auram uersus, in templum ad diuos conte-
stim peruadit, rogatq; se uertant in quampiam rē: quo
se in libertatem uendicent. Consulentibus diuis in ho
minem, ne quo raptis insultantium armis strage, &
occidione infestos occiderēt. Et sic opto inqt Momus:
ut quo acinace ipsum me petierint, eodem cadāt. Vos
tamen quid uis fieri uelim, q̄ homines. nanq; in terris
nihil est homine, qđ uiuat, durius, quin & animan-
tis cuiusq̄ personam ne induatis admoneo. Nāq; mor
tale qui inuerit corpus, cum multa offendet incōmo-
da, tum illud graue, atq; iniquum urgebit, qđ sui fer-
re carcerem oportebit. Hæc Momus, at negauit trium
phus admodum se absq; corporis cōmertio, quo uolu
ptatibus perfrueretur, uelle degere. Iccirco in papilionē
se uertens attrectātium, admirantiumq; e manibus lu
bricis alis delapsus euolauit. Tropheus uero, ut erat cor
pore uasto, ĩmane in saxum uersus aliquot eorum, qui
manum ad se attulissent, suppressit. Puella dea Posteri
tas pro dignitate, & temporis necessitate rectius consu
luit, in eam enim se uertit deam, quam quidem Echo
nuncuparunt, quæ cum ita essent frustrati mortales
non sine rixa ereptum laudi pallium horsum, istorsum
q; carpendo collacerarunt, & minutissimas in particu-
las, ut casus tulit, conscissum diripuerunt.

H

LIBER SECVNDVS

Vas perturbationes Momi exilium apud mortales excitauerit, hactenus recensuimus: nūc dicendum qua rōne ab exilio in Iouis gratiam restitutus fuerit: & q̄ nouis inauditisq; perturbā darum rerum artibus pene ultimū in discrimen deos, & homines, & uniuersam orbis machinam adduxerit. Atqui erit quidem operæprecium legisse q̄ uaria, incertaq; consilia: q̄ insperati, inauditiq; rerum euētus, q̄q; frequentes, & digni memoratu sint casus subsecuti, ut nesciam, ipsa ne me rerum dignitas, & magnitudo, & copia plus abscribendo, dum ingenio diffidimus, absterreat, q̄ historiæ amœnitas ad scribendum uoluptate illectet, atq; inuitet. Dices de Momo quicqd hucusq; legeris, fore nulla ex parte comparandum cū iis, quæ deinceps cōsequentur. Nam cum authore Momo cæpissent puellæ ab superis dis leuia primum: & pusilla poscere, quod solent amantissimi patres blesis puerulis, & delicatis filiolis poma, & similia poscētibus tradere cum uoluptate, & risu: ita & dis iucunda erant puellarum uota illa ridicula, dum aliæ, quod pingulentæ essent, aliæ, quod nimia macritudine non placerent, aliæ, quod aliud quippiam ad speciem liberalis formæ desiderarēt, Id simplici quadam animi puritate deprecarentur. Et quo erat facile obsequi, eo & dii benigne conferebant. Hinc desumentes quod huic alteræ puellæ cōtribuerent. Ac manauit quidem res pari deorum facilitate usq; dū

patres, maioresq; natu facere & ipsi uota accessere, sed primo iusta, atq; ea quidem eiusmodi, ut facere palam medio in foro amicis (ut aiunt) inimicisq; probantibus deceret. Ergo ab Dis sponte, ac uolentibus audiebantur. Accessit item ut reges, ditissimæq; respub. uotis deos poscere assuescerent. principio hominum hæc aduersus deos & ueneratio, & cultus adeo fuit accepta superis inuenti nouitatem mirifice probantibus, ut nulla in re libentius uersarentur, q̃ in uotis mortalium benigne suscipiendis, perquisitoq; iccirco, atq; cognito huius tam gratæ rei authore cũctorum animi ab eo, quo erent: erga Momum præditi, odio, ad misericordiam fuere, atq; ad beneuolentiam conuersi. Hinc summo omnium consensu, & sententiis fit amplissimis uerbis de reuocando Momo lex, constituunturq; legati, Pallas dea, atq; altera Minerua, quæ quidem optimæ de deorum genere promeritum Momum: q̃ honorificentissime suas in pristinas sedes ad celicolarum ordinem reducant, atq; restituant, & datur inclusus gemma sacer ignis deorum, quo diuinitatis insigne apicem inflamment, ad uerticemq; adigant reduci. Recusarat Pallas uelle ad mortales accedere, nam eos quidem armis posse, & animis ualere audierat. Tandem Imperio Iouis, & amicorum suasionibus uicta sumptis thorace, & armis parere instituit. Vix dum rogata erat apud superos lex Eccam Famam alis stridentibus properantem ad Momum anxiam. At qui: uti est eius natura: ueris falsa immiscere: & omnia tametsi pusilla, dicendo reddere grandiora, parẽti nuntiat tumultuari

apud superos parari maximos motus iam cœpisse, de labi cœlo armatos deos, quam rem audiens Momus flagitiorum suoꝝ conscientia exagitatus, atq; æstuans procidit. Vexabat animum ꝙ uiolatos ab se fore opti mi, & maximi deoꝝ īmortalium regis legatos memi nisset, quo suæ detestabili scelere omne cælum in se in festum, iraq; incensum arbitrabatur, & tantos irarum impetus perferre diffidebat. Ea de re maximis ꝑcibus agit apud filiam, uti quo ad in se sit deos ipsos aduentā tes interpellet, atq; frustretur, quo sibi & captandi con silii interea, & delitescendi locus detur, si forte liceat fal lere subterfugiis: Fama, ut parēti obtemperet, aduolat. Momus uero difficile dictu est, q̄ oēs in animi pertur bationes iactarit se, atq; agitarit. multa inchoabat con silia, cuncta displicebant, omnia temptabat, nihil non aggrediebatur, qđ ad opem, atq; salutem suam facere suspicaretur. Alia ex parte singulis diffidebat, locisq;, re busq; quicquid inerat consiliorum repudiabat, nihil fu it formæ, in qđ uertere se non affectarit. Tantis curis confectum Momum Fama rediens recreauit. Nam bo nis cōmodisq; usurum te dis Mome annūcio: inquit: &: qđ minime reris: pacem, gratiamq; afferunt, & una sacrum deorum igniculum ad te dono deferunt. Id cū ītellexisset, & si ueteris cum dea Fraude inimicitiæ me mor uerebatur, ne quid doli ad se intercipiendum im portaretur, tamen ꝙ abscōdendi sui nullus, aut locus, aut facultas dabatur, dis superis omnia spectantibus, qđ ue tædium sui ferre diutius dedignaretur, in quoscū q; sibi essent parati casus precipitem obiicere se admo

dum festinabat. Ergo ultro progredi, animumq; alio-qui labefactatum, atq; prostratum erecto uultu, fictaq; hilaritate integre, & de seipso quid sentiat habere alta reconditum dissimulatione instituit. factus inde obuiam, cum se mutuo salutassent, atq; ex legatorum uultu, uerbisq; plane, atq; aperte intellexisset præter spem se ex omnium rerum difficultate ad superum delitias euocari, exq; diuturnis tenebris miseriarum suarum in summum, illustremq; pristinæ dignitatis gradum assumi, amens factus repentino gaudio, quibus uerbis pro animi libidine congratularetur, nõ habebat, sed pre lætitia prope delirans multa dicebat inconsiderate, interq; illud ex ore incõsultum excidit: ut diceret, siccine Momeq; apud mortales aiunt: omnes ab exilio ad imperium ueniunt? Quod Momi dictum Pallas (ut sunt mulieres ad suspicandum pronæ, ad peruersa intetpretandum faciles, ad nocendum paratæ, & procliues) altiori discursu pensitauit, q̃ ut id ulla uultus, frontisue significatione indicaret. Sed tacita profundo pectore Momi naturam, atq; improbitatez uersans statuebat: neq; Iouis, neq; superum rationibus cõuenire, ut huic nequissimo ueteris iniuriæ proculdubio memori, & innata consuetudine improbitatis ad omne genus audaciæ promptissimo id cõferatur, qđ magnas, grauesq; res agendi potestatem, & facultatem præstet. Repetebat item cum cæteras, tum has rationes Pallas, ut suo cum animo diceret, nos quidem debilitatum exilio, & fractum erumnis, hunc monstrorum ꝑcreatorẽ ægre sustinuimus, quid tum uerum, ac superum donis con-

firmatum, & integrum nullo cum periculo sustinebi-
mus? quid illud aut quanti intererit diuini muneris spe:
& expectatione Momum a furore cohibere, q̃ prom
ptum: & in flagitium accinctum: excitatumq; impel-
lat? Vel quis erit iniuriis: atq; imprimis exilio lacessi-
tus: qui non uindicandi sui praestari occasionem cu-
piat? Et quis erit uindicandi sui cupidus: qui non per-
ficiendi facinoris proposita spe: & facultate omnia ag-
grediatur? His rationibus mota Pallas: ut commodi-
us rem totam cum collega definiret: edicit Momo ut
sese interea ad fontem Helicona comparet: atq; ornet:
quo posito squallore honestior ad consultaudum su-
peros redeat. Misso Momo cum satis deliberassent,
inter se decernunt deae fore id Iouis consilium: ut ma-
ture uideat, q̃ e republ. deorum deputet, Momum
uersari insignem inter celicolas: atq; munitum sacro
deorum igniculo, ni prius peruersi: indomitiq; animi
rationes perspectas: & cognitas habeat. Momus ubi
solus lauat haec secum animo coepit deputare. Olim:
q̃ tristem personam gererem illam: & seueram tetrico
incessu: truculento: & terribili aspectu: uestitu aspero.
barba: & capillo subhorrido: atq; inculto: q̃ supersti-
tiosa quadam seueritate multo supercilio: multaq; fron
tis contractione gestiebam: q̃ me contumaci quadam
taciturnitate: aut odiosa obiurgandi: mordendiq; acri-
monia publicum terrorem omnibus offerebam: me-
rito nullis eram non inuisus: atq; infensus. Nunc ue-
ro aliam nostris temporibus accommodatiorem per
sonam imbuendam sentio. Et quae nam ea persona

erit Mome? nempe ut comem: lenem: affabilemq; me exhibeam. Item oportet discam præsto esse omnibus: benigne obsequi: per hilaritatem excipere: grate detinere: lætos mittere. ne tu hæc Mome ab tua natura penitus aliena poteris? Potero quidem: dum uelim: & erit: ut uelis. quid ni spe illectus: necessitate actus: propositisq; premiis ipsum me potero fingere: atq; accommodare his: quæ usui futura sint. sequere Mome. nanq; abs te quicquid uoles impetrabis: & quæ tute tibi non negabis: ea tu quidem omnia perquam pulcherrime poteris. Quid tum igitur ne uero nos insitum: & penitus innatum lacessendi morem obliuiscemur? minime. uerum id quidem moderabimur taciturnitate: pristinumq; erga inimicos studium noua quadam captandi: lædendiq; uia: & ratione seruabimus. Denique sic statuo oportere his: quibus intra multitudinem: atq; in negocio uiuendum sit: ut ex intimis præcordiis: nunquam susceptæ iniuriæ memoriam obliterent. Offensæ uero liuorem nusquam propalent: sed inseruiant temporibus simulando: atq; dissimulando. in eo tamen opere sibi ne quicquam desint: sed quasi i speculis peruigilent captantes quid quisq; sentiat. quibus moueatur studiis: quid cogitet: quid tentet: quid aggrediatur: quid quemq; expediat: quid necesse sit: quos quisq; diligat: quos oderit: quæ cuiusque causa: & uoluntas: quæ cuiq; in agendis rebus facultas: & ratio sit. Alia ex parte sua ipsi studia: & cupiditates callida semper confingendi arte integant,

uigilãtes, solertes accincti, paratiq; occasionem præsto lentur, uindicandi sui præstitam ne deserant, sempiterne sui sint memores, nunq̄ aduersariis parcant, nisi cũ uelint grauius lædere: arietum more, qui quidem abscedendo impetum concitant, quo uehementius impetant, mulctandoq; inimico re q̄ uerbis, facto q̄ ostentatione insistant, fronte, familiaritate, & blanditiis iram animi operiant, omnium sermones æque esse insidiosos deputent, credant nemini, sed credere oĩbus ostendant, nullos uereãtur, sed coram quibusq; applaudere, atq; assentari omnibus assuescant. Qui se sic instructum, paratumq; exhibuerit, uulgo habebitur frugi, seruabitur apud doctos, metuent omnes, obsecundabunt, idq; præsertim, cum te uiderint quasi ex commẽtariis omnem eorum uitã ad unguem tenere, alioqui si ipsum te neglexeris si cesseris petulantibus, si pertuleris irritantes, fiet ut immodesti in te ĩdies insolentiores reddantur, tua patientia, fiet item, ut procaces tumulenti, quæ quodam modo ad te unum uexandum illectentur, sed quid plura, omnino illud unum iterum, atq; iterum iuuabit meminisse, bene, & grauiter fucare omnia adumbratis quibusdam signis probitatis, & innocentiæ, quam quidem rem pulchre assequemur, si uerba, uultusq; nostros, & omnem corporis faciem assuefaciemus ita fingere, atq; conformare, ut illis esse persimiles uideamur: qui boni: ac mites putentur: tamet si ab illis penitus discrepemus. O rem optimam nosse erudito artificio fucatæ: fallacisq; simulationis suos operire: atq; obnubere sensus. Hæc Momus. At Pallas: &

Minerua

Mineruā interea constituerānt Iouis arbitrio relinque re, ut prouideret turbulento ne, & concitato ad omne facinus Momo deorum sacrum insigne cōmodent, ue- rum interea exulem per quā benigne cōueniunt. mul- ta spe confirmatum hortantur, ut malit summi deorum regis, q̄ legatorum manu diuinitatis insigne suscipere. Nullam recusat Momus conditionem, modo ab ter- rarum incolis diffugiat, & quam quidem ipse sibi per- sonam gerere imperarat, in præsentiarum apud lega- tos belle, ac sedulo initam agit. quadam enim simula- ta simplicitate, & bonitate cæpit collachrymari, & ac- clinato uultu inquit, Se quidem non ignorare, q̄ inter sit maximi, optimiq; deum regis manu ornari se, atq; restitui, fateri quidem tantorum se putare munerum esse immeritum, daturum tamen operam, ut Ioui, cæ terisq; dis quoad in se sit pspectum, & cognitum red- dat se, neq; in memorem esse, neq; ingratum accepti beneficii, idq; sperare se assequuturum. quandoquidem agendo recte omnem expectationem bonorum de se longe superare instituerit, & fracturum inuidorum, inimicorumq; erga se conatus, & impetum patientia, atq; rebus his omnibus, quibus ad gratiam, & bene- uolentiam detorqueat flectantur. se quidem longa per domitum calamitate, atq; erumnis confectum didicis- se perpeti aduersa, & facile, moderateq; ferre, si quid for te suam præter sententiam, & uoluntatem exciderit. Quibus rebus fiat, ut possit non inuitus illatas iniu- rias ad se non recipere, & suscæptas funditus obliuisci. Demum cupere, & ad foelicitatem putare id sibi ut

detur locus, quo melioribus, & bene cõsulentibus pã
reat, atq; obtemperet. Itaq; hæc Momus cum orna-
te, copioseq; disseruisset, qui ceperat esse ueterator ficto
uultu suspirans, & quid agimus, inquit. Abite uos di-
gnæ coelo deæ, ac redite ad uestras delitias, sinite mise-
rum, & infoelicissimum exulem, uersari in sordibus,
& squallore: sinite me in luctu, in solitudine degere, &
calamitatem, qua oppressus, obruptusq; sum, ferre.
quandoquidem & tanta est, ut ad miseriam addi nihil
amplius possit. Hic deæ quidem permotæ misericor-
dia multa ad consolandum prosequutæ medium inter
se Momum excepere, atq; ad superos adduxere. Ad Io-
uem igitur cum appulisset Momus, pro suscepta assen
tatoris persona regis genua amplexatus, ueniamq; &
pacem compositis uerbis deprecatus, non uti concu-
pisset exceptus extitit benigne ab Ioue. Nam aduersus
Phoebum factus iratior Iupiter intumuerat, & ad re-
darguendi Phoebi, q̃ ad salutandi Momi causam erat
occupatior. At miser Momus rerum istarum ignarus
suas tationes male iniri apud superos exordio interpre
tatus penitus concidit, & quo se uerteret non inueni-
ens quasi indicta ad iudices die reum se accitum, atq;
adductum putare, & pro capite causam meditari, quo
dicendi genere culpam ab se suorum scelerum amoue
ret, quibusue deprecationis, commiserationis locis Io-
uem mitigaret secum ipse commentari occeperat. Inte-
rea qui ab Ioue scrutatum missus fuerat, Mercurius re
diens refert, Phoebum ipsum illico affuturum, neq; q̃
inimici calumniis insimularant, aut Auroræ illecebris:

& amoribus detineri, aut suam per superbiam exequi officium dedignari, uerum immani quadam uotorum phalange obiecta interpellari, quo minus ad regiam Iouis arcem pro uetere more, & consuetudine, ut assolent di singulis diebus regem consalutatum, & ueneratum ascenderet. Hic Iupiter remissa frontis seueritate in Momum uersus. Nos inquit uota istæc tua Mome, ni modus adhibeatur, obruent, dictisq; paululum conticuit. At Momo ad Iouis dictum illico in animu3 induxit, ut faceret coniecturam se aliquid turbarum suis uotis conciuisse, idq; cupidissimo rerum nouarum iam fuit uoluptati, ut non potuerit non obliuisci mœroris sui, conceptamq; animo læticiam nequiuit non propalare. Secundo enim optatissimoq; flagitiorum suorum successu gestiebat, atq; intra se, peream aiebat, ut lubet modo qd' uidere uideor hic aliquid læserim. Interea Iupiter ad Mineruaз, Pallademq; uersus, inquit, quin & Virtutem una uobiscum reduxistis? quid ea? quid rerum agit? Hic deæ se quidem pro uetere legatorum more curasse in sua profectione aliud nihil respondere, præter unum id cuius gratia proficiscerentur. at satis quidem se superque habuisse negocii in uno Momo peruestigando, qnando ut miseri, calamitosiq; faciunt, in solitudine, & squallore abditus latitaret. Cæpit ergo Iupiter de Momo sciscitari, Virtutem ne apud mortales uiderit. Hic Momus dura suspitione perculsus, ne quid ea interrogatio ad fem̃ ab se uitium spectet, expalluerat, & obmutuerat. Sed breui sese colligens obducta ad spem̃ comiter fidẽtis frõte

subridens, num tu o dignissime deorum princeps quæ apud mortales in dies gerantur, inquit, ignoras? Mitte, inquit Iupiter, quæ norimus, dic qd' rogare. Tum Momus iterato titubare, & quo ea spectent uerba dubius expauescere. Sed iterato ab Ioue admonitus, ut responderet sui memor ad belle īnitas artes dissimulādi rediit. Atq; inquit Mercurius, qui omnium solertissimus est (siquid eum noui) ubi ea consideat tenet. qui quidem non iniuria dearum pulcherrimam Virtutem unice amet, & dulces amores tuos, o Mercuri q̃diu sines abs te abesse? Hic Mercurius cum arrisisset, asseuerauit, seq; Iouem, deosq; reliquos omnes adeo fuisse hac una uotorum cura perpeditos, ut nullis rebus præterq̃ uotis uacare occupatissimis dis licuerit, & putare se quidem optime consultam deam a tantis rerū agendarum molestiis secessisse. Momus hac de re iterato recreari, iterato efferri īcredibili gaudio, & cum Virtutem deam uideret apud Iouem, deosq; desiderari, ut erat mirus admodum redditus ueterator eleganti uocis, uultus, gestusq; artificio totum se ad fingendum comparat, & superiorem illam, quam recensuimus historiam refert de suis perpessis rebus, sed ita ut, dum mortalium expromeret scelera, tum quidem maxime hominum causam tueri, & erratis uelle ueniam impetrare diceres. Etenim aliis ex fabulis insinuatione adducta eo deuenit, ut quasi non ex proposito, sed ipsa ex re admonitus in id incideret, ut enarraret irrupisse proceres in templum, tumultu exterritos Adolescentulos deos a mr̃e restitisse, uariasq; in formas uersos sibi a cō

sceleratoruz temeritate, & audacia cauisse. Subinde an nectebat, se quoq; grauissimis iniuriis affectum, & me dia deperdita barba diffugisse. Itaq; his admodum ra tionibus nihil prætermisit quod ualeret ad odium ad- uersus homines excitandum, in eoq; omnem uim ora tionis exposuit, ut indignissime factum id dii statuerēt Confabulantem Momum Iupiter audiens, & hi qui aderant di nimirum commouebantur, cum cæteras ob res, tum ob iniquam, indignamq; Virtutis deæ ca lamitatem. Alia ex parte non poterant non facere quin in cachinnum irrumperent ridiculos Momi casus in- telligentes. Quos cū ita uidisset affectos Momus. q̄- tum ista in re, inquit, quam dicturus sum, ualeam pru dentia uestrum erit iudicium. Ego ueto sic de me ipso testor summa fide adduci, ut hæc referam. Tibi qdem o rerum conditor Iupiter omnia probe, & preclare fo re constituta sentio, quæ quidem ad imperii decus, & ornamentum faciant, ni forte illud/quantum uidere li cet/desit, quæ apud mortales agant, habes neminē, qui ad te referat, & eam gentem mihi crede minime neglexisse oportet. Cum hæc dixisset, Iupiter secum ip se suspensus innuens affirmauit, uni se huic rei cupere prouidisse. Sed in tanto suorum numero ægreferre qđ haberet neminem ex animi sui sententia, quem uolen tem, & ad rem exequendam non ineptum possit mit- tere. At habes quidem, inquit Momus, cui recte: ac tu to eam demandes prouinciam, ut promptiorem, accō modatioremq; dari, si optes, nunq̄ alibi inuenies. Ha- bes enim ex me ratam Famam omnium peruigilem,

& qđ ad rem conferat celerem pedibus, & pernici-
bus alis, ut nihil supra. Tum est illa mei quidem cu-
pidissima: atq; obseruantissima: ut hoc tibi spondeam
pro accepto abs te beneficio: eam quæq; imperaris,
mea præsertim causa mature: summa fide, & summa
diligentia executuram. Habuit Momo gratias eam ob
commonefactionem, & pollicitationem Iupiter. Er-
go Momus hoc pro beneficio, inquit, si beneficium:
potius q̃ officium id supplici, & calamitoso Momo pu
tandum est: peto a te benignissime Iupiter, ut si qua
in illa procreanda forte uidear amorum culpa obno-
xius: eam ereptæ barbæ doloribus compenses. Ri-
sere: atq; re cognita indulsere. Hunc risum intercepit
iratæ Iunonis aduentus. Nam dum apud Iouem sic
confabularentur: euenit ut Pallas: Mineruaq; sese
e corona subriperent. Iunoniq; ut gratificarentur: ab-
scederent: q Iunonem: & in Momum esse infestam:
& ueterem contumeliam meminissent. Qua de causa
sacrum deorum ignem inclusum gemma reddere Mo
mo destitissent: edocuere. Illis ea de re collaudatis Iu-
no ad Iouem irrupit ardua: irarum impotens: toruo
aspectu: atq; illic habere quidem se inquit quippiam:
q de rebus maximis cupiat conferre. Ammotisq; ar-
bitris sic orsa est. Et quid nam esse causæ dicam mi
coniux: ut fieri te in dies: etiam maioribus in rebus
negligentem intuear? Piget ne te Iouem esse? pudet
ne te Regem haberi? & omnia licere ex arbitrio? qui
tibi paratum imperii emulum induxisti. Vel quid nam

fuit caufæ:ut quam tu rem faftidias : eius tu rei auto-
rem improbum : & factiofum probes: inimicos:eof-
demq; abiectiffimos ornabis, tuos uero : quoad in te
fit : omnium effe indecentiffime accæptos uoles : ex-
torres:profcriptos:peffimeq; de deorum genere meri-
tos:& inuitos in cælum accerferi iubes: Me uero:quæ
te : quæ Iuno : meafq; preces refpuis : tu ædes auro:
tu fores:tecta:gradufq; auro: aureas columnas : aurea
epiftilia: parietes auro : gemmifq; pictos : ac redimitos
quibus uifum eft : condonafti uxore præterita : atque
neglecta lautiffimas ædes illi incolunt. At & qui nam:
Mercurius deorum fcurra : & temulentus mars : &
pellex Venus. Infœlix Iuno : defpecta Iuno: o nos mi
feras, a noftri coniugis beneficentia excludimur. Ad-
de q; & noftras fedes:quas hinc reiectæ incolebamus:
cum effent nulla re alia:præter puritatem: & fordium
uacuitatem honeftæ:tu a mantiffime: tu coniux reple-
fti fœdiffimorum uotorum obfcœnitate. Me dignam
profecto hac mea in te perenni Fide, & Conftantia,
in quam iftarum purgamenta reiicias. Sed liceat deo-
rum Regi ornare quos uelit, ac uelit quidem publi-
cum odium iftum nepharium : & confceleratiffimum
Momum ad fe recipere Regni conſortem facere: fui:
& fuorum oblitus. Aulas uxoris ita fœdari uotorum
illuuie patiatur : ut uel iumenta Phœbi ea fubiffe re-
fpuant, ac pro fætore horrefcant. Sed non hic com-
mittam amplius:ut fruftra apud obftinatū afpnatorē
graues meas iniurias deplorem. Satis obtudi au
res tuas Iuppiter fatis fruftrata fum . Ecquid iuuat
æternum pofcere : quod femper negetur : ni forte ftu-

deas ut continuo aliquid curarum ad ueterem dolorē accūmodes? Non rogabo, non profecto prosequar, ut qua in re tibi sum uoluptati, dum nostram importunitatem floccipendis, & omnia negas deprecanti, in ea mihi sim grauis nimium rogando. Tu sequere negando, & aspernando iam, quæ ultro erat officii tradere. Sed si ꝑ te liceat, age dum num illud oportuit, cū aliorum commodis etiam infimorum, tam multa contulisses, hoc etiam animaduertere ne indecentius uxor, q̄ cælicolarum infima plebes habitaret? Et quāti erat elargiri uxori ab Ioue optimo: & maximo non sine lachrymis precanti, qđ indignissimis ultro erogasti? quid si maiora expostulauissem, nihilo enī plus rogabamus dari q̄ ut ad ædium nostrarum ornatum uota mortalium, quæ essent aurea cōmodares. Idq; tādiu supplex, orans, obtestans, coniunx tandem abs te haud usq̄ potero exorare? Mi uir semp ne eris in Iunonē durus? q; si te mea in causa nequeo flectere, at mi uir illud liceat admonuisse tua presertim causa, ut uideas quos ad te recipias, quibus credas, cui cōmittas, teq;, remq;, maiestatemq; imperii tui. Hunc tu Momum si satis noris: etiam atq; etiam quæ cōmonefeci pēsitabis. Hæc Iuno. cūq; unas, & item alteras lachrimulas tenui uelo absterisisset, quæq; de Momi animo, erga Iouem uereretur, subtexuit, & omni dicendi, qua poterat, arte grauissimos infigere aculeos suspitionem elaborauit, subinde iterato ad uota expostulanda orationem deflexit. Cui Iupiter. Esse & ego quid hoc dicam causæ, inquit, o coniux, qđ nunq̄ te non iratam offendo? Dolet me

tui, & curarum

tui & curarum tuarum, quas nimirum esse alioqui leues, sed ad te sollicitandam plus satis graues intueor. & quid agis Iuno? semper ne sic nouas res aucupaberis, & captabis, quo me uexes? quid est ꝙ me tibi purgem? Aurea dixisti uelle habere uota, ut coædificares. An parum tibi apud nos suppeditat ædium ubi splendide, lauteq; habites? ni & nouas tibi arces construas? Sed uinces coniux, habe tibi uota aurea. cape ab obstinato frustratore, quæ imperas. tu modo ne nobis istas leges imposuisse prosequare, ut quæ facta uelim, tu reddere infecta cures. pone tuas istas, malo suspitiones dicere q̃ simultates, deq; Ioue post hac sperato meliora. Ne enim adeo me Iouem esse oblitus sum, ut nõ prius quæ facto opus sint, mediter, q̃ facta uelim. tum & quæ me deceant, ita prospicio, ut nusq̃ mei me pœniteat consilii. Negligentis potius esset, atq; inconsulti leuium suspitionum occursu, qbus omnia referta sunt: ab instituto deiici. non tamen hinc est, ut me admoneri abs te feram moleste. sed defatigari ambagibus delationum, ut cumq; id fiat, stomachor. Tu contra æque Iuno admonentem Iouem ne despice. hoc est quod abs te impetrasse uelim, ꝙ item frustra æternum petiui, ut cum parere didiceris Iuno, tum eorum, qui imperent, consilia, & gesta pensites, atq; corrigas. interea quæ tua fieri causa, uoles & Iuno, & coniux Ioue audiente, uolenteq; assequere. Itaq; hæc Iupiter & in ea re consulto commotior uideri multo uoluit, q̃ esset. Id quidem cum ut coniugis uehementiam retunderet, tum Palladi pro non executo in legatione imperio

honestius succenseret. Ac fuit quidem ea de re indicendo usus uoce ita elata, ut a corona deorum, qui tum semoti astabant, exaudiretur. Missa ab se Iunone uaria secum ipse de uxore repetens conticebat. Cæteri dii uelut attoniti ob regis iniucunditatem obmutuerant. sed tulit casus, ut Momi quodam facto insperato Iupiter, unaq; dii omnes ad risum excitarentur. Namq; Iunone apud Iouem, quæ recēsuimus, disputante: Momus de Mercurio interrogarat, quid nam id ita esset, cur phœbum ad Iouem salutandum proficiscentem uota interpellarint, cui Mercurius in hunc modum responderat. Mortalium q̄dem uota cum multis de causis, tum q plena uenirent ineptiarum, ut erant aspernanda, ita aspernabantur, ea de re Iupiter, diiq; omnes iusserant ab his celicolarum sedibus expurgari, atq; excludi, ut maiora omittam, in uotorum numero erant: quæ nasum aduncum, oculosq; perturgidos: strumam ue informem emendari expostularent, eoq; deuenerat res, ut qđ longe fastidias: acu, aut fuso amisso uotis deos poscere auderent. sed hæc erant læuia, illud erat grauius, q: quo erant uota ipsa, plæraq; omnia referta, odiis, mœtu, ira, dolore, & huiusmodi putridis, corruptisq; pestibus, quæ hominum pectoribus immersæ hærerent, eo aulas omnes cæli obscæna, tetraq; odoris fœditate, & nausea complerant. Illudq; in primis superi abhorrebant, atq; execrabantur, q inter uota comperiebantur, quæ parētum, quæ fratrum, quæ liberorum, uiriq;, inprimis necem, atq; interitum exposcebant. Quid & quod magis oderis

uota audebant facere, quibus urbium, prouinciarum-
q; ultimum exitium, atq; excidium flagitarent. ſed an-
ceps, & diutina fuit deliberatio, cuncta ne uota cælo
exterminarent, atq; reiicerent. Vicit tamen eorum ſen-
tentia, qui aurea retinenda conſulerent. Nunc hoc ſuc-
ceſſit incommodi excluſis uotis, ut multa uotis poſce-
re mortales aſſueti, uotis uota dum non audiuntur ad
dere non ceſſent. Quo fit, ut incredibili uotorum ui
æthera occupent. Votis Phæbo uia intercluditur, uo-
tis Iunonis area conſternitur. ipſi deniq; inter ſe di uo
torum gratia graue inire certamen parati ſint. Ergo tu
Mome his tuis inuentis omne cœlum, omnes celico-
las exerces. Hanc Mercurii orationem Momus audiẽs
non potuit ipſum ſe continere, quin præ animi lætitia
in maximum cachinnum irrumperet, ita ut omnium
ora in ſe conuerteret. At rogatus quid ita inepte riden
do inſaniret, illico uerſipellis ſe recipiens, inquit: ſane ri
deo, mercuri, q; aiebas mortales uotis poſcere, ut inde-
centes, & male dolatos uultus ſuos reconcinnaretis.
Etenim fabri ſitis omnes di oportet puellarum gratia.
ſi quidem una ſola in puella pro eius animi ſententia
cõſtruẽda, quicquid ubiq; eſt artis, artificiiq; cõſumit.
proh & quæ ora: & quos uultus domo afferũt. Hinc ex
hilaratus Iupiter nõ tã Momi ſalibus, q̃ geſtus ĩſipidita
te: q dedita op: & ſtudioſe ſe ridiculũ expoſuerat. arriſit:
pinde eos: qui tũc illic aderãt: deos, ĩprimiſq; Momũ ri
dẽdi cupidũ uocauit: ut ſecũ eẽt in cœna. Ridebis, atq;
admiraberis: Iouẽq;: Momũq;. Nã ĩ cena nõ facile dici
põt: q̃ ĩter epulas p̃ter oĩu; opinionẽ iocoſu; ſe Momus

exhibuerit multa referens, quæ suum per exilium per-tulerat cum ridicula, tum & digna memoratu. Inter quæ illud fuit ut referret, omnes quidem se uoluisse hominum uiuendi rationes, & artes experiri, quo re-perta cõmodiore acquiesceret, in singulis quidem ela-borasse, ut studio, & diligentia coniuncta exercitatio-ne, & usu euaderet in egregium artificem, nullam ta-men ita didicisse, ut sibi satis instructus uideretur tam comperisse omnes artes huiusmodi, ut quo plura, quæ ad peritiam faciant, usu, & doctrina sit assequutus, eo plura discernas tibi deesse ad cognitionem. Sed eas om nes, quæ apud homines inter egregias habeantur ui-uendi artes, reperisse esse eiusmodi, ut sint longe minus utiles, minusq; cõmodæ ad bene, & beate uiuendum: q̃ sapientis hominis cognita ratio postulet. At qui ut a primariis, & honoratissimis incipiat, militiam sibi in primis uisam percommodaз, id quidem cum alias ob res, tamen ꝙ per eam uirorum principes reddantur, potentatus nãciscantur, posteritatisq; fructum asse-quantur. Accedebat eo, ut arma sibi potissimum eligẽ da duceret, ꝙ se ab armorum periculo immortalitate immunem meminisset: ac fuisse quidem militem se, be neq; reз gessisse manu, & animi uiribus. postremo du ctitasse exercitum, instruxisse acies, exercuisse classem, suos uidisse titulos uictoriarum q̃ plurimos, excepisse frequentissimos ciuium plausus, & congratulationes, sed breui odisse castra, uexilla, arma, classica, omnem-q; uirorum strepitum, fremitumq;. Non id ꝙ satietate: aut fastidio quodam iteratæ gloriæ, sed iusta, rectaq;

minime insolentis uiri ratione. quando quidem in his omnibus rebus, quæ ad arma spectant, nihil inueniri intelligeret, qđ saperet æquitatem, qđ non esset alienum a iustitia, quando item in omni illa armatorum multitudine intueretur nihil, qđ quidem ad humanitatem, aut pietatem spectaret. omnia cerneret ad utilitatem, ad animi libidinem, ad reruȝ, temporumq; suorum rationem, & conditionem per uim, nephasq; referri. Nulla fortibus certa, aut merita referri præmia, omnia imperiti uulgi iudicio, & opinione pensari, res, consiliaq; euentu putari, præmia non uirtuti, sed audaciæ, & temeritati referri. si uere se pericula & labores, quos in sole, & puluere, noctuq; sub imbre, & diuo obire oporteat. sed illud non præterire, ꝙ inter sanguinis, uitæq; suæ prodigos, alieni cupidos, impuros, impios diritate, immanitateq; teterrimos in fece, & sentina perditissimorum, & a suis patriis sedibus perpetratis flagitiis profligatorum interruentium templorum stragem, fragorem, fumum, cineremq; uersandum esset, ut tota illa in re bellica nihil se inuenisse Momus deieraret, qđ satis delectaret, præter id, qđ interdum stulto, & uesano furore conciti turmæ, atq; manipuli armatorum mutuum in ferrum præcipites ruerent, operæ quidem precium esse coram intueri portẽta illa impurissima, & pestes hominum properantium in mortem, suiq; similium scelere, & manibus contrucidari. Voluisse & regem fieri se, ꝙ proxime ad deoruȝ maiestatem regium imperium arbitraretur: ac magni qdeȝ duxisse olim uereri, obseruariq; se a multitudine:

eamq; præsto adesse, pendere ad obsequium, parere di
ctis. Item magnifice habitare: honorificentissime pro
gredi: laute: ac splendide conuiuari, & concelebrari. prin
cipio quidem ueritum, ne id sibi foret arduum assequi:
atq; difficile: quoniam multos uidebat ea una in re nā
ciscenda frustra maximis laboribus: & ultimo discrimi
ne contendisse: perpaucos attigisse. Sed animaduertis
se duas ad principatū patere uias breues: & haud qua
q̄ difficiles. Vnam quidem quæ factionibus: & conspi
rationibus muniatur. Hanc teneri expilando: uexando:
collabefactando: sternendoq; quicquid tuis curriculis
obiectum ad interpellandum offenderis. Alteram uero
ad imperium uiam bonarum esse artium peritia: bona
rumq; morum cultu: ac uirtutum ornamentis dedu
ctam: atq; aptam. quaquidem te ita compares: ita exhi
beas hominum generi oportet: ut te gratia: & beneuo
lentia dignum deputent. Vnum te in suis aduersis re
bus adire: tuis potissimum assuescere consiliis: & stare
sententiis condiscant. Neq; enim ullum in terris uige
re animans: qđ ipsum sit homine cōtra seruitutem ma
gis contumax. Contra item homine ipso frugi posse
nihil ad mansuetudinem: tractabilitatemq; propensi
us. sed scire imperium agere artis esse minime uulgaris.
ꝙ si pecudes: brutaq;: & quæ ad feritatē agrestem na
ta sunt: usu domita reguntur: & certa quadam discipli
na continentur: quid hominem ad facilitatem: frugali
tatem: societatemq; uitæ natum, non moderabimur
arte: & ratione? quandoquidem iusta: & recta imperan
tibus: ut uidere licet: sponte: ultroq; obtemperet. sed im

perium postq̃ adeptum: partumue est: rem esse procul dubio difficillimam imperantibus asserebat. Nam eo cum sis adductus loco: ut tua negligere: aliena curasse oporteat: cum item tua unius cura: & sollicitudine multorum ocium: & tranquillitatem tueri: ac seruare opus sit: quid potest in uita difficilius dari: atq; laboriosius? His addebat publica eẽ negocia omnia penitus ardua: atq; impeditissima: in quibus si tua unius utaris opera non sufficias: & aliorum si utaris opera: casibus id: atq; periculis refertissimum sit. Negligere uero quid sit officii: cum ad decus: & ignominiam: tum ad calamitatẽ: exitiumq; redũdet. Deniq; si rem satis spectaris: quod isti imperium nuncupant: id profecto publicam: & intollerabilem esse quandam fugiendarum rerum seruitutem intelliges. Cæterum numularias cæterasq; quæstuosas artes: & facultates ultro abdicatas ab se esse uoluisse: qđ uel satietatem ex copia: uel fastidiũ ex usu: uel tædium ex quæstu præbeant: uel si tandem cupiditate adducaris: ut tibi plura esse uelis: q̃ oporteat: fore ut sordidam: illiberalissimamq; sollicitudinem afferant. postremo nullum genus uitæ se aiebat comperisse: q; quidem omni ex parte eligibilius: appetibiliusq; sit: q̃ co℞ qui quidem uulgo mendicant: quos errones nuncupant. Hanc esse quidem omnium unam facilem artem impromptu: utilem: uacuam incõmodis: plenã libertatis: ac uoluptatis. quam rem ita esse: multa cum festiuitate Momus cum plerisq; aliis argumentis: tum his rationibus demonstrabat. Etenim sic inquit. Dicũt quidem Geometræ quæq; uersentur in arte sua: æque

teneria quouis rudi discipulo, atq; ab eruditissimo, mo
do semel ea percæpta sint. Idem ferme ipsum in hac er
ronum arte euenit, ut uno temporis momento perspe
cta, planeq; cognita, atq; imbuta sit. Sed in hoc diffe-
runt, q geometra instructore, qui futurus est geome-
tra, indiget: erronum uero ars nullo adhibito magi-
stro perdiscitur. aliæ artes: & facultates habent edocē-
di tempora: ediscendi laborem: exercendi industriam,
agendi ue. quēdam definitum: descriptumq; modū. Itē
adminicula instrumenta: & plæraq; istiusmodi exigūt:
atq; desiderant. quæ hac una in arte minime requirun
tur. Vna hæc artium est in curia: negligentia: inopiaq;
rerum omnium: quas aliis in rebus ducunt esse neces-
sarias: satis fulta: atq; tuta. Hic non uehiculis: non na-
ui: tabernaue opus est. hic non decoctoris perfidia: non
raptoris iniuria: non tempoꝝ iniquitas metuenda est.
Hic nullum congeras capital præter ægestatem: rogā
diq; impudentiam oportet: ac tua ut perdas: aliena ut
roges nihil plus negocii est: q̄ ut uelis ita mereri de te.
Adde q aliorum sudore & uigiliis erro pascitur: suo q̄
tum lubeat: otio abutitur. Rogat libere: negat impune:
capit a quibusq;, nam & miseri ultro offerunt: & beati
non denegant. Eorum uero quid referam libertatem:
atq; solutam uiuendi licentiam? Rides impune: arguis
impune: obiurgas: garris tuo quodam iure impune: q il
li ad dedecus: ignominiamq; deputant: uerbis cum erro
ne contendere: qđ illi statuunt flagitio manum impo-
tenti inferre: id ad regni quasdam conditiones: & leges
facit: posse quæ uelis & nullos habere dictorum: facto-
rumq; censores:

rumq; censores: ea demum regnandi suffragia, & præsidia sunt. Neq; illud concedam regibus, ut diuitiarum usu magis q̃ errones fruantur. Erronum theatria, erronum porticus, erronum quicquid ubiq; publici est. Alii in foro ne considere, neue altercari quidem uoce paulum elatiori audebunt, & censoria ueriti patrum supercilia publico ita uersantur, ut nihil sine lege, & more, nihil pro uoluntate: & arbitrio audeăt. Tu erro trāsuerso foro prostratus iacebis, libere conclamitabis, faciesq; ex animi libidine quæcunq; collibuerint. Duris temporibus cæteri mœsti, mutiq; tabescēt, tu saltabis, cantabis, malo regnante principe alii diffugient, errabuntq; exilio, tu arcem tyranni concelebrabis. Hostis uictor insolescet, tu solus tuorum intrepidus coram adstabis. Et qđ quisq; summo labore, capitisq; periculo sibi accumularit, tu illius quasi debitas tibi dari primitias expostulabis. Est & illud, quod ad rem egregie faciat. ut cum nemo sic uiuenti inuideat, tum & ipse nullis inuideas. quandoquidem in aliis cernas nihil, quod non facile possis assequi, dum uelis. Adde his, q̃ erronis conditio ita est ad quamuis artium aliarum accommodata, ut quoquo te contuleris, recte, ac digne fecisse uideare, quod quidem cæteris mortaliũ haud æque euenit. Nam & leuitatis putatur: suam, cui assueuerit: artem, linquere, & nõ sine dispendio ad alias transmigratur, neq; illos audiẽdos puto, qui quidem hanc unam erronum sectam dicā t plenam esse incommodorum. De me illud ꝓfiteor, cæteris omnibus in artibus unas, & itē alias plerasq; res offendisse, quæ & duræ, & acer-

L

bæ fuerint, quæ ue cum eas noluerim, tum iisdem illis ægre carere non potuerim, nam omni quidem in artificio multa sunt insita natura, & quasi inata, quæ & si grauia, & molesta sint, ferēda tamen sunt iis, qui in ea uelint uersari. At hac in sola una erraria, ut ita loquar, disciplina, & arte nihil unq̄ offendi, quodquidē ulla ex parte minus placuerit. Nudos uides errones sub diuo, atq; duro in solo accubare, eos contēnis, despicis una cum uulgo, atq; fastidis. Vide ne teq;, uulgusq; errones ipsi contemnant, atq; despiciant. Tu aliorum causa facies multa. Erro nec tua, nec aliorum causa facit quippiam, sibi facit quicquid facit, quid hic referam q̄ sint illa quidem inepti, & stulti hominis, quæ uulgo admirantur, toga, purpura, aurum, mitra: & huiusmodi: aut quis non irrideat, cum uideat te uestitum graui inuolucro, & implicamento obligatum, atq; compeditum ꝓdire, ut alioꝝ oculis placeas. Hoc non facit erro. ergo ridet, tu ne sanus non cauebis tibi esse uestium, pondere infensus? tu ne ut lautior, & cultior uideare, nō recusabis habere membra ad alioꝝ arbitrium occupata: & obstricta? ueste utemur, ut tegamur, non ut admiremur, imbrem, & frigora qui ueste proteget, erit is quidem satis & ad usus cōmoditatem, & ad naturæ decus ornatus. At solus cubabit erro, & quid tum? ne uero si somnus aderit, apertioribus obdormies oculis nudo in pauimento, q̄ inter pistromata? At cygnis, dedit quidem natura plumas, ut integerentur, non ut ad lectorum delitias conferrent. tibi si tantum dedisset somni, q̄tum subiecit strati, ubi dormiens accubas, proculdu-

bio perq̄ maximum dormitares., fitq; is, quem natu-ra dedit ad requiescendum locus, & sedes, usu in dies mollior, atq; salubrior, quid siquid ad delitias desit, ꝑ puluinari presto erit fessus somnus? cæterum conscen dat in concionem erro, dicat eadem, quæ quisuis stra-gula ueste indutus orator dicit, cui nam maior, confere ctiorq; accurret audientium corona? quem attẽtius au dient? quo porante magis cõmouebuntur, cui tota in cā uehementius assentientur? Magna est in rebus gra uissimis horum disciplinæ hominum authoritas, ut nihil supra. An tu inter raro uidebis ebrii, & deliri erro nis dicta accipi pro uatum monitis: eademq; seriis in rebus referri, ac si oraculi essent ore decantata? Sed de his alias ad me redeo. Quid illud, & quanti erat ar-duis me, & periculosissimis in rebus hominum, æque, atq; in leuissimis uersari animo æquabili nullam in par tem cõmoto? quam quidem rem tu o Iupiter deorum princeps si sapis, optas: atq; maiorem in modum pos-se concupiscis. Et quid nam est, ꝙ ad fructum ocii, & specimẽ amplitudinis: maiestatisq; decus faciat magis, q̄ ita sese habere paratum: & compositum: ut nullis us piam rerum motibus de statu decidas? Nunciabantur grauia: quæ cæteri omnes exterriti: pauefactiq; horresce bant: nouos: inuisosq; liquores ex duro silice manasse: mediisq; ex fontibus arsisse flãmas: tum & montes in ter se arietasse: stabat attonitum uulgus: trepidabant pa tres: oīa erãt in mœtu: & sollicitudine reꝝ fututaꝝ: alii publicã salutẽ aduigilabãt. Alii suis cõmodis seruandis insanibãt spe agitati aut metu. at Momus curis uacuus

in quodcunq; uelis latus dulce obdormiſcens nihil ſpe
rabat, nihil metuebat, interq; ſtertendum illud uſurpa
bat dicere, quid tũ Mome, & quid hæc ad te? ad quez
neq; pauperiem afferent, neq; quippiam auferẽt. Nar-
rabantur & rerum monſtra: alios ſtrata mari uia obe-
quitaſſe. alios per ſyluas, perq; ſaltus traduxiſſe claſſez.
alios ſub foſſis montibus media per ſaxa, intimaq; per
uiſcera terræ ſuos traxiſſe curus, alios immani ſtrue cæ
lum aggreſſos petere, alios flumina, & lacus eripuiſſe
mari, atq; extinxiſſe, mediumq; intra aridum terræ ſo
lum accluſiſſe maria, Hæc admirantibus, cæteriſq; ob-
ſtupentibus Momus illud aſſueſcebat dicere. enimuero
Mome & hoc nihil ad te. Ferebãt locupletiſſimos, am
pliſſimoſq; reges orbis, innumerabili hominum ma-
nu impetum interſe facere, contegi cælum ſagittis, flu
mina ſiſti cadaueribus, mare hominum cruore excre-
ſcere. his rebus cognitis cæteri, prout rerum ſuarum
ratio, & ſtudia ferebant, æſtuabunt uariis animorum
motibus, ſolus Momus illud obſeruabat dicere, &
iſtuc Mome nihil ad te. Spectabãtur agrorum incen-
dia, uaſtitates, populationes, audiebantur cadentium
uirorum gemitus, ruentium tectorum fragor, calami
toſorum eiulatus, hæſitabatur, trepidabatur, diſcurſita
batur, ſtrepitus, crepitus, fremitus, totis triuiis, totis an
giportibus. At Momus reſupinus, nudis fœminibus
hoſcitans allucinabat̃, & quid ſibi tanti tumultus uel-
lent ne rogabat quidem, niſi negligenter, ſane atq; mo
roſe, tum ſiquis coram tantos turbines, & rerum tem-
peſtatis deplorare aggrediebatur, Momus perfricato

erure aiebat, neq; dum Mome quicq̃ est hic ꝙ quidem tibi recte cures, dormi. quid postremo: quo hos, atq; illos animis affectos, atq; perturbatos mihi ludos facerem, cum eos coactis circulis, collatisue capitibus serio aliquid ordiri, atq; conferre spectabam, repente eo aduolabam, istic assistebam, ab his petebam, assiduus efflagitabam, ut aliquid ad pietatem elargirentur inopi: atq; egeno. Illi indignabantur, ego mea gaudebam importunitate: illi nostram odiosam, intempestiuamq; scurrulitatem execrabantur, atq; excandescebant, Momus ridebat. Itaq; Momus huiusmodi toto ridente cælo referebat. Sed Iupiter: cum satis risisset, Momum facetias istas recensentem interpellauit, At qui: inquit: heus Mome num &: ꝙ aiunt: figulus figulo, faber fabro, ipsum idem æque erronibus euenit, ut inter se inuideant. Tum Momus. enimuero & quis huic inuideat, qui per se ferat miserum esse se? Tum Iupiter, ni fallimur, inuidebit quisquis præ illo, qui admodum miserabilis sit, uolet sese dignum uideri misericordia, quod ni istuc siet, fateor, una hæc tua erronum uita est: non modo: uti aiebas: uacua incommodis, sed egregie directa ad quietem: atq; summam ad fœlicitatem apta, ut eam statuam huic nostræ deorum beatitudini esse longe anteponendam. o malum maximum inuidia, maximum inuidia malum. Tum Momus, admones inquit o Iupiter optime, & maxime, ut ipsum me accusem, audies rem festiuam. Versabatur iter philosophos egregius quidam nebulo, quem unum si spectes, facile credas principem esse abiectissimorum hominum, ita cor

poris forma: & omni membrorum ornatu se agebat inter errones insigne: atq; nobilem: describam tibi hominis speciem: & habitum. Aderat illi os impressum: mentem obductum: cutis ispida: crispissata: atq; ab genis propalearibus dependens omnis uultus persuscus: oculi turgidi: q aperte prominentes: horumq; alter luciosus: alter sublippus: & ambo peruerse strabi. Naso tam erit multo: ut non hominem: sed nasum existimes ambulare: pergebat procurua ceruice: & inuersa in sinistrum humerum: collo protenso: & acclinato: ut terrã non prospicere oculis: sed auricula diceres: surgebat spatularum una in strumam per grauem: incedebat gradu lato: tardo: uasto: sed lassis artubus: & quasi longo morbo spondilibus dissolutis. ad cuiusq; pedis motum innutabat: sino uestitum: & reliquum apparatum: saccos centipelles. lacernam attauam lacernarum: in qua mille parturientes mures nidificarant: pendebant humero pera: calathus: atq; cantarus sordibus obscœni fœtore execrabiles. Huic me fateor homini fortassis interdum inuidisse: non quo esset illi quidem ita informis: sed q non obscure perspiciebam pluribus hunc uideri dignum pietate: cum esset non pietate: sed odio potius dignissimus, tunc & illud pigebat: q errones nimium multos uolitare foro conspiciebam. Vnum profecto erat in tota illa erronum arte: quod animo ferebam minus equo id erat: cum latrantes: & infestis dentibus nudos talos appetentes caniculas pueri aduersum me concitabant: & q̃ sint illi quidem molesti scio uobis nõ posse facile persuaderi: sed ea irritamenta si maximis dis ac

cidissent: nihil in rerum orbe uniuerso est: qđ illis inue/
niri posset laboriosius: sed de his alias. Nunc uero ad rē
redeam: hoc est ut affirmem apud mortales nihil inue/
niri cōmodius erronum uita: si quidem & facilis: & pa
ratissima est: siquidem huic neq; calamitas officere: neq;
improbitas adimere quicq̄ potest: siquidem in ea nihil
inueniri potest: qđ doleas: o te igitur stultum inquit Iu
piter: si tanta bona reliquisti: ad superos ut cōscenderes.
Vide Mome quid recites: non potuisse in te apud mor
tales ea. quæ apud nos diuos plus satis possunt. quid
est quod nequeat improbitas? Hic Momus cæpit de/
ierare nunq̄ se fuisse minus affectum curis: q̄ cum esset
erro: nunq̄ præter semel tota illa in uita doluisse. Atq;
id quidem re alioqui leui obtigisse: sed non tamen in/
digna memoratu. incidisse enim ut offenderet quēdam
ascriptitium seruulum ex ergastulo: qui detrectantem:
& calcitrantem asinum fustæ cederet. primo cæpisse ef/
ferat exscandescentem illum ridere. post id incidisse in
mentem: ut repeteret: q̄ ab pauperum numero iumen
tis debeatur: quæ si forte desint, fiat: ut diuites uelint:
portari a pauperibus. Ea de re indignatum cœpis/
se redarguere: atq; increpare his uerbis: obipes indo
mite: seruum pecus non cessabis furere? Ne tu non
intelligis q̄ huic animantium generi debeatur: q; ni
essent: tu: tuiq; similes pro iumento sarcinas:
atq; impedimenta ferres: Hæc dixisse Momum. At
illum ut erat immanis: relicto asino obiurgatorem
petiisse: & dixisse quinimmo tu pro asino feres: fu/
steque ipso: quo asinum percusserat: reddidisse:

Momum onustum plagis, affuisse tum illic nonnullos uiros probos: qui seruum hunc dictis castigarent, & factum maledicerent: atq; condolerent. Momum uero affirmasse id factum optime, quãdoquidem maximis hominum erumnis neglectis asini ĩcommodis moueretur. Tãta Momi lepiditate nimirum captus Iupiter edixit, ut suis ædibus posthac uteretur perfamiliariter. quam quidem rem cum ex Iouis imperio facti taret, uide quid possit principis erga quemuis gratia, & frons. Momum publicum cælicolarum odium, ab iectum, despectum, disq; omnibus pessime acceptum: ut primum uidere factum principi familiarem: & gratum, illico bene de illo sentire, dignumq; ducere: cui se se ultro ad amicitiam offerrent: obseruarent: colerent: iccirco Momum singuli deorum adire: consultare: gratificari: dictis: & factis certabant. quo in numero, atq; errore cum pleriq; omnes: tum & Pallas dearum una, ut ita loquar: mascula, & Minerua cunctarum decus: & lumen artium uersabantur. Et erit operæpræcium legisse: qualem se Pallas: Mineruaq; deæ gesserint: quo etiam in dis naturam mulierum recognoscas. Nam illæ quidem: q intuerentur beatissimum principem Iouem: cui relictum esset nihil: qđ amplius cuperet: præterq̃ ut perpetuis uoluptatibus frueretur. Momi scurrulitate delectari: iccirco mouebantur: ut de publicis: deq; priuatis rebus suis plurimum cogitarent. Et cum essent non ignaræ quod in cuiusq; animum: & mentem possint conspersæ uerborum aptis temporibus maculæ: illius præsertim: qui quidem ex arbitrio ad te: siue

ociosum: siue

ociosum, siue sollicitum habeat aditum. iam tum ani-
mis erant uehementer commotæ, cum meminissent
ab se proxima ignium iniuria fore lacessitum Momum:
non temere uereri cæperant, ne diligens, solersque secta
tor aliquid iocosa illa sua assiduitate aduersi moliretur:
sed uti erant mulieres cōsilio usæ muliebri minime op-
portuno: minimeque attemperato. Enimuero Minerua:
qua callebat dicendi arte, conuenit Momum, ac de sa
crorum ignium facto ex ignaro fecit ut esset certior: dū
que suadere institit, non id quidem sua fore amissum ope
ra, ut tanto deorum dono Momus fraudaretur, om-
nem largitionis offensionem explicauit, affirmans id
sibi nusquam potuisse uenire in mentem, ut aggrederetur
quippiam, quominus bene de se, deque deorum genere
meritus Momus ex Iouis decreto, ac uoluntate ad su-
peros rediret honestior, sed fateri suum errorem: si qui
dem Palladi & armatæ, & præpotenti deæ sic petenti
non fuisse ausam non obtemperare, neque mirandum
Palladem hoc temptasse, quæ quidem Fraudi deæ plu
rimum debeat, quia & indulgendum si studiis coniun
ctissimæ deæ in aduersarii gloria non augenda mutuo
opitulentur. Cæterum orare, ne quid sibi succenseat,
sed posthac malit sui cupidam experiri, quam odisse imme
ritum, Momus, & si acrem animo ex ea re indignatio
nem concepisset, tamen quod simulare, dissimulareque om
ni in causa decreuisset, tenui oratione, & leuibus dictis
ab se Mineruam missam fecit, ac inter cætera illud ad-
iurauit, non id se accipere, ut iniuriarum uelit reminisci
cum alias ob res, tum ne eam animo ferat molestiā,

M

quã uindicandi cura, & sollicitudo soleat afferre. meliorem posthac optare inimicis, atq; obtrectatoribus suis mentem, qui si tandem esse infesti non desinent, ad officium tamen ducturum se, ut suas esse partes deputet, ferendis aduersariis palam facere qualis sit calamitosus, infœlixq; Momus animo redditus miti, & mãsueto. his acceptis responsis Minerua abiit. sed uix dũ ex aula excesserat, cum e uestigio Pallas hisdem animi suspitionibus excita, quibus & fuerat Minerua, ad Momum appulit, suaq; de re institit. Astu, & artibus Mineruæ adductam se, ut de Momo non bene mereretur. cuius quidem erroris maiorem in modum pœniteat, ueniamq; poscat. Non fuit aliud frontis, aut uerbo℞ ad dissimulatiõem in Momo aduersus Palladẽ, q̃ fuisset ad Mineruã. Ardebat tñ ita & dolore, & iracũdia, ut uix cõpesceret lachrymas. Sed hũc aĩ dolorẽ themis deo℞ apparitoris aduẽtus sustulit: q Iouis iussu ad solẽne cõuiuiu℥ Herculis Momũ accersiturus aduenerat. Cupiebat. n. Iupiter, ut multas alias supiores, sic & cœnã apud Herculẽ ducere lepiditate Momi uoluptuosissimã. Verũ id lõge euenit secus, q̃ uoluisset. Nã cum inter cœnandum plæraq; dicta ultro, citroq; a commessantibus iactarentur, & præsertim ab Hercule nonnulli sales recitarentur, rogareturq; Momus, ut ueterem illam historiam enarraret, quo pacto apud philosophos auulsa barba diffugisset. Momus hos intuens ita ridicule in se affectos non potuit facere, quin stomacharetur. Aegre enim ferebat non illud sat uideri Ioui, & dis semel, atq; iterum succincte, & breuiter

audisse, ni & rursus in conuiuio, in quo maximorum deorum flos, & nitor discumberet, quasi epularum ob sonium, & mensæ condimentum Momum ad irriden dum deposcerent. qui ergo in hanc usq; diem fuerat ex studio ludus, iocusq; oĩu3 ordinũ sua affabilitate: is nũc sibi cõtumeliæ loco ascribebat se ĩuitari: nõ honoris grã sed ad risum. accedebat q; nouissimã aĩo psonã imbuerat superiore illa omissa. Nãq; posteaq̃ ĩtellexerat plurimi se ab deo℞ uulgo fieri ob principis gratiam, re℞ sua℞ successu uti elatus cœperat spe, & cupiditate maiora ap petere de se. Atq; intermissa pristina conueniendi festi uitate per maturitatem, & grauitatem sensim elabora bat, ut dignus uideretur apud Iouem gratia, & apud cælicolas authoritate, quæ cum ita essent: factum est ut conuiuarum, & maxime Herculis petulantia offen sus pulcherrimo quodam commento insolentes bel lissime castigatos reddiderit. se quidem, inquit, nũquã non fecisse libenter ea omnia, quæ maximis dis gra ta intelligeret, neq; dum id sibi in præsentiarum uide ri molestum: si suo etiam cum dolore tam præclare de se merito℞ uoluptatibus satisfaceret, malle quidem tri stem turbulentissimo℞ suo℞ tempo℞ memoriam de lesse ex animo: q̃ toties refricasse: sed suis recensendis erũ nis uenire quandam annexam, complicatamq; ratio nem grãrum pro accepto ab deo℞ rege beneficio: cuius q̃dem meminisse proculdubio gaudeat. At futu℞ q̃dẽ sempiterne inscriptum animo beneficium, quod acce perit, & nunq̃ non retributurum officio, q̃d potuerit, exilii quidem sui pœnam fuisse nunq̃ adeo sibi acerbã

& molestam, quin de genere deorum superum bene fore merendum statuerit, & doloris sui pœnam erroris culpa mitigasse. Inde illud fuisse ut quæ sibi in dies forent mala subeunda, ea quidem cum moderate, tum & fortiter atq; constanter perferret, sed quantis rerū aduersarum cumulis obrueretur, non facile dici posse. Inter quæ illud inprimis augebat, q̧ nullæ saluis deorum rebus darentur occasiones, quibus qualis demū esset Momus præclare agēdo ostenderet. Accidisse ut qua in re se pulcherrime officio fungi intelligeret: quā ue unice, ac maxime curaret in ea nimium multos, nimium acres, nimium infestos oppugnatores, atq; hostes offenderet, quorum de uita, & moribus dicendū sibi prius, mox de illorum grauissimis sceleribus pauca ex incredibili numero facinorum, quæ ad rem faciant, referentur. Esse apud mortales genus quoddam hominum, quos si spectes, progredi oculis in terram defixis, fronte, corporisq; habitu ad omnem ueterem morem, & honestatem quadam scenica superstitione composito facile uenerere, sin uitæ consuetudinem, & studia ad omnem flagitii turpitudinem pronam: & p̄cipitem respectes, merito oderis. hos quidem sese spectatores dici rerum uoluisse, ac esse quidem eos pro nominis dignitate ingenio præditos alioqui non tardo, neq; hebeti: sed tam præclare, atq; excellentis uirtutis lumina, si qua in illis sunt: fœdissimarum sordium cumulis pdidisse, quæsiuisse illos titulo, cultusq; parsimonia, non uitæ modum, sed inanis cuiusdam gloriæ leuem auram, & famæ immeritæ rumorem apud eos,

quibus parum essent cogniti, eosdemq; tam ineptæ, tã intemperanter esse ambitiosos, ut rerum, quæ sint omnium pulchræ, & preclaræ, nosse causas profiteantur. Horum duas primum de dis extitisse sententias, subinde multas, & uarias manasse opiniones: non tã multitudine, q̃ disceptantium delirame͂tis repudiandas, sed inter omnes quænam sit maiore digna odio nondum satis constare. Nam alii nullos esse deos pœnitus negare, orbem rerum concursu quodam fortuito minutissimorum, quo sunt omnia referta, corporum esse factum: casu non deorum opere, aut manu constructũ. Alii deos esse, cum ipsi non credant, nam si crederent aliter uiuerent, credi tamen uulgo uelint sua præsertiz causa, id quidem ut uenerentur, ut arma, castra, imperiaq; sua deorum mœtu muniant, atq; ad stabilitatẽ, firmitatẽq; corroborent. cui sententiæ illud addunt: ut siquidem esse deorum interpretes cum nymphis, cum locorum numinibus, magnisq; cum dis gratia dici habere rerum agendarum commertia excogitatis uanitatum figmentis assimulent. Cum his adeo sibi fuisse certamen uarium, atq; laboriosum. hic ut deos esse ostenderet, illic ut non esse deos tales probaret, quos scelerosi mortales suorum facinorum authores: sociosq; habeant. Sed ita congressum in certamen, ut cum eloquentem ipsa causa faceret, tum se dicente ueritas ipsa, atq; ratio facile tutaretur: atq; defenderet. At pro deorum quidem re satis cõmodam sibi, atq; accommodatam fuisse cõtra philosophos orationem. pro salute autem sua, & pro capitis sui periculo parum se sibi utilem pa-

tronum extitisse.quo enim deorum rationibus inseruie rit studio,& contentione,qua debuit, eo sibi pessime consuluisse,grauem subiisse inuidiam,acerba odia ad/ uersum se excitasse ambitiosorum, ĩmodestissimorum q3 hominum:qui quidem eiusmodi sunt:ut omnia pos sint facilius perpeti,q̃ uideri cuiusq3 prudentiæ,& con/ silio acquieuisse. Accessisse tertium quodda3 genus ho minum sane doctrina, & præclaris artibus excultissi/ mum:sed minus cupidum laudis,& gloriæ:qui quidẽ non fortiter factis,aut recto rerum agendarum consi/ lio fructum posteritatis mereri:sed umbratili quadam confabulandi arte suum commendare nomen immor talitati affectent.Hos percontiones uagari solitos nihil sibi assumentes certi:atq3 constantis quid affirment, præsertim apud eos,qui usu:& exercitatione rerum sa pere quicq̃ uideantur,sed nouis in dies assentationum artibus auditorum aures aucupari, & popularium de se admirationem captare nõ tam multitudinis sensu3, atq3 cogitationes flectendo,& deducendo,q̃ ad mul/ titudinis nutum sua omnia instituta uertendo in dies, & in mutando:& in ea re uerum ne:an falsum:rectu3 ne:an prauum id sit:qđ dicendo tueantur: minimi eos pendere. illud omnibus neruis eniti : ut id prææteris recte sensisse in suscepta altercatione uideantur. Ho/ rum se amplitudine:& impetu orationis interdum ra pi: & obrui solitum : ut quid respondendum esset nõ succurreret. posse illos copia uerborum: posse erudi/ tione: posse usu: ut nihil sit: modo uelint: quod uel dicendi facultate: uel adepta iam tam auctoritate ne/

queant. Hoc ex genere hominum quendam: cum de dis disputaretur his uerbis orsum fuisse dicere. Non is sum o uiri optimi: qui nullos esse deos: & inane uolui cœlum ausim affirmare: inueterata præsertim in animis hominum opinione de dis: quos tamen uestrũ nemo: ni fallor: est: qui ullos esse certa: prestantiq; ratione audeat affirmare. Sed illud interdum occurrit: ut possim dubitasse quid sit illud. Cur patres: & piissimos deos superos nuncupemus: quæso adeste animis: & pro uestra humanitate: quæ dicturi sumus: attendite: Nouas: inauditasq; de rebus optimis disputationes ex me audisse: ni fallor: minime pigebit. Fingite adesse hic primos illos parentes nostros: quos dis proximos arbitramur: & eos hac nostra hominum: qua constituti sumus: miseria perspecta ab Ioue hominum patre: & deorum rege. pro nondum obsoleta parentis gratia ita rogare. Vtrum ne illud o pater Iupiter statuemus officium fuisse piissimum: ut quo ad in te fuerit omnia nobis esse p te erepta uolueris: quæ quidem homines optanda ducerẽt? Quis illud a quo uis irato patre etiam in perditos liberos animo unq̃ ferat æquo: & moderato: ut quos haberi suos uelit: eosdem inferiore sorte: q̃ bruta: plæraq; animantia agere uitam patiatur? sino uires: uelocitatem: sensus acuitatem: quibus longe homines a bestiis superamur: ceruis ne: atq; cornicibus tã multos uitæ ãnos dedistis ut degerent: homines uero quorum intererat id uel maxime superum causa, per quos templa, sacrificia, & ludorum magnificentia, a quibus omne sacrorum speci

men, religionisq; honos colitur, tum primum inter nā scendum consenescere, atq; deficere. & antequā se in uita constitutos sentiat, in ipsoq; aliquid incoandi conatu ruere in mortem uoluistis. At sit mors deorum sententia quidam exitus ab erumnis, sitq; pinde mors bonorum optimum: qđ a malis adimat. Mortem ego facilius crederem esse non malam: si eam sibi deos arripuisse perspicerem, donumq; nō delaudarem: si ab iis esset deditum, qui malorum tantorum causa non fuissent. Ve℞ quid hoc? Cæteras prope res omnes: quæ quidem ulla ex parte possent placere, superi occuparūt, mortem longe ab se exclusere: quid est bonarum re℞ omnium: qđ sibi non uindicarint superi, atq; ascripserint? Nostros di Ganimedes, nostras di nauiculas, nostras di coronas, lyras, lampades, turibulos, crateras, nobis quicquid belli, uenusti, lautiq; inuenere, sustulerunt, atq; asportauerunt in cœlum. in cœlum lepusculos in cœlum caniculas, in cœlū equos, aquilas, uultures, ursas, delphinos, cæte: quod autem nostris delectentur: quod monstra hic rapta in delitiis habeāt: nō doleo: sed ne probo quidem. illud doleo: beatos illos superos nostris nō moueri incommodis, & cum patres sint: tam de nobis mereri pessime eos quis animo ferat non ægro: & perturbato? Nos deorum filios deteriori esse in sorte cōstitutos: q̄ pecudum filios, quis possit ferre? ne uero nos, si filii sumus: si patres ipsi sunt, tā maximi eorum regni participes facere non oportuit? At illi filios a patriis sedibus pepulere: belluis cælum repleuere: homines exclusos uoluere: monstris cœlum

refertum

refertum reddidere. Et quanti ne putabimus nos hy-
dras, atq; hippocẽtauros potius factos non esse: q̃ ho
mines. At hominum gratia tum multa in medium ef
fudisse deos predicant, quæ quidem cum ad usum, tũ
ad uoluptatem, atq; ornamentum faciant, fruges, fru
ctus, aurum, gemmas, & huiusmodi. Hæc igitur iuuet
inter nos considerasse ita ne sint uti ferunt, qđ siquis de
os ea fecisse asserat, ut iis nobis illudant nostras spes,
& expectationes frustrentur, fortassis non mentiatur.
Quotus enim quisq; est, qui istiusmodi non appetat
uolente deo, quotus est, qui adipiscatur deo non repu
gnante? quotus est, qui adeptis fruatur, aut gaudeat?
Sed ea demum cedo. fecerint hominum causa. quæro
bonorum ne, an malorum: si bonis prouidisse dicent,
quæram quid igitur ea bonis non erogentur. impro-
bis non auferantur? cur eadem optimis adimãt, & sce-
lestissimis condonent. Eccam pietatem probis dedere,
ut quæ ad necessitatem faciant, omnia per industriam:
uigilias, laboresue quæritent, impiis uero, audacibus,
deorumq; contemptoribus, etiam adiecere, quæ nimia
penitus sint. Sed quid ego ullos ab deorum iniuria ex
cipiam? cum uideam eos in uniuersum mortalium ge-
nus tam multa intulisse, quæ interdum si quid furere
desinant, sibi non licuisse optent. o dis inuisum genus
mortalium, quãdoquidem præter eas grauissimas res:
quas recẽsuimus, dolorem quoq;, febremq;, atq; mor
bos, & acres pectoris curas, & turbidos præcordioru;
impetus, & sæuissimos animi cruciatus importarunt.

N

o nos extrema in miseria, grauissimis, durissimisq; erũ nis obrutos mortales, quos ita uexant, ita indies affi ciunt malis superi, ut cum nunq̃ uacare calamitatibus liceat, tum assiduis, acerbissimisq; casibus semper noua dolendi ratio insurgat, atq; ĩmineat, quo ad perpetuo in luctu huiusmodi uiuendum sit, & ita uiuendum, ut omni ĩ uita hora nulla succedat horæ similis. Vel quis uestrum est uiri optimi, qui sibi commodarum rerum omnium quippiam relictum sentiat, præter eas tantũ res, quibus ademptis omnino futuri simus nulli, lucem, undas, fruges, & huiusmodi nõ est ut nostra po tius: q̃ cæterorum animantium causa fore producta assentiamur, loquendi usum, & uitæ modum, quo esset alter alteri adiunctior, coacti necessitatibus ipsi adinuenimus, cætera omnia nobis erepta brutis fuisse condonata uestrum quis ignorat? o nos igitur iterum ma le acceptos, quid admisimus miseri mortales, ut rebus omnibus quæ gratæ, cõmodæq; sint, ereptis: nos erumnis, & difficultatibus obruti uitam miseram degamus. sed sint illi quidem di cœlo digni, optima omnia mereantur, nos mortales ad miseriam nati obrui cumulis malorum non recusemus, tametsi de omni deorum genere quid possit quispiam interpretari, quis est uestrum quem id fugiat? quid tamen sentiam ipse non est ut referam. uos id adeo statuetis, quid tota in re assentire oporteat, quandoquidem ex nostro mortalium numero dicuntur aliqui ad deorum numerum augendum conscendisse. At uolet ne ille quidem ex medio

hominum grege abreptus, & inter beatissimos rerum dominos adscitus, uolet ne: inq̃: ille uenerari, & coli, & metui tantarum sese rerum gradu, & sede, & maiestate dignum deputans? Cui forte iterato si uia sit, hac si plane cognita: & explorata, qua conscenderit, ad superos redeundum, quid uis facilius possit: q̃ cælicolam fieri. Multa præstitit occasio: multa tulit necessitas: sed plura adiecit hominum improbitas: atq; stulticia, quibus rebus summorum forte deorum aliqui uel inuiti in id amplitudinis rapti sunt. ita adeo, ut se mirentur, unde tantum siet, & q̃ commodius cum illis ageretur: si se nossent pro dignitate deos gerere. Quod si nostrum quispiam homunculorum talem se exhibeat in rebus administrandis, qualem plæriq; magnorum deorum se habent, merito plecteretur. Sed tu deos ne esse hoc putes, qui res mortalium tã supine, desidioseq; negligant, aut hos, qui monstra: ut uidere licet, in primis colant, ulla rerum piissimarum procuratione dignos putabis? Scio quid hic respondeas, dices. quid mirum, si nimia in licentia constituti insaniunt, si dum omnia posse, quæ uelint, sentiunt. hi quidem uelint omnia, quæ possint, & que demum uelint, licere omnia arbitrentur. At qui id ita liceat dis spreta hominum causa cum Ganimede inter epulas uolutari, nectare, & ambrosia immergi. Nobis ne non licebit tantis miseriis moueri? non licebit opinari superos deos, aut nullam gerere mortalium curam, aut si gerant, odisse? Et quid iuuat tantis supplicationibus:

obſecrationibuſq; pacem deum alias res agentium, aut mala reddentium expoſcere? Deſinamus inepti eos ſol licitare irritis cerimoniis, qui uoluptatibus occupati ſo lertes, agenteſq; oderint. caueamus inutili noſtra ſuper ſtitione de his uelle bene mœreri, qui quidem aut nul li ſunt, aut ſi ſunt, irritati, infeſti ſemp ad miſeros mor tales malis conficiendos inuigilant. Huiuſmodi fuiſſe ambitioſi illius orationem Momus retulit, & hac ſeſe oratione adiurauit ita commotum dictorum petulan tia, & flagitii indignatione, ut præ ira uix manum cō- tinuerit, nec dubitare, quin ſi Iupiter ipſe optimus ma- ximus omnium mitiſſimus, diiq; piiſſimi, & modeſtiſ- ſimi affuiſſent, impudentiſſimumq; illud oratoris os, & intollerabilem geſtus, uerborumq; iactantiam: atq; magnificentiam fuiſſent intuiti, illico in illam omnem ſceleſtiſſimam familiam literatorum omnem uim ful- minis effundendam iudicaſſent, quo philoſophos om nes totis cum gymnaſiis, & libris, & bibliothecis ab- ſumerent. Verum ſe pro ſuorum temporum conditio ne, & neceſſitate temperaſſe iracundiæ. Pro ſuſcepti ta men negocii ratione non potuiſſe non facere quin in id erumperet uerborum, ut inter admonendum eos, qui de dis ita obloquerentur hortaretur, iterum atq; iterum proſpicerent, ne quid de his, a quibus tantis, tanq; diuinis proſequuti eſſent beneficiis, aut perperā, peruerſeq; opinarentur, aut male mereri aggrederētur. caue rentq; ne dum deos negent, demum ſentiant præ ſentes eſſe eos, atq; piiſſimorum, & impiiſſimorum,

proborum, & improborum habere discrimen, postre
mo illis optaui, ut ea mens erga superos sit, quæ suo
sit sine detrimẽto, & malo. Hic igitur ambitiosos illos:
qui omnia possent moderantius perpeti, q̃ uideri cuius
qꝫ prudentiæ, & consilio acquiescere, consensione fa-
cta insurrexisse, & ꝙ Momi præsertim admonitiones
dedignarentur, a quo iam pridem multis uicti disputa
tionibus capitali odio dissiderent, iccirco furore conci-
tos irruisse, atqꝫ uim illam ab se persæpius alibi enarra
tam ĩtulisse, sed petere se ab Ioue optimo, & maximis
dis, ne huic mortalium insipientiæ succenseant, sed po
tius, quæ se digna sunt, suam per indulgentiam, atqꝫ
beneficentiam cogitarent, & prodesse mortalibus per-
seuerent Momi incommodis, atqꝫ iniuriis posthabitis.
Hæc Momus submissa, & inflexa uoce, tristiqꝫ fron-
te referens animo erat alacri cum cæteras ob res, tum
ꝙ deos, atqꝫ in primis Iouem dictorum aculeis cõmo-
ueri nõ obscure perpendebat, perspiciebat enim obmu
tuisse Iouem, & digito hospitalem mensam subincos-
sisse. ergo intra se gaudio exultabat, quam rem intuẽs
Hercules subridens. Te inquit ego item, o noster Mo
me testor, nequid ipse succenseas, si qua ex parte mor
talium causam non esse apud Iouem omnino deser-
tam cupio, & ad Iouem uersus, Indulgendum sane o
Iupiter est: inquit: mortalibus errore præsertim consi-
lii aduersus ignotum apud se Momum desipientibus:
quandoquidem apud superos Momus ita se gerit, ut
non facile nosci, & alius uideri possit plane, q̃ sit: Sed

cauendum item est, ne quis in aliorum incomodum, atq; detrimentum plus sapiat, plusue teneat artium fal lendi, q̃ ingenia bona, & simplicia deceat. Quid illi mortales possint eloquentia, ex Momo perspicue licet intelligere, qui tam exquisita, excogitataq; suadendi ra tione instructus de mortalium gymnasiis ad superos rediit. Sed de Momi dictis, deq; tota causa quid a Io- ue optimo, & maximo sentiri deceat in promptu est. quid uero statuisse debeat, alii uiderint. At tu Mome illud uelim tecum deputes, an hic aut locus: aut tem- pus idoneus: accommodatusue sit, ut in conuiuio de his rebus iniocundissimis disputes. ut capitis causam agites? quid tibi uoluisti Mome? Vtrum philosophos: atq; eruditos ad inuidiam trahere? an deos lacessere di ctis: & ironia? sed nos o superi tam grandi, accurataq; Momi oratione commoti quid faciemus? illud ne prae teribimus: quod meminisse oportet: q̃diu fuerint mor- tales, tandiu fuisse & opinionum errores: & studiorum uarietates: & disputationum ineptias. Sed tu deorum grauissime agedum Mome negabis ne: cum istis stu- diorum familiis: in quas tu tam atrocissime inueheba- re: aeternum fuisse quandam perennem inquisitionem: ueri: atq; boni? negabis ne philosophorum ope effe- ctum ut genus mortalium seq; : suamq; sortem non ignoret? Non enim erit ab re: neq; ab officio Mome: si abs te prouocatus congrediar. Etenim quis unquã apud mortales: tam proteruus inuentus est: qui se ma- ximorum deorum amplitudine: & maiestate dignum

deputet? quis est: qui nō se quidem tam multis: quæ a diis susceperit: bonis prope dignum deputet? An erit ullus amens adeo: furoreq; adeo pcitus: quin mētem: rationem: intelligentiam: rerūq; memoriam: & eiusmodi: quæ lōgum esset psequi: cum præclara: pstantissimaq; & summo deo⁊ beneficio esse cōcessa hoībus: tum & ipsis a dis: inprimisq; diuina a mente: atq; rōne ducta asserat: atq; confirmet. hæc ut homines dinoscerent: & pfiterentur: uiri docti: & in gymnasiis: bibliothecisq;: nō inter errones: & crapulas educati effecere dicendo: monendo: suadendo: monstrando: qđ æquum sit: quod deceat: qđ oporteat, nō populariu3 auribus applaudēdo: nō afflictos irridendo: nō mœstos irritando: fecere inq̄ docti ipsi suis euigilatis: & bene diductis rōnibus: ut honos dis redderetur: ut cerimoniarum religio obseruaret: ut pietas: sanctimonia: uirtusq; coleretur. At qui hæc q dem eo fecere: quo cæteros meliores redderent: nō quo sibi inanem ullam gloriam aucuparentur, qui tametsi gloriæ cupiditate commoti tantas uigilias: tantos labores: tam multa diligentia: & cura res arduas, & difficiles susc̄epissent: atq; obiuissent, quis erit deorum omnium qui illis: præter te unum Mome: succenseat? Quis erit deorum omnium p̄ter te Mome: qui illos nō de se bene meritos fateat? quis erit: quin illis: p̄ter te unum Mome: habēdas grās: diligēdos: iuuādos: seruādosq; nō affirmet? Deo⁊ āt cultores: atq; obseruatores (quales illi cūq; sint) nrō p officio o supi ne uero nō fouebimus. eo⁊ saluti nō pspiciemus? eo⁊ cāæ: cōmodis

rationibusq̧ non opitulabimur? Eos demum, p quos hæc tam digna, tam grata, tam accepta constent, per quos di putemur, & ueneremur. Momus deorum cau sæ affectissimus cœlo annuente, atq̧ impune oderit? siccine studio: & contentione rationibus deorum inser uire didicisti Mome? ut qui illic apud mortales: quo colamur, ueneremur, supplicemur, prouiderit: efficerit: instituerit, cum hic tuo dicendi artificio, & uerborum ambagibus inducas in odium superis? quid si nescias philosophi Mome: philosophi inq̃ hi sunt omnes iter mortales: a quibus superi multa: & præstantissima ad maiestatis decus: imperiiq̧ culmen cum acceperint: tū se accepisse non inficientur. Quibus ue & superi om nia pietatis officia tum debeant: tum & deberi fatean tur. Et diligunt quidem eam studiosorum familiā Mo me superi magisq̃ ut dictis tuis cōmoti eos uelint per dere: potius cupiunt eos esse non infœlicissimos: ac me rito id quidem. Nam hi ratione: & uia assequuti sunt: ut sit nemo, quin deorum uim, & numen esse nō sen tiat: neq̧ profiteatur: & se ad bonos mores, rectamq̧ uitæ normam accommodet. Neq̧ tamen uelim Mo mum nostrum deorum festiuissimum tam esse erga mortalium genus iratū deputes, ut eos oderit: qui for tasse quempiam ex mortalibus asciuerit inter superos de me aduentitio: nouoq̧ deo hoc testor, a me plurimū deberi Momo: qđ filiæ iusserit: ut ad uos me sublatū afferret: & te laudo Mome, si tuam erga mortales mē tem: & animum bene interpretor, qui Iouē admones, ut malit

ut malit quæ suæ sint beneficentie meminisse, q̃ quæ aliorum sint iuiuriæ, si ad iniuriam pensandum est: qđ inconsulti homines admiserint. Ideo ni fallor pertinet o Iupiter, ut sic dixisse uelit Momus. tu quidem cum insipientibus omnino succensueris, officii erit sapientibus, & optime de dis meritis omnia ad gratiam, & beneficentiam referre, ꝙ cum fecisse uolet Iupiter o superi optimi, & quos nam diliget, quos ornabit, quos cælo dignos putabit? eos ne qui omnia turbent, nihil pacati, nihil quieti possint aut meditari, aut exequi? An eos potius, quos ratio quædam non ab scurrarum improbitate ducta, sed a uirtute parata, & constituta additum sibi ad Iouis, deorumqꝫ gratiam, & beneuolentiam patefecerit, qui suo studio, diligentia, opere, labore, periculo plurima perquisierit, multa inuenerit, nihil prætermiserit: omnia temptarit, in mediumqꝫ contulerit, quæ quidem ad hominum usum: ad uitæ necessitatem, ad bene: beateqꝫ uiuendum conferrent. quæ ad otium, & tranquillitatem facerent, quæ ad salutem: ad ornamentum, ad decus publicarum, priuatarumqꝫ rerũ conducerent, quæ ad cognitionem superum, ad metũ deorum, ad obseruationem religionis accommodarentur. Hanc Herculis ad Momũ orationem, & animos utrinqꝫ iam ad altercationem paratos occupauit, atqꝫ euertit repens exauditus ad cæli uestibulum strepitus: ad quem dinoscendum cum relictis poculis aduolassent, euenit ut in grandem inciderint admirationem conspecto, e regione maximo, atqꝫ omni colorum uarietate ornatissimo arcu triumphali, quem quidem Iu

no coedificarat, auroq̃ uotorum conflato operuerat tanto & operis, & ornamenti artificio insignem, atq̃ illustrez, ut cælicolaꝝ optimi architecti fieri id negarint potuisse, & pictores, fictoresq̃ oẽs sua etiam in eo expingendo, atq̃ expoliendo ingenia superata faterent̃. Alia ex parte successit ut maiorem in modum demirarent̃. quid sibi cumulus illic maximoꝝ deoꝝ intrasse tumultuantium, & ad Cæli regiam infesto gradu ꝑperantiũ uellet. ergo & illuc uersis oculis, & hic auribus arrecti: & animis in partes utrasq̃ sollicitipẽdebant. illud interea effecit ut acrius etiã mouerent̃, ꝙ uix dũ eo appulerant, cũ illico Iunonis illud uastũ, & ĩmane tantaꝝ impensaꝝ opus labans corruit: cuius fragore, & sonitu subincussa cæli (uti sunt ænea) cõuexa maximũ dedere sonitum, quẽ ad resonãtis testudinis tinnitũ excæptũ musici notantes ad memoriæ posteritatem, Iunonis illud caducum, fragileq̃ opus Tini nũcuparunt. At postea corrupto uocabulo Irim uulgo appellarũt. Iupiter uero, cæteriq̃ cælicolæ cum aliũde, tum hinc q̃ in oĩ re agenda sit ratio, mens, institutũq̃ muliebræ incõsultum, & penitus ineptũ, annotarũt. subinde re ipsa manifeste pſpexere cæpta milieꝝ eo semp tendere: ut aliquid discordiaꝝ, disidiorũq̃ exuscitent. Nã & si eos inter: qui tum aduẽtarant, deos aliquid fortasse aderat, quominus unanimes, & cõcordes essent, ad ueteres tñ simultates Iunonis nouissimũ fcm̃ magnas cõtentionũ acrimonias excitarat, quas ubi ad Iouẽ detulissent, cõuersus ad Herculẽ Iupiter aĩo uehemẽter cõmotus, En: inquit: & q̃ti est nos esse principes? quid hoĩes q̃

rantur nullā sibi aduenire horā horæ p similem, nihil ad aī sententiam secūdare: nos & di: & regꝝ principes integram unā sumere cœnā uacuā molestia nō poterimus: Quos nā accusem: istoꝝ ne studia īportuna, & īsanas cupiditates, an meā potius desidiosam facilitatem: qua fiat, ut cum licere sibi per me omnia arbitrent: tum & interdum plus satis iuuet delyrare. Quid uis malim fore me, q̄ principem, dum quibus præsis, quorum commodis aduigiles, quorum quietem, & tranquillitatem curis, & laboribus tuis præferas: neq̄ beneficii, neq̄ officii memores in te sint, dum assiduis futilibusq̄ expostulationibus obtūdere, atq̄ uariis agitare sollicitudinibus nō desināt. Semp ne, o meū cōuiuiū, semp ne causis expostulationū innouatis me corā cōtendere ad simultatē pseuerabitis: Quoties uestra sedaui iurgia: quoties a cōtumelia cohercui: a rixa distraxi: ab īsania reuocaui: quoties hos nr̄os tumultus oppressi: Thetim accusabat olim Vulcanus, tritæq̄ iam tum uestræ hæ fuere fabulæ: q̄ splendorem, luceq̄ oīs suæ dignitatis pollueret: atq̄ extingueret. Vulcanū Diana: Siluaniq̄ di accusabāt, q̄ umbratiles suas: amēasq̄ sedes hostili impetu, īmaniq̄ iniuria populare: atq̄ uastare aggrederet. Hos accusabat Aeolus: qui Zephyro: & Noto, & Austris, & Aquilonibus, cæterisq̄ suis cō militonibus alas expilarēt, plumasq̄ decerperent, quas mōstris nauigioꝝ adigerēt. Aeolum accusabat Neptūnus: qđ misceret oīa, otiūq̄, atq̄ æquabilitatē suaꝝ regionū funditus pturbaret. Neptunnū rursus & Thetis accusabat: quod se impio hospitio exciperet, nitoremq̄

atq; illibatum uirginitatis florẽ auderet uiolare. Hinc & noua dissidiorum, discordiarumq; materia oborta est. Iunonem accusat Neptunus, quod uotorum purgamenta, ædificationisq; rudera in aram Neptuninam per cõtemptũ, & cõtumeliam eiecerit. Ceres ne suum in solum reiiciantur repugnat, ea item Vulcanus negat posse commode suis in officinis apud se recipi, & harum querelarum ad me in re quieta ĩmodestissimorum iurgia referunt. Ego delirantibus meas patientissimas aures præbeo. isti nostra abuti patientia nõ cessant. nihil uerentur? quid hoc petulantie est? nunq̃ ne erit, ut hac uestra garrulitate mutuo uos lacessere: nosq; obstinate obtũdere desinatis? liceat p hanc nostrã patiẽtiam ĩsanire: At pudeat olim de nobis demũ abiecte: atq; ĩpudenter sentire. An nõ illud est ĩpudentiæ? quæ quisq; fastidiat eẽ apud se, ea ĩ principis gremiũ uelle reicere? uota mortaliũ deponi recusant apud se, quo alibi ponant. nõ patet locus: ad me itur: expostulat. ut inde, atq; ĩde adimã. Quid hoc? an aliud est: q̃ efflagitare: ut quæ illis ĩgrata sint, quæ obscæna illis uideant. q̃ desertis: & ĩcultissimis suis in uastitatibus excæpisse nolint, ea in regiũ tricliniũ reiiciant. o nos miseros, si ĩpudentissimis obtempandũ sit, & ĩfœlicissimos: si his impandum sit, apud quos nulla est principis reuerẽtia, nulla æqui, nulla pudoris obseruatio. putabam me aliq̃n magna diligẽtia cõpositis rebus, & distributis p dignitate impii ab his præsertim molestiis uacaturũ. nũc ne id Ioui maximo regum principi, deorumq; regi liceat nõ cælicolæ modo, sed qđ uis ferendum est. homũculi obstant. sed quid ego in hanc

unā pestem animātium, ne dicam hoīes: irascar. Hoc nimirum nostra effecit nimia facilitas, dum oībus obsequi ultro cupimus, oīum in nos temeritatē illeximus. dederā mortalibus, ut duras, & īdomitas eoꝝ mentes nr̄oꝝ muneꝝ admiratione mitigarē, atq; bn̄ficiis ad bene de nobis sentiendum flecterē. plura longe, q̄ optare hoīes sit fas. nāq; principio dederā amœnissimū, odoratissimūq; ꝑpetua floꝝ copia uer. Cupere se illi quidē dixere ut quā fructuū spem flores ꝓseferrēt, mature traderē. Ea de re æstatem adieci, eiq; rei Vulcani fabros, oīumq; igniū officinam exercui, quoꝝ manu, & opera intimis ob radicibus succus in baccas educeret, atq; in ramos, fructumq; concresceret. quid tum demū saturi fructuum copia delectari se admodum, atq; cupere dixerunt, ut pristinum uer restituerē. cessi quidem eoꝝ libidini, collegi iccirco ab oī natura gignendaꝝ reꝝ igniculos, atq; baccis quasi thesauris inclusos foui spiritu, quo ad ueris opus, atq; ornamētū seruarētur. At īprobi illi tātoꝝ a me acceptoꝝ cōmodoꝝ īmemores, īgrati: īdigni mortales, ac nouaꝝ semꝑ cupidi reꝝ, temporūq; suiq; admodum impatiētes, dū quæ a me aut petant, aut optent, nō habent amplius, dum ultro eis cōmodo, quæ ne optare q̄dem audeant, si modestiores sint: pro accepto beneficio nihil plus est, qd᷑ referant, q̄ merum odium. Nunc æstum: nunc algores: nunc uentos execrantur, & nos ea facere accusant, quæ suā in rem nō sint. neq; uerentur dicere nos ea facere: quæ uæsani: amentesq; nō facerent, sed merito accusant: nā eos prosequimur beneficiis, quos furialibus erinnibus ꝑsequi

est opus. Sed satis superq; furoribus exagitantur, quã
doquidem se deorũ superum hæredes deputant, regni
q; ptem deposcũt. Aut quis maior inueniri põt furor,
q̃ uersari in errore, trahi libidine, impelli audacia, uelle
indigna, appetere ĩmoderata, suis bonis nunq̃ nosse p
frui, aliorũ præmiis dolere, quæ quidem sua secordia,
atq; ignauia recusent, refugiantq; cõsequi. & breue sibi
datum uitæ spatiũ cõdolent: qui supini tã multis pden
dis horis ocio abutant̃, & inter senescendum nihil agẽ-
do marcescunt, morbos: & erumnas a diis importatas
prædicant. De his quid est qđ dicam? cũ sit homo hoĩ
erumnarũ ultima, pestis est homo hoĩ. Tu tibi homo
tua uoracitate: tua ingluuie: tuaq; intẽperatissimæ libi-
dinis incõtinentia effecisti: ut doloribus excruciere, ut
morbo langueas, ut ipm te male ferendo perdas. Do-
let mortalium demẽtiæ: & mallem modestiori esse p-
ditos ingenio. sed quid agam? quo me uertã? quis ab ĩ
portunissimorũ cateruis obsessus oportunũ sibi uspiã
cõsilium reperiat? quis tã ferreus: tam ad oẽs lacessen-
tium impetus expositus: atq; obfirmatus erit: qui hæc
diutius pferat? hinc altercantium inter se expostulatio-
nibus obtundimur, hinc uotis: aut potius execrationi-
bus obruimur. Nec tãtarũ molestiarũ, uexationumq;
ullus adinueniet̃ modus? At iueniet̃ quidez. Quid tũ?
quo fruatur Mundus? nõ placet hic status: hæc rerũ cõ
ditio grauis: intollerabilisq;. nouã uiuendi rõnẽ adinue
niemus. Alius erit nobis adeo coædificandus mũdus:
ædificabit̃. pebit̃. Obmutuerãt irato Ioue cæteri oẽs di.
At Momus sentiẽs quid suis eẽt cõsecutus artibus in p

turbandis tantope & deoꝝ: & hoium rebus: exultabat aīo: sibiq; cōgratulās gloriabat: qđ ex tā raro lædēdi ge nere suas deprōpsisset uindicādi facultates. quas quidē ri dēdo psequeret. Veꝝ ut ad suas dissimulādi artes rediret cōposito ad mansuetudinē uultu subridēs, Adsis q̄so o Iupiter: & q̄ dixero: si p tuā facilitatē licet, cōsideres: sint ne ex tua re: an nō. Hoīu; īprobitate, īprimis: q̄tū uide re licet: offenderis: ac merito id quidē: quis. n. pter te illo rū īeptias diutius pferat? Et soleo sæpe ipse mecū q̄rere: unde sit, ꝙ nulla re sis magis q̄ facilitate: & mās uetudīe īgratis: atq; īmeritis homūculis paꝝ acceptus. sed uide paꝝ ne sit hos labores suscipe: aliū coedificādi orbē: ut ī gratissimoꝝ q̄relas fugias. uide ne id deceat tātis cæptis hoīum īsaniā uelle hr̄e castigatā. tu tn̄ de tota re p tua prudētia cogitabis. Q đ si tādē istos uoles homūculos p sua temeritate: atq; pcacitate mulctatos reddere. No uiquid facto opus sit potius: q̄ ut tātam ædificādi rē ag grediare. Illi quidē: qđ pter cætera aīantia erecto ad side ra spectāda uultu pstent: iccirco ex deoꝝ se ortos gene re pdicāt: & sua īter se deputāt nosse quid quisq; supu; agat: aut meditet. Adde ꝙ dictis: factisq; cælicolaꝝ redar guēdis delectant: & deoꝝ uitā: & mores cēsoria quadā lege pfinire: atq; pscribere nō pudet. qđ si mihi credide ris Iupiter: uidebis eos pedibus sursu; uersus: & ima cer uice obābulare māibus: quo & a cæteris q̄drupedibus differāt: & manū a furtis: rapinis: īcēdiis: ueneficiis: cædi bus: peculatuq; absq; teterrimis r̄liq̄s: q̄bus assueuer̄: fla gitiis cōferāt ad pābulādi usu;. S; muto snīa;. noui eo rū mētes: atq; īgēia pedibus ip̄is furari: pedibus īuolar̄ &

cuncta ppetrare scelera triduo condiscent. Vt nihil fieri posse comodius ceseam, q̃ ut mulierculaꝝ illis numeꝝ igemines. O q̃tum dabũt pœnaꝝ, quãtos, qualesq́ꝫ: & q̃ assiduos cruciatus experient. Aioꝝ est carnifex mulier, curarũq́ꝫ flãma, furorisq́ꝫ incẽdium: atq́ꝫ oĩs tranqllitatis: & ocii pestis: calamitas: atq́ꝫ pnities. Sed hic iterũ uerto sñiam: deoꝝ me supũ mouet rõ: nã unã admodũ si addideris hoĩuꝫ generi fœminã, tm̃ illa qdẽ ciebit maloꝝ, tãtas uexatiões: tantos reꝝ turbines, & tẽpestates excitabit, ut nõ dubitẽ futuꝝ, quin ea ꝓfligatis: atq́ꝫ ꝓstratis rebus hoĩum: cæli quoq́ꝫ fundamẽta collabefactata, ac penitus cõuulsa reddant. Tũ Iupiter ad Momũ annuens. siccine inquit Mome ẽt dum seria agãtur te exhibes ridiculũ. Tum Momus enĩuero: inquit: recte admones. desino te ad risum: & Ioue uerbis illicere: & qđ instat: agam. Tu o reꝝ princeps agedum: ac si fas ꝑ tuã facilitatem est sic sciscitari: puelim quidem intelligere tua ne: an deoꝝ: an hoĩum gratia: & causa instituas nouũ exædificare mũdũ? Ego de me hoc fateor, nõ is sum, qui existimẽ habere te quippiã: qđ in tã pulchro, absolutoq́ꝫ opere: atq́ꝫ ꝑfecto amplius desideres. neq́ꝫ uideo cur in quo ꝑficiendo oẽm diligẽtiam tuã: oẽs ingenii uires exposueris: in eo ĩnouando aliquid ĩmutari posse, nisi forte in deterius: arbitretis. Sin alioꝝ te rõ in tãtis cæptis cõmouet: & ita decresti uelle illis morẽ gerere: quoꝝ causa hæc aggrederis: scrutandas tibi primũ eoꝝ sentẽtias cẽseo: quoꝝ te causa: & commoditas moueat, ne forte his: quibus gratificari studeas: fias ĩgratus tuis frustra susceptis laboribus: atq́ꝫ ĩpẽsa: & ea ĩ re ediscẽdũ

principio

principio iudico. Cupiant ne illi quidē orbem nouari, an corrigi. pxime intelligendum quam nā statuant fu turi operis optimam esse descriptionem. Interea ad de liberandum erit aliquid dandum spatii, quo aliud sit cogitandi, aliud agendi tempus. Cæterum redarguēdi ineptias, seu sint illi quidem di, seu sint illi quidem ho mines, semper erit tibi, ni fallor, integrum, semperq́ patebit idem ipsum ut possis ex sentētia quicquid ad istorum pœnam statuas oportere: Verum id egisse intempestiue, q̄ mature possis facere, haud quaq̄ sapientis est. Et omnis, qđ maxima ex parte opera, quæ inmatura est, cum perditur, tum etiam lædit. Vota demum, si uidebitur: poteris interea eo loci ad littoris margines exponere, quo mare ab tellure, & ab his aer discriminetur. Id si feceris, erit istorum nul lus, qui sibi fieri iniuriam possit merito affirmare. Et e medio, quod amplius litigēt, tolletur. Adde, q̄ eo erunt loci uota exclusa, ut ea nullibi esse possis dicere. In hāc Momi sn̄iam Iuppiter facile adduci passus est: eamq́ di omnes cōprobauere. Itaq́ extremis inde lit toribus ad mare uota distenta extant: esse q́ uota mi nutas illas ampullullas prædicant, quæ quidem illic luculentæ, & quasi uitreæ splendescūt. Quæ cū ita es sent, læti dii ab Ioue discessere: At fraus Dea Momi dicta pensitans, quam ea quidem in se haberent uim ad animos in quā uis partē concitandos facile perspe xit. Miro illum callere doli artificio, atq́ ad fingendi, fallēdiq́ usum nimium posse Momū intellexit: Ea de re oēm simultatem sibi aduersus Momū longe euitā

P

dam post hac indixit, atq; ut sibi aduersarii gr̄am cōci
liaret, quāta licuit arte frontē: uultū: gestū ad uenusta
tem, affabilitatē: comitatemq; cōfingit, atq; cōformat.
Momus ueteris acceptæ ab dea Fraude contumeliæ
memor ꝑ nouissimo abse suscepto uitæ instituto graui
ter, docteq; scænā agere pseuerat. longū eēt referre: q̄ se
qdem qsq; eoꝝ cōpararit, atq; gesserit optimū simulā
di artificem: dū arte ars utrinq; illuderet. Tandem eo uē
tum est: ut inter cōgratulandū dea Fraus de Momo q̄
reret, qs nā sibi Hercl̄es sua lautitie: & mēsaꝝ apparatu
uideret. qui qdem unus deoꝝ oīum maximū: optimū
q; cælicolaꝝ principē hospitio: atq; cōuiuio suscipere au
sus sit. Cui Momus: en inquit & qd putes? an non di
gnus erit Hercules: quē tu Momo præferas, quem tibi
ad gr̄am: & beneuolentiam spreto me adiungas: Tum
dea, siccine agis mecū Mome? Ego ne tibi, qui cum ue
tus: & dulcissima est cōsuetudo: & familiaritas: alium
quēpiam p̄feram? Sed de his alias. illud q̄so dicito. tu
ne Herculē ip̄m apud mortales noras? Tū Momus
tu inq̄t: demū, uti cepisti, seq̄re. nouos in dies amores
secta: At Fraudi id liceat deæ. qd tum adeo semper ne
oportebit his curis: & suspitionibus excruciari eos: qui
te plus se ament? Veꝝ Herculē ames: Herculē agites:
Herculē loquaris: Momū despexeris: num ēt ludum fa
cies? Tū dea meretricias mire blanditias: & cū cætera:
tum illd̄: me miserā: inq̄t: atq; infelicissimā: si qd de me
uenire tibi in mētem pōt: ut putes me istius mōi amā
tiū genus cupere. Hos ego Hercules nō penitus abhor
rendos ducam: atq; fugiendos: q qdem ingenio elati:

animis tumidi: successibus gloriosi: imperiosi: ĩportuni
oĩa sibi, q̃ eoꝝ postulet libido: deberi deputẽt. Vel qua
lem ego illũ erga me futuꝝ interpreter: q deoꝝ pn
cipem alienis cõuitare in ædibus integra cõdiuoꝝ cau
tione ausus sit: Et huic tam insolenti qd erit: qđ negas
se tuto possim. si forte me illi dedicem: Seruire id qdẽ
esset: nõ amare. sed hac ĩ re Martis prudẽtiã reqro: qui
aduẽtitiũ cælicolã: leuissimũ qꝫ hospitẽ apud se tantisp
insanire possit perpeti: Tũ Momus despecta scintillula:
unde in Herculẽ posset aliquã ignominiæ notã inure
re: illico eã arripuit inqens. nõ est is qdẽ Hercules: q nõ
didicerit & ĩperare: & parere: ut tẽpori suoꝝ exigat rõ.
sed ne adeo qdẽ impiosus est: ut te eũ odisse cẽseã. Tũ
dea Ain uero inqt: parere didicisse Herculẽ? Audieram
qdẽ istuc: sed ĩuidia dictũ rebar:. Tũ Momus subridẽs
& qd nã ĩqt illud ẽ: qđ audieras: Tũ Fraus uix me dica
cẽ redder tã belle ĩterrogãdo. Sed nõ ĩuita amãti pebo
amãs. Audierã Herculẽ hũc ipm seruisse apud morta
les. An uero mi Mome id est uti ferũt? quid taces? Tũ
Momus gestu cõcitato: & aspectu ĩdignãti. en ĩquit cre
din me posse tuũ eẽ ludũ diutius? Cõuiuarit Hercules
qd ad te? Lautus sit Hercules. quid ad te? amas Hercu
lẽ: ergo id ad te. nõ tñ efficies: ut tibi succẽseã. amabo
ĩmeritã: at amabo ĩuitã. Hisqꝫ dictis frõte ad simulatio
nẽ iracũdiæ uehemẽtius obducta se se inde subripuit.
Ab se discedentem dea intuens secum ipsa inmurmu
rans inquit, Vale Mome, tu quidem conspirata, atqꝫ
abstersa barba tersior adopertiorqꝫ a mortalibus redi
sti q̃ abieras: Vale. Vale.

114

Vperiores credo libri rerum uarietate, & iocis delectarunt. fuit ēt quicpiam in illis, ut uidere licuit, qđ quidem ad uiuendi rationē, & modum conferat. qui sequentur libri, nulla erunt ex parte aut iocorū copia, aut insperatarum rerum euentu, & nouitate superioribus postponendi. Et ni fallor, eo erunt fortasse hi anteponendi superioribus, quo maiora, atq; digniora recensebuntur. Videbis enim quo pacto salus hominum, deorumq; maiestas, & orbis imperium fuerint ultimum pene indiscrimen adducta. Et hac in re tam seria, tamq̄ graui admiraberis tantum adesse ioci: atq; risus. Sed ad rem proficiscamur. Itaq; indicarat Iuppiter uenisse in animum sibi, ut deoꝝ, hominum ue causa alium uellet orbem condere. quodquidem institutū cum maiores: tum & minores di mirū inmodū comprobabant. Namq;, uti fit, ad suos usus: & cōmoditates eam rē interprætantes quisq; sibi prospiciebat. Et q fortassis erant inter cælicolas ignobiles, atq; alioqui priuati, facile in eam spem adducebantur, ut sibi persuaderent a rerū nouaꝝ casibus aliquid adminiculi, atq; occasionis ad se honestandum appariturum. Et contra qui authoritate, dignitate ue præstabant, nō posse Iouē arbitrabantur tantis in rerū motibus primoꝝ procerum carere consilio, quo fiebat ut sibi præscriberent hāc ipsam rem ad sui status robur: & firmitatem fore acces

ſuram. Hinc minores quidem di, quibus poterant arti-
bus ſuadẽdi apud Iouem inſtabant, ut pro ſuſcepto in-
ſtitutorem exequeretur: Tum & primates, optimates
qꝫ deorũ cauſæ hmõi ſatis admodum ſuffragabãtur ta
cendo, & interdum annuendo. Sed qua eſſe opus arte
apud principem intelligebãt, ea tum docte utebãtur,
ſuas quidem in agẽdis rebus cupiditates, atqꝫ affectus
diſſimulando obtegebant: & q̃ in primis affectabãt, ea
leuibus quibuſdam uerborũ inditiis ſibi haud quaquã
ſatis placere oſtẽtabant, quo eoꝝ cõſilium, cum roga
rentur, utilitati principis, ac rei publicæ magiſq̃ priua-
tis emolumentis, & ſtudiis accõmodatum uideretur.
Neqꝫ præterea deerant ex deoꝝ optimatibus qui qui-
dem ſeu ꝙ animi quadam integritate, atqꝫ maturitate
in rebus Iouis uerſarentur, ſeu ꝙ prudentis, & bene
cõſulti ducerẽt plus ſemp in oĩ re putare ĩcõmodi ſub
eſſe, q̃ appareat. Iouem id circo admonerẽt ut tanto in
opere incohando iterũ atqꝫ iterũ cogitaret, nequid in
perficiundo oſtenderet, quo tanti cæptus interpellaren
tur. Et præcauendum quidem cum alias ob res, tum
ne facti pigeat, nequid in experiundo inuiſum, atqꝫ in
præmiditatum irrumpat: quominus res ex ſcia ſucce
dat. Accedebant & hi, qui propriis cõmoditatibus cõ
ſulentes nullam rem aliam curabant præter id, ut Io
uem à ſuſcæpto ĩnouandarũ rerũ inſtituto amaurẽt.
nanqꝫ Iuno uotoꝝ affluentia facta ædificatrix qđ uix
poterat perpeti, magis q̃ hominum populos perire:
huicqꝫ cauſæ præter Herculem: qui quidem ĩ ſeruãdis
hoĩbus officio tãgebatur. Bacchus, & Venus, & Stul

titia dea: & hmōi plerique alii, q ab mortalium numero egregie colerētur, maximopere fauebāt. Tum & Mars qđ erugine architecto struendo porticu æneo uteretur: cui centū columnas ferreas leuissime rasas: & perpolitas: adamantinasq; tecto tegulas destinarat. Iunoni ad res hominū seruandas ultro sua & studia: & operas accōmodabant: namq; ab hoibus quidē nō mō materia, & hmōi indies suppeditabatur. Verum & quo tersissimas redderet columnas: callos, atq; sudorem excipiebat. Ergo hi quidem di summopere elaborabāt dissuadēdo: hortando, poscēdo ne qd temere aggrederetur. At Momus ipse secū rerū tantarum pturbatiōe motus pfecto aiebat, est: qđ fertur: nulla inueniri tam āplam uoluptatē: quæ nō pusilla sit: ubi tu aliis nequeas impertiri. Q uanta mea hæc esset uoluptas: si haberē q cū possem explicare sine periculo. O me beatum: qui potui uerbis adducere principem: ut tantas res aggrederetur Verū cōmoui hactenus: nunc īpellendus est. Sed qd ego? multorum inuidiam in me comparabo. Et quid tū? oderint illi quidem ut lubet: modo sim uni huic cordi: Is me Iuppiter: dū nō respuet: dū excipiet: ut facit benigne: plus satis hn̄do fautorum: uel quis est: qui deliro cū principe no insaniat: aut uincat, uti uincat malū. Ergo tu Mome una cum grege id suadebis fieri: quod si forte iam factum sit, uituperes equidem: Et qd ni id agā ut quæq; placere principi sentiā, eadem quoq; pbare me ultro ostētem. & quid ago? O me iterum fœlicissimū: qui meis artibus ita mihi rem hanc parauerim, ut Regem me admodum esse cælicolarum sentiam. Q uid

erit posthac: quod nequeat Momus? quando inieci inter proceres: quo maximis inter se studiis contendāt Atq; ita cōtendūt, ut sic me inde habituri forte sint arbitrum. hic igitur opus est insistam. Atqui dissen-tiant quidem inter se, conferet, quorum erga te impe-tum metuas. Nam si qui horum in te insultauerint, tu ad hos alteros confugias, ubi tot conspiratores ad iunges tibi, quot erant hi, ad quos concesseris. Sed de his uidero quæ tempus feret. interea iuuat de Iouis in me gratia, & benignitate melius mereri. commitigan da quidem, & commoderanda eius mihi est animi concitata ratio. Quid si ei tradam optimas illas cō monefactiones de regno: quas olim apud philoso-phos collectas redegi breuissimos in cōmentariolos? profecto si legerit, sibi rebusq; suis cōmodius cōsulet. Hæc Momus, At Iuppiter uti est uetus quidē: & usi tatus mos, atq; natura nōnullorū ferme oīum princi-pū, dum se se graues, atq; constantes hri magis, q̄ eē uelint, illic illi quidem nō quæ ad uirtutis cultū perti neāt, sed quæ ad uitii labem faciāt: usurpant, quo fit, ut cum qd pdesse forsan cuipiā polliciti sunt, in ea re apud eos minimi pensi est fallere, & fallēdo pfidiam & pfidia leuitatem: atq; inconstantiam suam explica-re, cognitamq; reddere. Cū uero molestos nociuosq; se cui uis futuros indixerint, omni studio, & perseuerā tia libidini obtemperasse, id demū ad sceperi dignitatē: regniq; maiestatem deputant. Itaq; in suscepta ira-cundia plus dandum pertinaciæ: q̄ indebita gratia re tribuendū fidei statuūt: sic hac i re Iuppiter neq; odia

dediſcere ſuo cum animo: neq; non meminiſſe iniuria
rum apud alios uideri capiebat. Sed cum nullam in-
ueniret noui condendi Mundi faciem: atq; formã: quã
huic ueteri non poſtponeret: neq; deſpiceret. Cũq; in
telligeret ſe initam prouinciam ſatis nequire commo-
de per ſuas ingenii uires obire: ĩſtituit aliorum ſibi fo
re opus conſilio: Sed ita peritorum ſenſus: & mentes ca
ptare affectabat: ut ſi quid forte dignũ laude a quoq̃ in
medium exponeretur: nullos inuentori honores: aut
gratias deberet: Sibi uero inuidiam hanc nouandarũ
rerũ inuenti gloria penſaret. Idcirco unũ olim: atq; al-
terum deorũ: quos eſſe acutiores opinabatur: atq; in
primis Momũ: quem unum multo præſtare cæteris
omni laude ingenii exiſtimabat: detinebat uerborum
ambagibus atq; cum his flectabat ſermones lõga in
ſinuatione: quo ad illecti quid de tota re ſentirent: ex-
promebant. Nullos inueniebat: quorum induſtriam
probaret: ingenio perq̃ pauciſſimi excellebant: rari: qui
cogitandi labores: & inueſtigandarum rerũ ſtudia nõ
refugerent: omnes tñ ita ſe gerebant: ut eos facile intelli
geres, uideri uelle apud Iouem plus ſapere longe q̃ ſa-
perent. Sed cũctorũ una ferme erat ſñia: ut quos apud
mortales omnia noſſe prædicant: philoſophos conſu-
lendos aſſererent: illos quidem cõplura de his rebus
maximis: & grauiſſimis ſolitos cum mandare littæris
tum in dies accuratiſſime peruegiſtare: & nihil eſſe re-
rum oĩum: de quo nõ audeant propalam diſcæptare.
Valere quidem ingenio, & ſuarum artium cultu, ut ſi
curam, & diligentiam adhibeant: facile omnem diffi-
cultatem

cultatem absoluant. Cũ audiret Iuppiter philosophos tantopere uniuerso a cœlo comprobari: non facile dici potest q̃ eos desyderaret coram congredi: & colloqui, quod ni superiorem inuidiam noua inuidia coaceruare esset ueritus, fortassis adducebatur, ut omnes illas philosophantium cateruas cuperet inter deos cœlicolas asciscere: quo deorum senatum tam illustrium patritiorum splendore ornatissimum redderet, sibiq; prudentissimorum consilio imperii sui rationes cõmuniret. Vicit tamen quod in mentem uenit: non esse ex usu, ut eos haberet apud se, quibus non imperandum: sed ob insignem grauitatem: atq; dignitatem esset obtemperandum: habendos quidem apud se eos præsertim: a quibus obseruari se metuiq; sentiat: non quos uereri oporteat. Accedere & illud: quod eos recusaret: qui se recte facere edocerent, & eos sibi dari cuperet, qui quæq; ipse ediceret: facere non recusarent. Q ue cum ita essent: diu, multumq; deliberabat, quem nam ex suis ad philosophos consulendos mitteret. Q ua indisquisitione facile sensit q̃ non bene secum ageretur: dum nulli tam multos inter suos familiares adinuenirentur: quorum posset opera præclaris in rebus uti. At doluit quidem suos omnes tam esse omnino rudes, atq; imperitos: ut nihil bonarum artium tenerent, nihil homine dignũ nossent preter id, quod longo seruitutis usu didicissent. Id erat ad regiam lauto apparatu esse: ad principem assistere: appellentes arte quadam plaudendo excipere: confabellari, assentari, detinere: ut iam eos omnes cuperet abse mittere: atq; amouere: Sed nouos

deligere:quorum sibi essent mores ignoti minime cō ducere suis incæptis arbitrabatur. Id circo ne hac præsertim in re:quam eē penitus occultissimam cuperet, se se alicrum fidei:atq; taciturnitati cōmitteret: instituit posito regio fastu solus, atq; ignobilis mortales adire philosophos tum consulendi, tum multo etiam uisendi gratia. Sed prius quo prestantissimorum philosophorum nomina:notas:effigies:sedesq; condisceret:habuit apud se Momum:& quantum potuit:quæ ad rem facerent:longis sermonibus expiscatus est. At hos inter sermones incidit:ut de sinu Momus paruas tabellas Ioui porrigeret:his dictis:fides:amorq; quo in te affectus sum Iuppiter efficit:ut meas ipse partes duxerim aliquid studii:& operæ in tuis seruandis: atq; augendis rebus exponerem:quo ad id possem. id circo ea sum aggressus cogitatione:& meditatione: quæ ad imperii tui decus, & dignitatem spectare arbitrabar, Tu ea cum tibi erit otium:ex istis tabellis:quibus mādata sunt, cognosces. hac lege:ut quæq; tibi in his prudentiæ partes minus satisfecerint:eas tu fidei acceptas ne feras. Susceptis Iuppiter tabellis:& ab se misso Momo, tabellas ne aperuit quidem:sed neglectas reiecit in penetrali: seq; ad iter accinxit animo admodum alacri & prompto. Sed istiusmodi obiuisse peregrinationē postremo tulit ingrate. Namq; ut primum ad mortales appulit:in Academiam forte ingressus complures illic: uariosq; mortalium reperit huc:& illuc, & omnes per angulos uagando queritantes:ac si abditum aliquem noctu comperisse furē elaborarent. Quos adeo solici-

tos intuens Iuppiter obstupuit: ipsoq; gymnasii uesti
bulo hæsitauit: mox ubi eos uidit lucilucas: musculas:
blactas inter digitos gestantes: atq; his quasi in um-
bra positis pro igniculis utentes, risit: quoad ex queri-
tantibus quidam o inqt insolens ne tu & nrm Iouē
philosophorum percontatum accessisti? Tum Iup-
piter & quem nam inquit perconter? Tum illi Plato
nem inquirunt naturæ mōstrum: quem quidem hoc
esse in gymnasio certo scimus. sed quo eum comperis-
se loco detur, non habemus. At eius interdum audire
uisi uocem sumus: interdum ꝙ eius ob oculos facies
obuersari credita est. Verum ille nusq̃ minus. Sed qd
agimus: heus & tua ubi nam luciluca est? His uerbis
Iuppiter in suspitionē incidit: atq; pertimuit ne hi: quos
omnia etiam occultissima nosse sibi persuaserat: ludicra
istac ueluti scena exprobrarent sacrum ab se deoꝝ in-
signe fore ita contectum: ut cum adesse coram deus in
telligeretur, tñ nusq̃ satis dinosceretur. Idcirco illinc se
cedens iam tuta accusaret initam perfectionem suam
incipiebat. Interea sensit seducto quodam ĩ uiculi spatio
intra putridum: reiectūq; dolium multo hiatu oscitan
tem quempiam seq; uersantem. Quo cum appulisset
propius: & in dolio coactum hoīem in globum demi
raretur, accidit ut solis radios: qui adimfluebant: inter
riperet. Ergo inclusus ille toruis oculis: tetraq; uoce
increpans apage te inquit hinc o, insolens specta-
tor, si dare potis non es, ne adimito solem. Tum
Iuppiter tanta abiectissimi hominis acrimonia conci-
tus, & rerum: quæ ageret præ indignatiōe oblitus, tibi

inquit æternum: si uelim: solem dabo: atq; rursus adi-
mã. Hæc ille cum audisset, caput edolio quasi testu-
do proferens multa cæpit conclamitare uoce accurrite,
adeste populares quo ad multitudo artificum aduola
uit. Hunc inquit Iouem cõprehendite: ac cogite: ut pu
teos atq; cuniculos uestros sole oppletos. reddat: Hic
Iuppiter superiores Momi, deæq; Virtutis casus repe-
tens, nihil erat malorum: quod non ab insolenti: quæ
circum irruerat, multitudine expectaret, beneq; secum
actum deputabat, si nihil plusq̃ dimidia mulctatus
barba tam inepti consilii sni pœnas lueret. Hunc ita
perterritum: & titubantẽ intuens ex his: qui congrue
rant unus pater familias homo sane frugio inquit ho
spes sine hũc Cynicum philosophum dignam se uitam
degere: qñ quidem nihil sibi esse rerum omnium reli-
ctum uelit preterq̃ ut possit omnibus maledicere: &
mordere. At Iuppiter ubi hunc esse philosophum in-
tellexit: ni mirum ad concæptum metum addidit no
uam suspitionem istic se quoq; agnitum existimans.
Ergo nihil sibi antiquius ducit: q̃ ut consertissima ex
plebe se illico proripiat: atq; abducat: Itaq; secedens p-
cul respectat quempiam mediam in cõuallem sub po
meriis urbis obscæna inter aminantium cadauera cõ
sidere: atq; cultro hos: atq; hos seu canes: seu mures cõ
cidere: atq; præsecare. Id sibi cum uisum esset opus par
tim mirabile: partim ridiculum: procedebat: ut rem co
gnosceret. Eo cum propius accessisset: constitit. At ho-
mo Iouis aduentu nihil cõmouebatur: sed a finitimis
laribus interim subaudito mulieris cuiusdam eiulatu,

quæ filiímortem deploraret:abſecandorum animan-
tium opere paululum deſtitit:Atq; Iouem deſpectans:
& ſubridenſium tanti eſt:inquit, uelle q; nequeas: Id
dictum Iuppiter non ut erat in eam dictum, quæ filiū
forte inmortalem fore optaſſet:ſed in ſe dictum pen-
ſitauit.Et diſcedēs quid hoc mali eſt:inquit:apud mor
tales? ne uero & ſtulti etiam philoſophātur.iamq; de
creuerat ad ſuperos redire:ne quid grauioris incōmo
di ſubiret.Ex urbe igitur excedenti euenit, ut cum pro
pe uallum:atq; ſepemhorti cuiuſdam peruaderet: ſen-
ſiſſe uiſus ſit non nullos intus diſceptantes de diis: &
maiorem in modum altercātes. Adſtitit.Hic altercan
tium unus elata uoce forte ſic dicere agreſſus eſt. Vt
intelligatis quid ſentiam.hoc affirmo:rerum orbē non
factum manu:neq; tanti operis ullos inueniri poſſe ar
chitectos.immortalem quidem ipſum eſſe mundum:
atq; æternnm:& cum tam multa in eo diuina-& quaſi
membra conſpiciantur:ſtatuo totam hanc machinam
deum eſſe.Si ullus in rerum natura deus:aut morta
lis:aut immortalis eſt:qui uero contra periturum mū
dum opinetur:num is inſanire quidē deum poſſe pu
tabit? An ipſe potios inſaniet:ubi non conſeruatorem
tantorum:tamq; abſolutorum operum denm:ſed per-
emptorem futurum poſſit arbitrari? Alius contra.At
ego inquit ſic cenſeo infinitos in hotas concreſcere,
atq; conſeneſcere capaciſſimum p inane mundos mi-
nutiſſimis corpuſculis concurrentibns: atq; congruen
tibus. Num tu inquit alius deos tollis? Caue te eſſe
ita impium ſentiant.Sunt enim omnia plena deorū.

Hæc audiens Iuppiter obstupuit: atq; non satis: pro ut sua ferebat suspitio: demirari poterat unde in hoc genus hominum tantũ cognitionis incessisset: ut se post sepem: & uallum abditum: & delitescẽtem agnoscerẽt. Non igitur est inquit ut hic tuto diutius eẽ possim apud mortales. Celumq; id circo petiit tanta de philosophis imbutus opinione: ut incredibili arderet cupiditate ediscendi quid demum docti illi pro suis institutis rebus decernerent. neq; dubitabat illos quid uis rerum obscurissimarum: atq; difficillimarum nosse: & posse, quorum tam preclara in se dinoscendo exempla spectasset. & hanc opinionem augebat: q in Academia uidisset ex quæritãtibus illis aliquos nitenti barba: & lauto apparatu fluenti ab humeris purpura: leni incessu: commoderatis oculis ob ambulare: ut eos cælo dignos: & deorum habendos magistros existimaret. Sed pro instituto cum operis gloriam sibi cõcupisceret: & suo se ingenio assequi nõ posse animaduerteret: cõmento ad eam rem usus est eleganti. Nãq; accito Mercurio edicit, uti ad se Virtutem deam ab inferis deducat. dedecere quidem tam insegnem: & prestantissimam dearum in tantis rebus agendis non acciuisse. Negãti Mercurio deam male a superis dis: atq; Inferis accæptam: & ea fortassis de causa latitantem facile posse comperiri. apud philosophos illos tuos inqt Iuppiter ni fallor, inuenies. qui se totos illi dedicarũt. Tum Mercurius caue inquit o Iuppiter illos inueniri posse putes tam uanos: atq; mẽdaces. Vt rem teneas de illis ipse non nunq: q Virtuti afficior: quæsiui eam

ne dam uiderint, illi eam quidem apud se per q̃ familiarissime diuersari deierant. At demum dea nusq̃ minus. Tum Iuppiter. tu tamen inquit abi: & percontare. sic facto opus est. Sed ita agebat Iuppiter. quod norat q̃ esset quidem Mercurius curiosus: q̃qꝫ nouis indies iungendis hospitiis pacilcendisqꝫ cõmertiis delectaretur: quo futurum prospiciebat: ut linguarũ deus aliquid a peritissimis philosophis acciperet, cum de rebus deorum: quæ sciret, & quæ nesciret, omnia suo pro more conferret: & id quidem per opportune ad suas institutas res fore ut referret. Interea apud superos studia partium tantas in simultates: & factiones excreuerant: ut omne cælum non minus q̃ tris esset in partes diuisum. Namqꝫ hinc Iuno, quæ edificandi libidine insanibat, q̃ poterat maximam suarum partium uim, & manum: & bonis: & malis artibus cogebat, ad hoĩumqꝫ salutem tuendam instruebat: hinc contra turma illa populariũ, & eoꝝ quidem: q̃bus nõ ex s̃nia cum statu rerum suarum agebatur, sponte congruebant. sed immoderatam rerum nouandarum cupiditatem, qua flagrabant, studio gratificandi deorum Principi honestabant. Medium quoddam tertium erat genus eorum: qui cum ignobilis, leuissimiqꝫ esse uulgi caput, graue & periculosum putarent, tum & cuiq̃ priuatorum subesse recusarent, contentionum euentum sibi etiam quiescentibus expectandum indixerant: Ea mente: ut inquãcumqꝫ uisum foret partem tuto, attemperateqꝫ prosilirent, suisqꝫ motibus rem puoquo uersus uellent, ex arbitrio traherent: Hi demum omnes.

apud Iouem unam eãdemq; rem: sed uariis: diuersisq; causis: & rationibus poscentes instabant. Alii. n. ut p expectatione succedẽtibus rebus cõgratularentur. Alii ut rebus non ex snia succedentibus mature: prouiderent. alii ut occasionibus præstitis attemperate uterentur. Id autẽ erat: ut olim quid de orbe innouando Iuppiter statueret: enunciaret. Q uæ cum ita essent: Iuppiter: ut molestam odiosamq; ab se assiduitatem solicitãtiũ excluderet, fretus inprimis legatione Mercurii: qua sibi persuaserat futurum: ut apud rude uulgus deorũ multum gratiæ: & gloriæ pulcherrimo aliquo philosophorum inuento assequeretur. edicit proximis cœlicolarum Kalendis se concionem habiturum: & quæ decreuerit explicaturum: & omnibus deorum ordinibus satisfacturum. Sed hæc Iouem spes de Mercurio multo fefellit: nam cum adiuisset Mercurius terras: & positis talaribus Academiam philosophorum officinam peteret: euenit ut Socratem philosophum ipso in angiportu solitarium offenderet: quem cum nudis uidisset pedibus: & trita ueste adstantem ratus plebeium quempiam: eo ad hominem se fronte: qua erat: liberali: & indole nimirum diuina confert. At qui heus: īquit: homo ubinam hi sunt: apd' quos uiri & docti: & boni fiunt? Socrates ut erat mirifica præditus affabilitate: & comitate peregrinum conspicatus adolescentem forma egregium, facieq; insignem, pro innata sua consaetudine cæpit callida illa, qua assueuerat, differendi ratione alios ex aliis elicere sermones, quo ad & qui esset Mercurius: & qua dere appulisset, & quid superi pararent omnia

rent omnia

tent omnia exhausit. Interea ex Socratis auditoribus unus & item alter accesserat: quos cum non paucissimos pro re agenda Socrates adesse intellexisset, magnum in Mercurium primus iniecit. At qui adeste: inquit, familiares: apprehendite hunc alioqui indole nobili: & liberali præditum, sed inaudita: incredibilique insania laborantem. o deterrimam hominum conditionē, quam multos habet ad nos perturbandos aditus insania? Quid ego nunc querar furere alios amoribus, odiis: cupiditatibus: libidinibus, quid hoc hic se esse Mercurium prædicat: & ab Ioue demissum olympo: ut Virtutem, quæ ab cœlo exulet: deā peruestiget, ubinam sit, ac parasse quidem cœlicolas orbem rerū euertere: & eum cupere innouare. quis hic furor est? His auditis: qui Mercurium præhēderunt, in maximos risus exciti cum negligentius Mercurium obseruarent, Mercurius: ut erat pedibus celer: ipsum se eripuit fuga: & casu deuenit in uiculum: ubi intra dolium Diogenes inhabitabat, quo in loco seducto: & arbitris uacuo ab cursu fessus constitit. Interea improbus quidā lenonis puer adiecto fuste: quē manu ebrius gestabat: Diogenis dolium putre, & uetustate pœnitus confectum multa ui illisit: atque confregit. At mox inde conspectu euolauit. Ea cōtumelia porcitus Diogenes quasso ex dolio prosiliens cum alium neminem præter Mercurium uideret: rapto eodem: quo esset lacessitus, fuste sedentem petit. Mercurius atroci: & insperato insultu absterritus uoce maxima cæpit popularium opem, atque auxilium acclamitare, & in Diogenē uersus: qui se inter acclaman

dum percussisset: siccine: inquit: in liberum hominem, atq; inmeritum facis iniuriam? At Diogenes contra: sic cine tu: inquit a seruo tibi iusta: atq; emerita rependi do les? Tu impure: tu sceleste. tu iniustus exutisti, qui qui dem quietum lacessere: qui domum diruere: qui ex la ribus: sedibusq; detrudere insontē non sis ueritus? Tua est adeo tua hæc intolerabilis iniuria? nam meo quidē in facto non iniuria: sed error est. nam ceruicem quidē, non quam incussi genam petebam fuste. Ad Mercu rii uocem pauci cursitarant. hi re intellecta hortati sunt, ne in philosophum istiusmodi esset iratior. De hinc ad Diogenē uersi accursitarūt hi re intellecta hortati sunt: ne in philosophum istiusmodi esset iratior: deinde ad Diogenem uersi redarguendo his uerbis usi sunt. Dede cere quidem, qui se philosophum profiteatur: non tem perasse iracundiam & quam rem in hominum uita tan topere improbent: eam ab se non habere alienam: fla gitium esse. postremo addebant nihil esse turpius: q̄ ege num: & destitutum hominem per impatientiam delira re. At contra Diogenes: en inquit: admonitores audiē dos: qui mea in causa cum uelint esse: me, qui ipsi in alie na non sint. meum tu me iubes dolorem ferre patiēter, cum alienum tu ne feras quidem moderate? Ergo mer curius decedens sic secu; stomachabatur: his ne credā: qui asserant illud hominum genus fore sapientissimū, quod lr̄as tractent, qui re ipsa sint stultissimi? mirabar qdem si una cum sapientia tantum posset odiū sui persi stere. Nudi ambulant, sordide uiuunt: doliis habitant, algent: exuriunt: quis eos ferat? q se se nō ferant: sibi oīa

denegant, quæ cæteri cócupiſcunt: ne uero is nõ furor eſt: nolle rebus perfrui: quæ ad cultum: ad uictũ faciãt: qbus cæteri omnes mortales utant. quod ſi plus cæteris in ea re ſapere ſe arbitrantur, ſuperbia eſt: ſtultitia ẽ: ut eos æque errare aliis in rebus: quas noſſe pfiteantur, deputem. ꝗ ſi ſe reliqs eſſe hominibus in urbanitatis officio ſimiles recuſant: execrabilis quædam eos inceſſit feritas, atq; immanitas. ſed iſtos ſordidiſſimos ſinamus eſſe miſeros, quo ad inuiſa iſtiuſmodi philoſophandi ratione uitam degant illepidiſſimam. Hiſq; dictis rediit ad ſuperos, Iouemq; ſalutans ſubridens inquit. Qui aliorum ſenſus, & mentem indagaturus acceſſeram, inueni qui mea ſecreta omnia exhauſit: Mercurium Iuppiter & tam cito: & liuenti cum gena rediſſe aduertens, remq; percontatus non facile dici poteſt ex iſtius peregrinatione plus ne uoluptatis, an triſtitiæ exceperit. uoluptati quidem fuit ridiculam totius peregrinationis hiſtoriam intelligere. dolori uero fuit. ꝗ penitus nihil pro expectatione factum ſentiebat. Sed cum ſatis Mercurium eſſet alocutus: & non ceſſaret Mercurius omni dictorum contumelia philoſophos proſequi. Vide, inquit Iuppiter: ne tua uerborum intemperantia tibi uitio ſit atq; effecerit: ut quos uituperas, hi meritas abs te pænas deſumpſerint: noui quid dicam. plus ſapiunt illi quidem rerum occultarum, q̃ opinare. quid ſi præſenſeriut ſuis inueſtigandi artibus te Mercuri eſſe eum, qui ſe apud me inſimulare leuitatis aſſueueris? His dictis Mercurius animo factus perturbatior e

Iouis conspectu se se abdicauit. At Iuppiter suarum re rum statum repetens in tanta consiliorum inopia qua lecumq; in mentem incidit consilium: arripuit. A pollinem, quem unum omnium deorum sapientissimum & sui cupidissimum habebat, amotis arbitris apud se habet, & admonet quæ nam sibi rerum difficultates instent. non multo abesse Kalēdas prestitutas: quid senatui, populoq; deorum ex edicto referat deesse. demum cætera omnia præter suam Mercuriiq; peregrinationē ad philosophos factā explicat. Postremo rogat utiquā possit opem: atq; auxilium suis iam prope afflictis rationibus afferat. Omnem Apollo in tuēda, seruandaq; principis bene de se meriti maiestate pollicetur curam, operam, atq; industriam adhibiturum, modo tantis rebus agendis ualeat ingenio. fidem uero: & diligentiam profecto non defuturam. neq; ullum pro cōmodis: & emolumentis Iouis recusatarum se laborem, pericula, difficultates. Illud uideat ne quod se uelit facere: id cum iis conueniat, quæ sibi in mentem uenerunt. nam uersare quidem apud mortales genus quodā hominum, qui philosophi nuncupentur: quorum sint plæriq; ausi nouas: atq; in auditas cōmentari formas orbis. hos se aditurum: & cōsulturum, neq; futurum ut uereatur in dubiis rebus eos consulere: qui bonis artibus, & disciplinis înitantur. Amplexatus Apollinem Iuppiter, atq; exosculatus, nūc: îquit, resipiscere a maximis animi curis per te incipiam o Apollo. noui solertiam: noui & uigilantiam tuam. omnia de te spero quæ huic causæ opportunissima: accōmodissimaq; sint. i, sequere. faciam qui

dem ut sentias te aduersus memorem accepti beneficii functum fuisse officio. Tum Apollo se accingés ad iter capessendum age sis iquit aliud ne me uelis? Tum Iupiter recte: inquit, nam est apud mortales Democritus quidam minutis animantibus cedendis nobilis, sanus ne: an insanus sit: uaria est opinio. Sunt qui philosophum. sunt qui delirantem prædicent. peruelim fieri certior: quanti homo sit. Tum Apollo: tantum ne hoc est: quod cum maxima nouandi orbis cura apud te conueniat. Sed rem expediam: hicq; tibi iam id inuētum dabo. Ergo sua ex crumena: qua sortes inerant: hos eduxit uersiculos

Quæ tamen inde seges: terræ quis fructus apertæ.
Gloria quāta libet: quid erit: si gloria tantum?

Lectis uersiculis, omniū hic inquit stultissimus ē mortalium. Subrisit Iuppiter. Atqui adsis inquit sortem iterato educito & spectato, sit ne itidem quem dixero sapiens, an insipiens. Eduxit Apollo hos alteros uersiculos

Scire erat in uoto damnosa canicula quantum.
Raderet augusto.

Ergo in quit omnium is quidem sapientissimus est. Hic uehementer arridens Iuppiter: ote inquit ridiculum. & quas nam sortes esse has tuas dicā? quæ ex stultissimo tam repent queant sapientissimum redde re Democritum? neq;. nalium appellare succurebat. Tum Apollo at inquit inpromptu est: quo hæreat res: sic interpretor. Sciscitāti Apollini, cuius est die in illustrare? sortes diurnum quaem se habeat Democritus: hominem decantarunt. At subinde Ioui, cuius præter id: qđ

aliis impertitus sit: sua sunt reliqua omnia, qualē æquæ se Democritus reliquo habeat tempore: sortes liquido explicauerunt: ut sentire nos hic oporteat hominē hunc noctu sapere per pulchre: eundemq; interdiu insanire. Risere. atq; abiit Apollo. Iuppiter uero plenus spei per alacritatem Kalendas expectabat. At cum ipse aduenissent Kalendæ: & in arcis atrium di cum solemniū causa: tum & contionis ineundæ gratia læti frequētes uenissent: Apollo uero nusq̄ appareret, incredibili mæstitia Iuppiter affectus prope contabescebat. Iam Fata, quorum erat muneris sacros curare ignes facere pro more aggrediebantur. Alia ex parte confertissimi di poscebant ut ab Ioue concio indiceretur: cuius ergo in primis acciti conuenissent. Ille uero: quod esset nihil commentatus, ad tantam de se expectationem progredi refugiebat. sed præscriptam de contione habenda legem suo facto rescindere, neq; ex graui principis officio, neq; ex sua re ducebat esse: quod intelligebat quanti sua intersit minime uolubilem, minimeq; uariabilem haberi Iouem. q̄tumq; conferat eos, qui rem. p. moderentur, ita sua omnia quadrare: ut sic dixerim, instituta, ut in recto æquabiliq; consilio facile acquiescant. Ergo ut aliquid rerum agendarum festinantibus interiaceret, atq; intermisceret, quo interea deorum desideria ab causa hac difficili: & graui diuerteret: & distineret, imperat fatis solemne inchoent. mox se ad futurum, atq; cætera expediturum. Itaq; stant Fata lautissimo habitu manu postes attinentes. ac deorum, dearumq; ingredientium ordines recensent, igniculosq; flamines, quos deitatis ex-

tare ad uerticem insigne dixeram: celicolis instaurant. At Iuppiter interea inter cunctandum secreta obclusus aula solicitudinibus: curisq; obruitur. Tandem egressus potius ut aliquid ageret, q̃ ut quid ageret, intelligeret: se in templum infert. Illic solemne rite: ac pro uetere more sanctissime peracto, dum senatus deorum Iouem salutatum aggrederetur, unus ferme maximorum principum Apollo desiderabatur. Erant idcirco qui Apollinis contumaciæ succenserent. Iuppiter neq; purgare absentem, neq; moderate pati obtrectatores, & dici non potest q̃ perplexe se se agitaret animo: atq; in omnis par tis hæsitaret. Tandem incidit in mentem: ut Momum regem institueret senatus: comitiorumq; principem faceret: non quo illum tantis honoribus dignum cẽseret: uerum ut ostenderet audacibus: ambitiosisq; nonnullis deorum se ad illos augendos: atq; ornandos ultro omnia: sponteq; uelle conferre: qui quidem non imperare: sed obsequi: & gratificari didicissent. itaq; iubet in comitium classes deorum immittat: ordinibusq; uniuersos considentes habeat: apudq; populum uerbis Iouis ita agat. Cupere quidem Iouẽ quæ ageret: quæ ue meditaretur: oĩa oĩbus uæhementer placere: & decresse quidẽ singulis, quoad in se sit: morem uelle gerere: quæ res cũ ita sit, adductum se ut priusq̃ suam proferat sententiam optet fieri certior ex tota mundi congerie: sit ne quippiam quod uelint seruari ad nouum opus: integramq; transferri potius, an funditus uelint euerti uniuersa: atq; perfringi. Tum & de tota re edicit: ut quid quisq; cum suis: tum cõmunibus rationibus conducere ar-

bitretur licenter aperteq; disputēt: non affuturum se in contione utili consilio: quod cauisse uelit nequi forte humiles di: & in publicis insueti præsentiam Regis uereantur, ac perinde dicere, quæ sentiant: retardentur. Hæc mandata maximarum, insperatarumq; fuere perturbationum causa. quam rem futuram Momus: ut erat acutus: atq; ingenio excitus: fortassis animo præsagibat. sed Ioui, cui iam pridem suum dedisset consilium inscriptum tabellis, solicitare nouissimis admonitionibus non audebat. tamen conferre arbitrabatur quoquo pacto Iouem ab inconsiderata innouandarum rerum libidine iterpellaret: idcirco si tuam per facilitatem iquit, licet Iuppiter, quæso tabellas ne quas pridie a me accepisti legistin? De his alias inquit Iuppiter colloquemur. nunc quod instat agito. Tabellas iuppiter ne sibi quidem traditas meminerat. Ardentem alacritate concionem offendit Momus, & studio rerum nouarum obsequentissimā adeo: ut uix crederet tam nolentes, & lubentes obtemperare. sed illico: ut cæpit mandata iouis explicare, & se regem senatus: contionisq; principē gerere: sensit tantam in singulis animorum fieri cōmutatiōem: ut ad uultus, frontisq; tristitiam addi amplius nihil posset. Nō est ut referam: quantum inuidiæ ob id aduersus Momum, quantum querimoniarum aduersus Iouem insurrexerit: & apud pceres: & apud infimos plebeios nullorum erat oculis aspectus momi non grauis: atq; inuisus. Momi uerba omnibus molesta, Momi facta singulis infensa, quin & tantum flagrabat odii in Momum, ut se in faciem sentiret execrari, & quoquo

uerius

uersus uertebat oculos, *illic* expectabat explodentes: & contumeliosum quippiam ad sui fastidium gestientes. qui tum omnes: & si ita essent animati: ut uix a Momo refractis subselliis impetendo manus continerent, tamen se se ab iracundia Iouis maximi metu reuocabant: atq; cohercebant. Tandem rogatus primam dixit sententiā Saturnus: uoce ita supressa: uerbis ita raris, gestuq; ita defesso: ut potius conatum loqui: q̄ locutum diceres. pauci reliquum sonitum uocis immurmutātis excæpere. Aliqui tamen ferebant Saturnum dixisse: se quidem petere ut suæ senectuti ueniam darent: si quid minus orando posset. quando & latera: & pectus quassum: & imbecille haberet attritis, consumptisq; uiribus senio. Proximo loco Cybele deorum mater rogata diu nutās oreq; admodum, pro uetularum more: irruminans: cū satis, diuq; suos respectasset ungues. enimuero: inquit, de his rebus grauissimis, atq; rarissimis cogitasse oportuit. Tertia fuit Neptuni sententia: is quidem acri uoce: atq; aspero tono, tragicoq; quodam dicendi more sentētiis tritis: & locis cōmunibus late: diffuseq; uagatus qd uis aliud potuit uideri uelle dicere: q̄ quod ad rem: qua de agebatur: ulla ex parte ptineret. Successit Vulcanus & is quidem suam omnem orationem hac una in re cōsumpsit ut affirmaret uehementer admirari se quidem ꝙ sint in deorum numero plurimi tanto præditi ingenio: ut de rebus his: quorum gratia conuenerint: docte: atq; erudite norint disseruisse. Mars uero: cum ad se uētum esset, nihil plus habere se, quod pro re diceret: affirmauit: q̄ ut polliceretur accinctum, paratissimūq; arbi-

trio imperioq; Iouis Martem affuturum: & prestaturũ quidem operas demoliendo: conuellendoq; mundo. Plutonis oratio auaritiã sapere uisa est. q̃ se habere atte status sit modulos nouissimi operis perq̃ pulcherrimos quos proferret. modo quid prius paciscerentur, suos. n. labores: atq; industriam nullis propositis præmiis decresse nõ condonare. Hercules p̃stita occasione, ut diu: multumq; præmeditatam orationem de suis laudibus tam celebri: tamq; inconfertissima concione recitaret: sibi haud quaq̃ defuit. sua gesta magnifice extulit, & grãdia de se in posterum pollicitus est. demum de tota re se ad Iouis sententiam referre dixit. Venerem risere dí, quæ excogitasse noua quedam miri artificii deierabat: ni paululum quippiam totam rem plurimum impediret. Sed optimum rerum magistrum speculum consulendum. Diana inuenturam se optimum quendam architectũ pollicita est. sed negare id genus artificum uelle imperitis censoribus subesse: ne quod arte abse elaboratum sit: alii: ut aliquid fecisse uideantur, mutando uitient, atq; deprauent. Iunonem callidiorem putarunt, quæ plures fieri Mũdos uariis formis suadebat, & hos atq; alios habendos ad satietatem. Cum autem ad Palladem uentum est, ea uti ex ante composita, constitutaq; scæna cum Iunone, cæterisq; illarum partium conspiratoribus conuenerant: se habere enuntiauit: quæ cũ Ioue ipso de his rebus conferat. At quibus mandatum negocium erat: unus: & item alter deorum præconstituta inter se arte: & fraude magnis uocibus redarguere: eiusq; superbiam increpare, quæ tantos deos: totamq;

concionem indignam putet, cui pro cōmuni utilita-
te meditata communicet: illa altercari. hinc ex ordini-
bus plures studiis partium excitati in conuitia con-
ueniunt, inglomerantur, constrepunt. quem tumul
tum: atq; ordinum perturbationem spectans Mo-
mus supraq̄ cæteri omnes uoce illa sua boanri hos,
atq; hos increpans ita conclamitabat: ut solus ipse tan
to ex comitio audiretur. At cum sedare tumultuantem
contionem iterum: atq; iterum frustra temptasset,
commotus facti obscænitate excanduit: quo ad plu-
rima per iracundiam dixit: immoderate, inter quæ ex
cidit ut diceret: non iniuria apud mortales ueteri san-
ctissimoq; more, & lege obseruari: ut publicis abi-
gerentur: excluderenturq; mulieres. Addidit his eti-
am Momus ut diceret: etenim quænam temulen-
tissimorum lustra his cōuitiis comparabimus? Quæ
dicta ab tota concione audita cum animos cunctorum
iam tumidos: atq; indignatos offendissent: ut erāt iam
tum primum concepto odio irritati, siccine, inquiunt
Momus hic sua cum demorsa barbula ab exilio erit
restitutus, ut nostram ad ignominiam nouus exi-
stat censor? Hunc concionis animum intuens Dea
Fraus tempori inseruiendum rata ad Iunonem ad-
uolat: monet: hortatur: belluam hanc nimia licentia in-
sanientem: atq; temere insultantem coherceat. Itaq;:
Iuno sponte sua iam pridem satis in Momum com-
mota: nunc deæ Fraudis impulsu concita se se præci
pitem ad facinus inauditum dedit. reiecto enim palio:
adeste inquit matronæ: tuq; Hercules huc ocius trahe

Momum. sic soror: & coniunx Iouis imperat. paruit haud inuitus Hercules, Momumq; in hunc: atq; in alterum manuq; uoceq; se se agitantem per capronosum illud, quod fronti iminet, sinciput præhensum, ut erat præpotens: ita suum in dorsum reiecit: ut resupinum cõtorto collo ad Iunonem quasi trũcum apportaret. Eue stigio innumeræ iniectæ manus misero: nihil plus dico, Momus quidem mulierum manu ex masculo factus est nõ mas: omniq; funditus auulsa uirilitate præcipitem in Oceanum deturbarunt. Inde Iunone duce ad Iouem properãt, iniuriisq; deploratis efflagitant, ut aut publicum ipsum odium Momũ releget: aut uniuersum dearum populum in exilium abigat. Non posse quidẽ deas matronas tuto his in locis degere, ubi funestum, exitiosumq; id monstrum uersetur. qua de re etiam additis lachrymis obtestãtur, ut malit unius consceleratissimi pœna tot suarum necessitudinum, & optime de se meritarum precibus, salutiq; consulere: q̃ perditissimi unius gratia omni de cœlo duriter mereri. Id Iuppiter, & si facti exemplum magisq̃ factum ipsum non probaret: tamen ne non concedendum quidem multitudini statuit: quod tãtopere affectaret atq; exposceret. Semp n. multitudinis motum, atq; impetum fuisse reipub. periculo: ni comprimatur: & alium non adesse comprimendi modũ: nisi ut obtemperetur. Tum aliqua item ex parte eam rem ita cecidisse ferebat minime moleste: maxime q͂ graui illa esset hoc pacto solicitudine factus liber: qua non mediocriter angebatur. Cum non haberet quid contioni expectanti se dignum referret. Ergo

cum annuisset: garrientiumq; muliercularum strepitus quieuisset. pauca de rixae istiusmodi indignatione succintis uerbis perstrinxit. At se cum quidem perdendi Momi libidinem in tales, tamq; multas sibi coniunctissimas, & carissimas icidisse ait dolere magis: q ut audeat improbare. illud maluisse factum non impetu: nō praecipiti consilio: cum multas alias ob res: tum ut liceret pacata: & quieta concione frui, quo ad quid instituisset: cōmonefaceret. Sed quando per Momi calamitatem, ne dicat per suorum immodestiam, id nō liceat: ducere ait se cōmodius non agere id nunc, quod decreuerat, & non inuitum uelle supersedere: quando uideat commotos: & perturbatos procerum animos. sed prope diem ad senatum de tota re: p. relaturuz: quae excogitasset utilia: & admodum necessaria. Et cum tadem ex aula egrederetur indomitus ille foeminarum uulgus: casu fit illis obuiam Apollo a mortalibus rediens: quem cum uidissent, q & uatem, & praeclarum futurorum coniectorē putarent: non sine causa consulto abfuisse a tumultu interpretati sunt. Ideo innutantes hui, aiebant: improbe q solus sapis: q belle scisti uti foro, & uitare illepida Fiebat idcirco ad Apollinem concursus. iamq; ad uestibulum adstabant pressi, q multis exeuntibus: atq; redeuntibus constiparentur. Quā inter frequētiam forte aderat & dea Nox, quae una furtis faciūdis mirifice delectatur, & in ea re ita scite perdocta est: ut uel oculos Argo si uelit: furari possit. Ea, ut pendentem ab Apollinis latere crumenam sortibus turgidam animaduertit, ita abstulit: ut id facinus omnes penitus latuerit. At Apollo

salutatis his, atq; his: intellectaq; contionis hystoria læ tabatur, cum cæteras ob res: tum q in rem Iouis cessis set. Eoq; admodum exhilaratus ad Iouem ingressus, quod minime rebatur: tristiori q̃ erat par: exceptus est fronte ab Ioue. Etenim Iuppiter cæteris amotis, & qd nam tum sero tardusq; redisti? Tum Apollo nihil habui rerum: inquit, aliud: quod agerem: q̃ ut tua sedulo: maturæq; imperia exequerer. Sed me illi, ad quos accessi philosophos: dum ita instructi sunt: ut nihil expro ment rerum reconditarum, nisi id sit maximis uerborũ inuolucris implicitum, longis ambagibus detinuere: in uitum quidem: tamen eos audiendos putabam: quando expectationi tuæ omni diligentia studebam satisface re. At sunt profecto ad unum omnes uerbosi. Vnum excipio Socratem. nisi forte quibusdam minutis interrogatiunculis interdum quasi aliud inchoans uagetur: qui tamen: ut cumq; est, mihi semper uisus est frugi, illiq; uolens faui, fudiq; in eum tantum mearum rerum quantum sat sit ad sinistros grauesq; casus euitandos. Semper eius abstinentia, continentia: humanitas: gratia, grauitas, integritas: unaq; & ueri inuestigandi cura: & uirtutis cultus placebit. is omnium unus opinio ne longe præstitit, dum ex eo elegantem, & dignissimam memoratu disceptationem accæpi: quam quidem cum audies: credo non grauate feres me in ea perdiscen da paululum supersedisse, & fortassis non inficiaberis tuas ad rationes bene componendas adhiberi posse nihil accomoditius: q si uacas animo ad has res audiendas, eam tibi succinte, & breuiter enarrabo. Tum Iup-

piter cupio. narra. sapientum quod sermonibus, & dictis delectari etiam ubi nihil afferant praesentibus causis emolumenti conferet. Tum Apollo duo, inquit: fuere homines inter philosophos: apud quos aliquid graue: & cum ratione constans audierim. Democritus, & Socrates. dicam de socrate: si prius de ipso Democrito dixero: quae te ab tua ista insolita tristitia frontis ad risum hilaritatemque restituant. Audies rem cum festiuam: tum et plenam maturitatis. Democritum offendi inspectantem proximo ex torrente raptum cancrum uultu ita attonito, oculis ita stupentibus: ut prae illius admiratione una obstupuerim. Cumque plusculum adstitissem: caepi hominem compellare. At ille ab suo: si recte interpretor: somno: quo apertis oculis habebatur: nec quicq̃ excitabatur. Commodius ea de re duxi Democritum illam ut ita loquar, statuam relinquere, quo ad sponte sua expergisceretur, q̃ illic frustra tempus perdere, itaque alias ibi cateruas conueni philosophorũ, quorum mores quis non improbet? & uitam quis nõ oderit? dicta uero: & opiniones quis aut interpretet: aut pbet? Adeo sunt obscura adeo ambigua: ut nihil supra. Tum Iuppiter arridens an inquit o Apollo tu quidem: qui interpretandi mirus es artifex, istorum dicta nõ interpretaberis? At inqt Apollo de me profiteor oĩa posse facilius: ita sunt illa quidem partim uaria & incerta: partim inter se pugnantia, & contraria. Sed de his alias. Illud sit ad rem, q̄ cum inter se hoc genus hominũ nulla in ratione conueniat: oĩbus opinionibus: & sentẽtiis discrepent: una tãtum in stultitia congruunt. q̄ eorum qui

uis cæteros omnes mortales delyrare, atq; insanire de-
putant præter eos, quibus fortassis eadem æque atq; si
bi sunt, uita: mores: studia: uoluntates: affectus: uiaq;,
& huiusmodi. Adde qd' quisq; probat, alios nõ proba
re: quæ oderit: alios non odisse quibus mouentur, alios
non mouerit: id demum ad iniuriam deputant. Hinc dif
ficile dictu est quãtæ: & q̃ multæ manarint inter eos li-
tes: & controuersiæ: dum & contumeliis, & ui etiam: si
possent: alios omnes sui esse imitatores uelint: & uix fe
ras tantum insipientiæ professoribus uersari insaniam.
Tũ Iuppiter quid ego philosophos mirer uelle cæteros
suo arbitratu degere: cũ & plebeios uideo in horam, p-
ut sua fert libido: a superis poscere imbrem, soles: uẽtos:
atq; etiam fulgura: & huiusmodi. Tum Apollo quid
cæteri faciant non refero. de his hoc statuo eiusmodi eẽ:
ut dum quisq; sua stultitia orbem uniuersu3 agi optet,
dumq; nihil constantis: certiq; habent: statuo inq̃ futu
rum, ut si eorum uelis audire ineptias, oporteat infini-
tos, & momentis temporum uario, mundos profun-
dere: aut assiduis deprecãtium querelis insanire. Sed de
uniuerso philosophorum genere hæc dicta sint. Ad De
mocritum reuertor. ad hunc igitur iterato rediens offen
do hominem perscindentem cancrum: quem spectare
attonitum dixeram: cancrumq; ipsum obtenso uultu,
pronisq; luminibus introrsum per uiscera scrutantem,
& dinumerantem quicquid neruiculorum assiculorũq;
in esset. Saluto hominem. at ille nusq̃ minus. non pos-
sum facere quin ipsum me rideam. Audies o Iuppiter ri
diculam rem. incidit. n. in mentem ut cepe quoddam ex

proximo

proximo agro desumerem: atq; medium inciderem, meq; homini adigerem. quo facto cæpi eius gestus, & motus imitari. pressabat ille os. ego itidem pressabam: ceruice ille in hãc ruebat aurem. ego itidem in hãc. præ grandes ille exporgebat oculos. ego itidẽ. Quid multa? omnia enitebar: ut me illi præberem similem. & habebam quidem me homini imitando prope parem: ni illud interturbasset, quod Democrito extabant oculi siccitate insignes: nobis uero ob molestam cepæ acrimoniam oculi erant pregnantes lachrymis. quid multa? hoc ludicro inuento assecutus sum quod serio nequiuissem: ut colloquendi daretur locus. Me. n. despectato subridens: heus inquit: tu quid facis lachrymãs? Tum ego contra despectans. At enimuero tu quid facis? quid rides? Te: inquit ille: prius rogitaueram. Tibi: inq̃, ipse prius respondi. paratum inde adeo litigium uidens grã dius arrisit. At qui quando ita euincis, inquit: referam de me quale nostrum foret opus. Ego. n. multam dederã operam: ut brutis euiscerandis (hominẽ quidem ferro lacerare nefas ducebam) intelligerem quas nam primũ in animantibus malum iracundia sedes occuparet. unde tanti motus efferuescerent. quibus facibus mentem hominis exagitaret: omnem q; uitæ rationem peruerteret. Ea enim re inuenta multa me in hominum uita reperturum putabam cõmoda: & utilissima. Videbam in plerisq; animantibus quædam: quæ mihi plane satis facerent. sed ne in homine: quod ĩtelligebam unde tam multa surgerent, quæ ad stultitiam facerent. quæ compereram hæc sunt. nam succum quidem inueniebaз ad

T

interpræcordia in haustum ab spirantibus animi ignicu lis concoqui in sanguinem ita ut uariarum quibus con stet: partium uariæ fiant segestiones, quarum una qui- dem, quæ ex leuissima sanguinis expumatione annatet colligitur, & uasculo a natura coacto: & coaptato com mendatur. At solere liquorem hunc figura ignibilem si ue cõmotis præcordiis, sine admisso uisceribus intimis incendio feruere, atq; candescere, eiusq; acutissimas scin tillulas segestione leuigatas, æstu impulsas uolitare ca- nalibus: & ad rationis usq; sedes se se attollere: atq; per- uadere, suoq; appulsu acri: atq; temulento inflammari atq; conflagrare intima naturæ omnia, quo ad mẽtem lacessendo tumultuãtẽ reddat. Hæc ita esse in aliis qui dem animantibns clare perspexi. At nunc animas unũ hcc, quod inter manus est: cum natura mihi ad omnẽ duelli audaciam, & ferocitatem pulchre ad ornatum ui deretur: diligenrius recognoscendum arbitrabar. huic torax: huic manicæ, huic nil ncn opertum squamis ad- esse natura uoluit. Cumq; arma scirem amoto iratum impetu esse pœnitus mollia: & inutilia: non iniuria: opi nabar, huic etiam dedisse naturam multa ad incessendã iracundiam fomenta: atq; irritamẽta. Ea uero ubi nam hæreant nusq̃ inuenio: & quod magis soliciter accedit, quod ne cerebrum quidem hoc in animante comperio: & opinari nõ adesse uno hoc in animante cerebrum ue tat ratio. quod. n. animal mouetur loco: cerebrum ha- beat atq; inde uigeat necesse est. quandoquidem omnes neruorum fibreæ e: cerebro ipso fluant. At hoc cui tam multorum membroruʒ, & robusti & uarii motus sup-

peditent, qui carere possit cerebro, non intelligo. Hæc Democritus. At ego ut uiderer quoq; philosophari, cõtra sic orsus sum dicere: spectare quidē me in eo: qđ manibus haberem: cepe demolituri ne sint superi di mundum: an perpetuo seruaturi. Tum ille ote inquit aruspicem lepidissimum: unde tibi nouum ariolandi hoc genus accersiuisti: Tum ego at qui inq̃ istuc recta et a uobis philosophantibus diducta sit ratione: qui quidem maximum esse cæpe mundum asseueratis. Tum ille facis tu ĩquit adeo uenuste. qui paruo ĩ orbe maximi mũdi casum quæris. Verum & quidnam hisce in extis cepatiis quid ĩgrati inuenisti: quod plores? Tum ego uiden inq̃ istic diuiso in cæpe litteras. c. atq;. o? num eas clare: aperteq; admodum sentis quid proloquantur. Tum ille quid tu ne loqui cepe, cum & cœlos cantare aliqui dixerint: existimabis? Tum ego minime: sed præse ferũt longe. o. atq;. c. aut occidet inquiunt, aut corruet. disiunge, non itidem enuntiant: corruiturum orbem. Tum ille uehementer ridens: Tu inquit igitur: o piissime orbis excidium, atq; interitum ploras? sed heus tu ubi nam huius, qui nunc constat: Mundi rudera superi reicient: si demoliri aggrediantur. Hoc dictum: q̃ sapiens, & ad nostram rem accomodatissimũ uideretur: effecit ut obmutescerē, atq; mecũ ipse dicerem. habes tu q̃dem cerebrũ: q̃ te nõ hr̃e fuerã dicturus, q̃n illud in cancro quæreres. Hæc de Democrito hactenus. Nũc ad Socratem illũ redeo uirũ omni uirtutis laude insignem. hunc reperi quadã in taberna coriaria: suo pro more. de quodam multa interrogantem. sed ea prorsus nihil ad nos.

Hic Iuppiter: nempe & perq̃ insignem præditas uirum: qui apud coriarios diuersetur. Verum age dum quæso o Apollo quid nam id erat: quod interrogabat Socrates? est enim ut cupiam de eo audire, quæ uer e sua quidem sint, non quæ aliena factione Socratis dicantur: nempe tum si recte memini his uerbis utebatur. Age sis o artifex si quid in mentem tibi ueniat: ut uelis optimum calceum conficere: nõ tibi corio esse opus statues optimo? statuam inquit ille. Tum Socrates qualecũq; dabitur corium ad id opus accipies ne: an putabis interesse ut ex multis cõmodius eligas? putabo inquit. Tum uero Socrates quo id pacto: inquit: dinosces corium? An tibi aliquid, quod experiundo uideris corium popportunum: & accõmodatissimum propones tibi: cuius comparatiõe hoc tuum pensites: & quid cuiq; desit: amplius ue sit: apertius discernas. proponam inquit ille. Tum Socrates qui uero optimum illud condidit corium: casu ne an ratione assecutus est: ut illi nullæ adessent mendæ? ratione potius inquit artifex. Et quæ nam inquit Socrates: illa fuit ratio ad id munus obeũdum? ea ne fortassis, quam concidendi corii usu: & experientia percæperat. Ea inquit artifex. fortassis inquit Socrates æque ac tu in seligendo: ita ille in parando corio simitudinibus utebatur partes partibus: integrumq; ĩtegro comparans: quo ad futurum corium omnibus numeris responderet suo huic, quod menti: memoriæq; ascriptum tenebat. corium est inquit ille ut dicis. Tum ĩquit Socrates quid si ille nunq̃ fieri uidisset coriũ, eã optimi corii cõficiendi descriptionẽ: & similitudinem uñ hausis

set. Hic Iuppiter qui attentissime oĩa hæc Socratis q̃si-
ta adnotarat, rupit tunc incredibilem quandam in ad-
mirationem Socratis. Atq;, inquit: o uirum admirabilẽ
nequeo me diutius continere quin clamem o iterum ui-
rum admirabilem. sino illud te o Apollo, quamq̃ esses
personatus: ab Socrate fuisse cognitũ. de illo. n. sic ẽ qđ
audeã affirmare, nouisse & qui sis: & qd negocii ageres:
& qd tibi uelles deniq; oĩa cognouisse. Nã ẽ ea quidẽ mẽ
tis perspicacia in occultis quibusque rebus peruestigan
dis apud philosophos: quantum re periclitati sumus. cũ
cõmunis, & quasi peculiaris: tum genere ipso tanta, ut
supra sit, q̃ possis credere: & noui quid dicam, & exper-
tus noui. Verum uide q̃ bellissime te cognito, & causa
intellecta satisfecerit. Sentio quo tuæ tendant uerborũ
amphibologiæ Socrates. aut enim ad huius similitudi-
nem: in quo fabricando omnes pulchritudinũ formas
expressi: restituendus erit Mundus: aut plures tentãdi,
quo ad fortassis casus absolutiorem aliquem afferat. sed
quid tum quid postea? Tum Apollo enimuero nega-
uit artifex se id scire: quod rogasset: atq; obmutuit illico
ipse me ingessi: consalutaui: ille me perhospitalissime: be
nignissimeq; accepit. Multa in medium contulimus: q̃
longum esset referre. Sed eorum, quæ nostram ad rem
conducerent: illud placuit in primis: q pluribus interro
gatiunculis conclusum dedit: & finis fuit hmõi. Nam
hunc: quo omnia contineantur: Mundum tale nimirũ
extare, ut alibi reliquerit nihil: quod addi: adiungi ue sibi
aquoq̃ possit. cui si nihil addi, nec diminui, si non dimi-
nui. nec corrumpi. nam cui addes: quod alibi esse non

possit? aut qui corumpas, quod diduci nequeat. Hic iuppiter tritum istud: & uulgatum quidem est dictum: ut cumque sit: quod minime cum illo superiori de coriario compares. Tum Apollo caue his rebus diiudicandis o Iuppiter opinioni, q̃ ueritati assentiaris. Vide ne te nimia, quæ apud te uiget, istius uiri authoritas in errorē trahat: atque detineat. nihil enim tātas habet uires ad suadendum, q̃ gratia: nihil, quod ueritatē obnubilet æque atque authoritas. Pythagoras auctoritate assecutus est: ut quæ diceret: omnia uera an falsa essent: sui nihil curarent, omnia assentirentur: nihil auderent negare: nihil non crederent. denique uel ineptissima etiam uellent haberi pro certis: & testatis apud cæteros. ut etiam: cum se ab inferis esse reducem prædicaret: iurarent uera prædicare. Tum Iuppiter attemperate quidem in hæc incidimus. eram enim percunctaturus quid nam istiusmodi celebres. Aristotelē ne, Platonem, Pythagoramque ipsum, & eiusmodi philosophos adiuisses. Et quid igitur num ab his quippiam rari, & reconditi attulisti? Tum Apollo Aristotelem: inquit, repeti contuso pugnis Parmenide, & Melisso nescio: quo minuto philosopho gestientem, & cumquibusque obuiis rixantē: ac intolerabili quadam superbia: & incredibili arrogantia uetantem quosque per se quicq̃ proloqui. Theophrastum uidi maximam suorum scriptorum pyram instruere, ut eam incēderet. Platonem erant qui dicerent abesse longe apud suam illam inuisam, quam coædificasset: politiam. Pythagoram audiebam paucis superioribus diebus in gallo quodam fuisse cognitum: eundemque fortassis nunc inueni-

ti posse in pica: aut loquaci aliquo in psitaco. Solere quidem illum per uaria diuersari corpora. Hoc loco Iuppiter o inquit Apollo q̃ cuperem quempiam istiusmõi in cauea demi hr̃e philosophũ: q̃ meas regni res inde pcla re cõstituas ducere. quid censes? posset ne ulla præhẽdi industria? Tum Apollo & quid ni id posset: qui nosset uenandi artes: mõ illum norit. Tum Iuppiter istuc difficile uili in corpore philosophi mentẽ intelligere. Tum Apollo ímo uero facile ubi aduertas. Tũ Iuppiter obsecro tuis ne id fortasse artibus & sortibus? Tum Apollo maxíe, uel ẽt in primis ꝓpositis p̃miis assequemur: ut se se illi ultro offerãt. Tũ Iuppiter malo tuas in illis dinoscẽdis artes expiri. Age q̃so specta ubi sint locoꝝ. Tum Apollo cũ istac ꝑ re suas uellet sortes cõsulere: & ruptã ligulã abrepta crumena intueret: maxía cæpit uoce indignissimũ facinus in se admissuȝ deplorare. Et q famili arius apud Socratẽ fuerat uersatus: sibi id fecisse furtum blanditorẽ Socratẽ persuadebat: & adiurabat. lõgũ eẽt referre quibus uerboꝝ conuitiis phũm prosequeretur: scurram appellabat, & fabroꝝ ludum. Tũ & illud addebat: non iniuria Momũ prædixisse tales fore mortales: ut etiam, sin alr̃ nequeant, pedibus ipsis furari aggrediãtur. Cumqȝ satis deferbuisset: ac uerberum iactantia aquieuisset, euȝ intuens Iuppiter: num inquit o Apollo cancrum te Democriti eẽ q̃ qui sis tantis conceptis irarũ motibus p̃staret? Cancro qdẽ cũ sit furoribus uacuus, omnis: armoꝝ neruorũqȝ uis ad lacessendũ suppeditat: Tibi cũ ira flagres: cũ tui uix compos sis: nihil ad prosequẽdam uindictam relictũ est. qd facies? quos petes?

qua ratione aut abſentibus pœnas deſumes: aut inſon
tes afficies. illis quidem quid auferes bõi, cum nihil ha
beant. quid afferes mali: cum paupertatem: & dolorem
& iſtiuſmodi penitus nihil timeant? Tum Appollo en
monitorem percõmodum: qui minima offenſus mole-
ſtia orbem uelit ruiſſe, & me: qui tantas amiſerim diui-
tias, ut temperem iubeat. Et poſſum quidem æſtu, ſi-
tiq; mortales perdere Iuppiter. mortales inq̃ perdere.
Tum Iuppiter uel poſſis quidem quid uis malorum,
tum tamen nihil feceris. quandoquidem nihil deinceps
apud ſuperos conſtitueretur: quod ipſum non pateat
mortalibus. namq; philoſophi quidem aut ſuis: quibus
callent, occulta perueſtigandi artibus: aut tuis ſortibus
adiuti omnia præuidebunt: quæ acturi ſumus pro ſum
ma ſua ſapientia uitabunt. Quare malo tuos iſtos ani
mi æſtus ſedes: Deſine caſum hunc longius deplorare.
collige ipſum te. De iſtis quidẽ improbiſſimis mulctã-
dis alias erit ut mature cogitemus. tamen & ſi opinor
alibi accidiſſe: ut tantas diuitias amiſeris. Tum Apollo
recte inquit admones. iam monenti pareo: & unum eſt
quod me recreet. habeant illi quidem ſortes, interpretã-
di modum: & rationem nuſq̃ habituri ſunt, Sortes leui
labore reintegrabimus. illis curarum plus: & ſolicitudi-
nis: q̃ cõmoditatis: & opportunitatis redundabit a ſor-
tibus. Dum hæc apud ſuperos agebãtur: æſtus: fames:
febris: & eiuſmodi: quod audiſſent finem, atq; interitũ
rebus parari: quo repentinum futurum laborem in tot
mortaliũ milibus mactandis minuerent: iã tum primũ
cæperãt uexare humanas res: multa q; uiuentiũ capita
abſumpſerãt

absumpserant. Quibus calamitatibus acti hominum genus. quod deos uotis aureis maiorez in modum moueri animaduertissent: ludos uouerũt Dis maximos: & eos dictu incredibile q̃ grandi apparatu: & thæatri, & scænæ: quanta ue impensa ornarint. Sino musicos, ludiones: poetas: quorum innumerabilis populus omnibus ab prouinciis, exterisq; usq; ab orbis oris confluxerat. Quicqd erat rerum dignarum ubi uis gentiuz: id ad templi: ad sacrificiorum: ad ludorumq; ornatum cõuexerant. sino cætera. illud operis uastitate non postponendum. q; theatrum: circusq; maximus aureis uelis pictis acu, opus uastuz: & incredibile superne: & quaq; circum uersus integebatur, honoratissimis in gradibus maximorum deorum simulacra extabant. omnia circũ auro gemmisq; nitebant. & quod aurum gemmasq; uinceret specie, quantum ab his dignitate uincebantur, omnia floribus conspersa ad uenustatem conueniebãt. omnia sertis, fumorumq; delitiis odorata, & redimita. Tabulæ insuper pictæ: alabastricæq; mẽsæ, & uaria spectaculorum miracula ad complendos non admiratiõe sed stupore homines accedebant. quin et, quo nihil esset non refertissimum rebus admirãdis, ipsa item extrema singula inter columnia singulis heroum statuis occupabantur. Tantis apparatibus Superi ab cœtu hominũ dignari: teneriq; se aduertentes: non poterant non facere: quin cõmouerentur. Quo effectum est: ut etiam hi: qui fortassis aut studiis partium: aut suorum commodorum spe causæ hominum aduersarentur: sententiam uerterent: & partim misericordia, partim numeris ma-

gnitudine commoti superiorem suam de nouandis re-
bus postulationẽ reiicerent. qui uero hominum res sal-
uas cuperent, quorum erat princeps Hercules, apud Io
uem instabant: ut mallet de se bene in dies pro meren-
tes mortales beneficio obstringere: q̃ poenis perdere. Il
lud. n. ualere cum ad gratiam, tum etiam ad laudem.
Hoc uero postremum nihil afferret emolumenti: & plu
rimuꝫ posse ad calumniæ suspitiones augendas, & mo
nebat ut diligẽtius pensitaret: uota ne hæc facta religiōe
haud minore q impensa cum Momi calumniis conue
niant. Sint ne illoꝝ: qui deos nullos putent, an eorũ,
qui dis se acceptissimos: & cõmendatissimos eẽ optent.
Admonebat item ut Momi naturam: & mores animo
repeteret. demum statueret: an q apud mortales qbus
eẽt odio: deos inuisos: & infensos reddere aggressus sit,
idẽ apud superos: qbus se accæptuꝫ opinabat᷑, inimicos
hoĩes malo afficere neglexerit. & qbus sit Momus odiis
ꝑditus erga mortales: satis patere qdẽ cũ aliũde: tũ illic
ꝙ antea pene q̃ eos uidisset: foeda obscænaqꝫ illa aĩantia:
q̃ uix noĩare sine flagitio possumus, ad hoĩes in cessen
dos ꝓduxerit. quare illud cogitẽt superi: an q sui repren
sores superos fuerit tantis conatibus ꝓsecutus, idẽ bar-
bæ demorsæ contumeliam non curarit. Postremo um
brã noctis filiaꝫ obtestans Hercules affirmabat. Id. n.
maximũ est deoꝝ iuramentũ: quæqꝫ insimulauerit ĩ ce
na Momus aduersus hoĩes: eadẽ ipsa oĩa sceleris: & pfi
díe esse refertissima. Et Momi eẽ illa in deos nephanda
non mortaliũ dicta: quibus frequẽs apud philosophos
abuteret᷑. his addebat nõ intelligere prudẽtissimos deoꝝ

quid sibi uellet Iuppiter. Si qd forte hoc pacto q̃rat no uãdis rebus placere multitudini: aut si tantarum impẽsarum p̃miũ nihil p̃ter solũ plebis plausum q̃ritet: Semp qdẽ affuturos qbus nõ quæq; agas oĩ ex pte probẽtur. neq; defuturos imprimis honestissimos deorum: qui cõsuetas res desiderent magisq̃ ut nouis delectent. Tum & ueteres illos optimos architectos: qui tanta arte hunc: q extet, mundum peregerint: ob soleuisse uetustate: & negare omnino omne id fabrorum genus fieri qdq̃ posse elegãtius: ornatius, atq; ad perpetuitatẽ: constantiãq; aptius q̃ hoc: quod factum tam oĩ exparte perplaceat. Quod si tandem nouos iuuet architectos experiri: satis patere quidem quid ualeant cum aliunde: tum in Iunonis arcu ex ædificando. quando quidem non iniuria uulgo dictitent: non aliam obrem structum fuisse ita nisi ut interstruendum rueret. Hæc Hercules non modo Iunone, bacchoq;: & Venere: & reliquis Iunoniæ factionis complicibus suffragantibus: aperteq; iuuãtibus edisserebat. Verũ & omni prope cœlo probante: & admodum cõsentiente. At Iuppiter cum horum admonitionibus motus, & operis incundi difficultate disfisus, tum etiam uotorum magnificẽtia illectus facile de sua pristina sententia adduci se passus est. Ergo præstitam occasionem reiciendæ ab se iuidiæ in Momũ libẽter usurpauit. tametsi cupiebat uideri beneficii gratia id facere: quod esset ultro facturus, idcirco homines quidem, inquit: uestras o cœlicolæ delitias quanti semper fecerim, non est ut referam, ni forte hac spe: qua uota ineunt: homines: ipsi parum attestantur sibi esse perspectum: & cognitum animum

erga se nostrum. Quis.n.opem, atq; auxilium suis ad uersis in rebus tanta spe: atq; expectatione postulet: nisi ab eo: cui se carum: & cõmẽdatum meminerit? Neq; uelim existimetis me facili de causa: aut simulasse his non succensere: qui præsentia fastidirent: aut dissimulasse eorum nescire mentes, atq; sensus: qui nouas res cuperẽt. Quod si quæ in causa sint diligẽtius pensitabitis: nõ dubito factum meum ita probabitis, ut fieri cõmodius nihil potuisse affirmetis. Sino reliqua. qd illud: quod patefactum quidem reddidi multorum disquisitiõe apud multos: qui nunq̃ huc mentem intenderat: orbem hũc rerum ita demum omni ex parte absolutum: pleneq; perfectum esse: ut addi amplius nihil possit. Quo fit: ut congratuler hinc omnes in posterum abstrusas: ut ita dicam: futuras improborum expostulationes hac in re. sed quo ipse mihi uehementer placeam illud est: qđ aperte, atq; perspicue cognoui: quali essent pleriq; ingenio præditi, uario: & longe alio, q̃ ostentarent. Atq; in primis noster Momus præclare ipsum se se indicauit: quid fingendo: atq; dissimulando cupet. Me fateor Momi uersutiæ, & cõmentitiæ fallendi artes poterant adducere incautum: ut uel Iunonem ipsam, amantissimam scilicet: minus deligerem. Id quidem maxime, ubi cum fortassis putabam malorum suorum tedio factuz, atq; effectum plane quem se fingebat. Accedebatq; plura sapere uariarum rerum usu: & philosophorum cõmertio uidebatur. & bonis artibus excultum ingenium minime improbum: & plurimum diligendum arbiteabar. Quid mirũ igitur, si huic: quem diligerem: præsertim

uersuto:& callido inconsulte quippiam credebam? Nō refero quantopere elaborarit suadere: quanta sedulitate eniteretur impellere: ut præceps nouis rebus inchoādis irrumperem. At mihi sapiens quidem illud dictum sæpius in mentem redibat. istos plus satis eruditos minus esse probos, q̄ par est. Et profecto sunt, ut uidere licet: minime puri, & minime simplices. Nā alios facto & re se habent: q̄ fronte: & gestu uideantur. et insigni: quo plurimum ualent: acumine ingenii peruerse ad malitiaz abutuntur. et illic: ubi se probos: & simplicissimos uideri student: illic maxime fallūt dolo & īprobitate. Quā rem cum mature ita esse in Momo animaduerterem, ferebam quidem iocosum illum: quem se uideri affectabat: quem ue quasi personatus gestu: uerbisq; agebat: ut intimum: uafrum: & subdolum profundius scrutarer: atq; compræhenderem. Interea cauebam omnia. credebam nihil. Nunc uero: ut cumq; res cecidit, commode actum uobiscum interpretor: quando curarum, & seditionum seminarium illud deturbastis. Mallem: ut dixi: sine mltitudinis motu: sine tumultu: Sed liceuerit hoc Iunoni: improbum, atq; detestandum e numero deorum quoquo pacto extrudere: atq; exterminare. Nostræ prudentiæ erit, qui Momi acerbitatem, atq; furorem nouimus: pr uidere ne qd superiores pristinas ad perturbationes addat. quo iterato & deorum quietem, & res humanas uexet. ea de re sic instituit: consceleratissimum rerum perturbatorem Momum, deorum: hominumq; odium, ꝙ nihil sinceri: nihil sani: nihil pacati, nihil tranquilli aut cogitet, aut studeat: aut cupiat: ꝙ fœli-

cium:& beatorum, beneq; constitutorum res:atq; ra-
tiones collabefactare, profligare, atq; funditus peruer-
tere elaboret:assiduoq; enitatur, quod miseros, & inme
ritos erumna:calamitateq; obruere, ac penitus obterere
quoad in se sit:nusquam desinat: nusquam acquiescat:
quod factiosis:audacibus:nefariis:omniq; scelere perdi-
tis utatur:& faueat:quod deterimos instruat:in facinus
incitet, atq; impellat:quod dictis: factisq; pestem, atq;
perniciem orbi rerum in horas cõmachinetur: atq; im-
portet.quodq; indies nefandæ, & detestabili improbi-
tati suæ multa ad augere: accumulareq; minime inter-
mittit.ne superos deos lacessere: deorumq; delitias ho-
mines opprimere, atq; conficere pro sua libidine, & de-
siderio amplius possit:intra oceanum maximũ fore re
legandum:& catenis ad cautem cõmendandum ita:ut
præter summum os reliquo hereat corpore uadis imer
so æternum. Hic Iuno exilarata gaudio Iouem exoscu-
lata:fecisti:inquit, ut decet mi uir. Sed unũ est: q addi
uelĩ:ut qui tam petulanter tam impudenter, & præter
id, quod seq; nosq; deceat infœminarum genus inue-
ctus est:Momum ex semiuiro reddas:ut sit prorsus fœ
mina. Annuit Iuppiter.relegatum ea de re, commutila
tumq; Momum post hac cœlicolæ cõmutilato etiam
nomine humum nuncuparunt.

LIBER QVARTVS.

Ide quid sit improbitas: & nequitia: ut cum eius esse extinctam uim ad lædendum credas: reuiuiscat. plus. n. relegatus: atq; ad cautẽ obstrictus Momus dabit perturbationum q̃ hactenus dederit solutus, & cõcitatus. nũc dignosces uti Momo facinoꝝ authore deorũ maiestas extremum in periculum sit adducta, tum & tantum ederit iocoꝝ: & risus: ut præ his superiora fuisse iocis uacua deputes. Iam uero oĩs hoĩum: ut ita loquar, torrentes in urbem confluxerant ludorum: spectaculorumq; gratia. Canebant tubæ, subaudiebantur tibiæ, ad modosq; canebant crotala, & sistra: & litui: & omnis musica. Ipsæ deorum superum testudines maximo istaruz rerum concentu resonabant. Addebantur his hominũ murmur lacum, atq; ingens: multorumq; multiplices uariæq; uoces & hmõi. Quo insolito: atq; inmani sonitu cuncti cælicolæ ad rei admirationem exciti stetere: Interea stupor deus omnium ineptissimus: q; se se Momum imitans in grãm Iouis aliquo dicto ridiculo cuperet isinuare, ut erat suaptenatura sub attonitus, atq; uastus: ad Iouem ꝓperãs agresti uoce. proh: inquit: o rex tantũ hoĩum confremuit istic subtus: ut si oẽs excories ꝓculdubio totũ cœlũ cõtegas. cui Iuppiter cẽsen tu hũc tantisp sapere? & quid tum o stupor: & qd tibi uenit in mentẽ: Sed tu perbelle qdem cõmentatus es. nãq; ipse: qđ semp frigens: cœlum cauisti ne nudũ algeat. Risere

di. Hinc locis oībus: quibus terras contui possent late: passimq;: ut cuiusq; oculi, atq; aures ferebant: spectabū di hæsitabant. Eccam patritiorum pompam: & ciuiu3 ordines, matronarum q; deinceps: nurumq; greges cū sacris lustrare urbem aggreditur, tæda: & multa lampade noctem illustrem reddunt. Virgines porticibus conspicuæ urbem ornant, atq; carminibus, cantuq; ad saltum, & thyasos deos uenerantur. Tantas res superi intuentes obmutuerant: atq; uti quisq; se receperat loco: pendebat maxime intentus, maxime stupidus. Interea pro uetere more: quod quidē in Promethei calamitate iam pridem factitarunt di præsertim maritimi: ad Momum consultandu3: adq; animi miseria lauandum pleriq; accesserant. Naiades, Napeæ: Dryades: Phorcæq;: atq; huiusmodi. At Momus flāmulas summo æthere deorum ceruicibus collucescentes: sublatis oculis: quos fletu: & lachrymis prope consumpserat: despicatus, q͂d sibi tanta repēte oborta cœlo lumina peterent: rogauit: Cumq; rem intellexisset: tanti spectaculi inuidia cōmotus perq͂ longissimum: imo ab pectore suspirium inter ingemiscendum emisit. quo ex spiritus anhelitu fusca: & atra nebularum uis totum per æthera sublime adstitit. Qua uisa Momus illico animū, atq; ingenium, ut aliquid pro sua consuetudine mali faceret: contulit, atq; adeo institit precari eos deos: qui aderant: quo ad impetrauit ab iis: quæ ad se consalutandum accesserāt: nymphis: ut quando aliud nequeant suam ad salutem conferre: hoc unum ad leuandas miserias gratissimum beneficium condonent. nebulā ipsam q͂ ualde possint late

distentam

diſtentam protrahant:& producant,montiumq; cacu
minibus annectant:quo tam inimiciſſimis : & peſſime
de ſe meritis ſuperis uoluptuoſiſſimum ſuarum erum-
narum ſpectaculũ intercipiatur. Calamitoſi Momi præ
cibus obtemperarunt nymphæ:plurimumq; in eo ope
perficiundo laborantes deſudarunt.quo factum eſt:ut
cum delubra deum,ſacellaq;:atq; aras adeuntes morta
les non perſpici a ſuperis nubium interuentu,ſed ſolum
audiri poſſent:ſuperi ſe ſe in perieulum dederint. Nam
ꝙ ſuas quidem laudes ad tibiam concinentes non audi-
re modo:uerũ in primis ſpectare quoq; cuperent:quaſi
amentes e cœlo ad ſua gaudia propius haurienda dela-
bi inſtituerũt. Mortalium ergo tecta occupauere. ſolus
Hercules:quod fortaſſis inuidorum,emulorumq; inſi-
dias,reditusq; difficultatem ad ſuperas ſedes uereretur
negauit,aut deorum maieſtati conuenire:aut fieri id tu-
lo poſſe ut intra mortalium cætus ſuperi conſiderent:&
cõmiſcerent̃.ſe.n. monſtra terraꝝ ĩmaniſſima,& trucu
lentiſſima proſtrauiſſe,ſubegiſſe:abſũpſiſſe: hoĩum ue
ro plurimorum impetum:& temeritatem conſentien-
tem ne ferre quidem uſpiam potuiſſe.facile moueri,&
eſſe quidem opinionibus fluidam:animis uolubilem:li
bidinibus concitatam multitudinem : facile impelli ad
quod uis facinus.neq; apud multitudinem cogitari,fas
ne ſit:an nefas id,quod plurimoꝝ conſenſus appetat.
efferri indomitam,& ruere effrenatam: neq; reuocari,
neq; retineri:neq; ſatis coerceri ullis prudentium moni-
tis:& rationibus:aut bene conſulentium imperio poſſe
neq; ſcire quidem uæſanam multitudinem,nolle ꝙ ad

arbitrium possit esse. quæ uero occeperit, flagitiosa: & turpia ne: an non ea sint, non curare. modo perficiat. Et atrocia non intermittere: ni prius aliud quippiam atrocius inchoarir. Et quod magis miretur: in hominũ numero sapere quidez per se ferme singulas: atq; nosse qd rectum sit. cum tamen coiuerint, omnes simul facile insanire: spōteq; delyrare. Hæc Hercules. sed dispreto Hercule in theatrum ingressi, atq; in primis Iuppiter pario ex marmore ingentes: innumerasq; columnas maximorum montium frusta gigātum opus admiratur: & tantas numero: & tam uastas: & in eam regionem locorum aut tractas esse: aut erectas obstupescebat intuens easq; tam & si coram intueretur: tñ fieri negabat posse tantum opus, & præ admiratione & uidisse: & laudasse plus satis non intermittebat. Atq; secum ipse suas ineptias atcusabat: cōsiliiq; tarditatem deplorabat, qui hos tales tam mirifica operis arcithectos nō adiuisset potius q̃ philosophos: quibus uteretur ad operis futuri descriptionem componendam. euenisse quidem, quod aiũt: ut quē semel sapere aliqua in re tibi ipse persuaseris, hāc semper sapere: & in oĩ re doctum esse facile credas. hæc Iuppiter. tandem lustrata urbe hominum turmæ sua p diuersoria corpori secœnisq; dederāt. Quæ cum ita essent: incidit in mentem dis: ut futuros postridie mane ludos: scenāq; cuperent inspectare. Ergo & qd agimus inquiũt inter se. num ad nr̃as redibimus sedes, an istic spectaculis uisendis considebimus. spectaculorũ erant oēs cupientissimi, sed alii alibi aut cœlo: aut templis pnoctandum statuebant. postremo placuit snĩa illius: q

deorum quodam: ut opinor: facto admonuit: ut se qsq; in suũ, qđ in theatro esset, simulacrꝝ cõuerteret: quo abeundi: redeundiq; uiam: & laborem uitarent: quo ue cũ dignitate & sine illius iniuria dignissimis locis conquiescerent. Vnũ erat: q huic sñiæ aduersaretur. nam paruz quidẽ occurebat: ubi locorꝝ illinc abreptas statuas apte deponerent. dum hæc animis deorꝝ uoluunt, Stupor deus: ut erat artubus: torisq; præpotens: rem se dignam aggredit, nullis id: qđ paret: indicãs: atq; se in pedes cõiicit ita uaste: ita dissolute: ut subito furoř efferri bacchãtem diceres: facinusq; ipm aggredit alioqn rediculum: sed p re agenda eiusmodi, ut factum subinde oẽs reliq cõprobãtes imitati sint. ad statuã eñ in theatro positã sui silẽm aplicãs hos: atq; hos ualidiores deorꝝ: ut se adiuuẽt, uoce illa sua agresti aduocat. mox subiectis scapulis illa se onerat. Erat ãt statua ãpla: & pẽderis imanis: tñ susceptã dorso solus asportauit: & eã itra opacã siluã reposito i antro obscuro loco collocat. Inde i theatrũ sudoř madidus rediẽs se uertit i statuã: quã asportarat: statuæq; uacuũ locũ occupat. id ipm cæteri tamet si factuz irriderẽt: sibi tñ faciundũ putarũt. itaq; fecere Stuporis exẽplo. suã quisq;, quo uisum est loco: statuã abdidere. neq; defuere cupido: mercurius: & hmõi talariũ: alarꝝq; adminiculis: freti: q extremo theatri fastigio pstratas reliquerint. dũ se sic di in theatrꝝ dispositi: ex animi libidine hrent: res oĩum ridicula, sed memoratu dignissima cuz in silua ad Stuporis statuam: tum & in theatro accidit. Nam silua quidem Oenops phũs: idemq; hystrio uetere illa Momi contra deos disputandi flagitiosissima

petulantia imbutus: dum ad ludos concelebrandos pro
peraret: a prædonibus captus extitit: multisq; affectus
plagis adducitur ad ipsam hanc specum, in qua statua
Stuporis dei erat exposita. quo cum appulissent: predo
nes consilium ineunt: præstet ne captum iugulare, an
uiuum dimittere oculis effossis. At Oenops tanto in pe
riculo constitutus: & si in eam diem nullos deos: inane
cœlum esse crediderat, & prædicabat, nunc tamen ulti-
mo in capitis periculo constitutus: seq; salutem q; suam
cæpit omnibus uotis cõmendare maximis dis. Sed con
silio iter se habito prædonibus placuit, habere quæstio
nẽ de homine, & discere quanti se possit redimere. Erat
nox atra: & intẽpesta. expediunt idcirco prædones quæ
ad cruciatum faciant. Alii lorum comparant, alii uirgas
ulmo auellunt, alii ignem cote excutiunt. Illis ita occu
patis res euenit digna memoratu. nam primis igniculo
rum fauillis collucescentibus uidere uisi sunt prædones
in antrum quippiam: & quid uis id q̃ statuam eiusmo-
di: in loco adesse poterant opinari. de hinc maioribus ad
motis luminibus manifesto adesse deos animaduerten
tes: obmutuerunt. & ea re insperata perterrefacti e uesti
gio non sine clamore relicto captiuo aduolarunt. Vidis
ses hos amissis armis quasi temulentos obiectam or-
num fugiendo impetere. alios inter cursitandum offen
sa roboris stirpe ruere. atq; alios offensis prostratis so-
ciis istuc uersus: & illuc uersus præcipites ruere, eosdẽq;
illis ore inter surgendum, interq; spuendum cum cruo
re defractos dentes: iterato sequentium impetu quassa-
tos ruere. alios uero uiso deo quasi alteram Stuporis sta

tuam factos primum hærescere, mox formidine debili
tatos labescere. Quæ rerū: & temporum suorum facies
cum ita esset: nō defuit sibi Oenops. egressus. n. antru3
& turbam concussorum: profligatorumq3 contuens,
se se confirmauit. inde rapto de quodam telo unū egre-
gie stupentem: excordemq3 factum metu per capillum
præhendit: prosternit: reuincitq3 loro: quo se prædones
illi uincire cæperant. mox hominem pre se in urbē agit
lætus: & animo secum adiurans, nihil minus credendū
posthac: q̄ nullos esse deos: quos tam p̄sentes extremo
suo in periculo cōpererit. Itaq3 hæc in siluis Oenops. in
theatrum uero ingressus suos colludiones, qui se expe-
ctabant, offendit de se: deq3 dis mereri non bene. na3 su
persedentes tarditatem una: & deos maximos: quorum
causa uigilarent: execrebātur. Id sibi primum uisum est
indignissimum: sed illud indignius: q̄ inter hystriones
seruum quēdam uino madidum ad Iouis statuam ple-
raq3 nephanda exequentem offendit. pudet ea dicere: ta
men institutum prosequemur. immingentem ebrium
intuens Oenops pro noua suscepta religione cæpit gra
uissimis dictis increpando absterrere. At seruus in eum
uersus eia: inquit philosophe ades ne? siccine mecū agis?
Vnde in te noua isthæc repente religio incessit? q deos
æternum negasti: frigentem hic statuam, fictaq3 simu-
lacra ueneraberis? Hæc q3 referens nō imminxisse mō
erat contentus, uerum & alui præterea illic onus pone
re parabat. Hic Oenops o inquit scelcste non tu deniq3
alium tibi locum ad tantam flagitii spurcitatem desu-
mes? Tum barbarus: & ebrius ille seruus, Vos inquit

philosophi omnia esse deorum plena consuestis dicere. At inquit Oenops etiam præsentis deos irridens negligis? Tum barbarus en inquit perdoctum philosophum, deum ne tu hoc frigens, & uacuum simulacrum aut opinaris: aut nuncupas? quod quidem uix igne, & ferro adhibito frabri effecere: ut uultus hominis potius q̃ mõstri faciem imitaretur, dic heus tu o Aenenm caput quã to malleo: quantis follibus durum tuum istud os dolarunt fabri: uel tu Oenops: num simulachrum hoc uidisti ad publicum aquæ ductum pridie patera istac calonibus aqam fundere: demum inutile istud æs, cui nihil inuenias: quod probes, præter artificis manum: Iouis instar uenerabimur? Est nimirum illud per pulchre dictum, quod in cauea sepius decantari audio. Qui fingit sacros ære uel marmore uultus, Non facit ille deos: qui rogat ille facit. Tum Oenops & facti indignitate, & dictorum petulantia commotus: malam inquit tuam in rem non desines de istis tuis sceleribus cantando disputare? Appage te hinc. At barbarus: dum se Oenops iugulo appræhensum traheret, alui afflatu per obscæne concrepuit. Atq; appage tu inquit te prophane dum sacrum facio o interturbator: num tu non perspicis, q̃ hunc adolendi ritum comprobent hi: an iterum intonuit? non potuit hoc amplius Oenops ferre: sed ebrium pugnis, calceq; contusum suos intra foetores obuoluit: atq; gradibus præcipitauit. At mulctatus ebrius ore illo suo liuenti: & male illibuto impudicissime plorans. Ego tibi quisquis es deorum: inquit: cuius causa hæc pertuli: ut eueniant æque: atq; mihi eue

nere:in præcor. quandoquidē hunc: qui ullos esse deos semper negauit: q̄ se imitaret sua tam impie in me grassatus exstitit. Iuppiter hæc intuens intra se rem sic deputabat. credin me hoc noctis bene accæptum, tam & si hic suo utitur officio: Quid aliud aut ebrius faciat, aut ab improbo audias? Adde q̄ probe mulctatus pœnas luit. plus enim cruoris effudit: q̄ ingurgitaret uini. Quod ne tanti quidem hæc sunt, ut ludorum uoluptatem respuas. Sint hystriones obscæni, ut lubet: modo nos in theatrum esse milli noscant. Sed quid agimus? quid si præsenserint, neq̄ enim illud factum frustra opinor, q̄ præsentes esse deos philosophus ipse Oenops dixerit. Verum & quid demum quid tam: utcunq̄ ceciderit res: tamen præsente populo uenerabimur. Hæc cum effecisset Oenops rogantibus sociis quid ita relegatum adduxisset hominem: & quid se præter spem: & expectationem omnium ad religionis sanctimoniam dedisset: qui antea nullos credidisset esse deos ordine quæq̄ sibi apud prædones accidissent recitauit. Sed ne satis quidem eum sibi notum esse deum auxilatorem dixit: quo promptiorem tam fauste atq̄ fœliciter excutus sit: & idcirco magis atq̄ magis cupere sibi fieri cognitum, cui habendæ forent gratiæ tanti beneficii. Non illum quidem sibi uisum Iouem: non Phœbum, non Iunonem: non ex his celeberrimis: & popularibus: quibus templa constituta sunt. sed rarum illum quidem: atq̄ insolitū. Hic hystriones: at sunt quidem inqunt in theatro deoꝝ omniū simulacra coduꝫ reuise oēs, ut facilē: & beneficium

cum salutarimus: tum eũdem patronum nostris in malis auxilio aduocemus. nam maiores illi di iam tum fastidire humilium uota assueuerunt. itaq; fit. face igitur incensa circum statuas: signaq; omnia recẽsendo, dum hoꝶ atq; hoꝶ uultus cõtemplant: in Stuporẽ ip̃m incidũt. quo uiso Oenops uenerabundus procidit, eiusq; pacem precatus, locumq; amplexatus adorauit. Viso stuporis uultu: & habitu risere hystriones tetram illius deformitatem. nam stabat ille quidem ore late anhelanti: labio propendulo: oculis concretis, temporibus lacunosis, auribus appensis: & omni deq; facie ita affectus, ut sui oblitus uideretur. Cumq; accuratius hunc ipsum deum respectarent proscænici socii: eo maiores ẽt in cachinnos efferebantur: atq; en dicebant strenuum: en fugatorem latronuꝫ. Ergo Oenops enimuero istuc quidem est inquit, quod in me suscæptam deorum opinionem multo confirmet: ubi unus multos: inermis armatos: meticulosus audaces ad omnem crudelitatem accinctos sola p̃sentia exturbarit: atq; profligarit. Hæc de se coraꝫ Stupor deus audiens, & si mente esset bardus: & ingenio prorsus plumbeo: tamen neq; laudibus nõ mouebatur: neq; uituperatoribus non irritabatur. tamen sic secum rerum humanarum sortem atq; conditioneꝫ uersabat: & quidnam hoc esse mali dicam apud mortales, ut presentem deum irrideant, absentis simulachrũ uereantur: atq; pertimescant. Hic beneficii suspitione ductus inueteratam contra deos opinionem: opinionisq; peruicaciam obliterauit. Hi Sole, Luna, & istiusmodi manifestis deorum signis admoniti, quæ se posse: debere

req; credere

reqꝫ credere profitentur, inficiantur, meum potuit æne um simulachrum profano in loco immanes, & ferocissimos latrones a credulitate absterrere, metu deoruꝫ flectere, ad religionis cultum reuocare. ipse deus & præsens qui sum, studiosos artiũ, quæ ad pietatem facient, & gratificandis dis deditos nequeo modestiores reddere. aut quo pacto istos ab ĩpietate, si esse in nos ĩpii ꝑsequant̃, reuocabimus? Hæc secũ Stupor. Oenops uero cũ satis esset ueneratus fautorem deũ spectans nõ poterat pati tã neglectũ esse hũc, a quo bñficiuꝫ accæpisset. iccirco rubiginẽ, qua Stuporis facies admodũ squalebat, ferro cæpit abradere. Stupor uero deus abradẽtis molestiã libenter abegisset ab se, sed ĩgenio tardus: quo id pacto posset, nõ habebat. Alia ex parte hoĩem q̃uis inepte gratificantem ferendum ducebat. rictu tñ oris interdum duriter abradentis ferrum subterfugiebat. Hũc di illius memores dicti, qui ex hoĩum corio cõtegi posse cælum assueuerarat, risissent, cũ ab homunculo ꝓpe excoriari intuerentur. sed eadem sibi, durioraqꝫ iam tum fieri ab hoĩbus posse intelligentes magis ut ꝓprium periculum metuerent propensi erant, q̃ ut alienam insulsitatem riderent. & multa quidem ex parte se oẽs æque graui fore notatos rubigine nõ negabant. itaqꝫ hæc in theatro. quæ scio uideri posse iis, qui nostris opusculis legendis delectentur, si non admodum alioqui scurrilia, at nostris ab moribus, & scribendi legibus aliena, qui quidem semp & factis, & dictis cauimus, neq̃d minus graue, & sanctum adoriremur, q̃ literaꝝ religio: & religionis cultus paterentur. Sed si pẽsitaris quid conati

ſumus, cum totis libellis, tũ hoc loco exprimere: intelliges ꝑfecto principes uoluptati deditos ĩcidere in opprobria longe iis grauiora, q̃ quæ recenſuimus, eaqꝫ de re nos uelim magis ſecutos ĩnitam inſtitutionem iudices q̃ priſtinã ſtudioꝝ & uitæ rõnẽ. Sed plura fortaſſis diximus, q̃ uolebamus. pauciora profecto diximus: q̃ poſtulauerit res. Veꝝ de his hactenus. ad rẽ redeo. Hmõi in theatrum cum agerentur, nouæ item apud inferos rerum iucundiſſimaꝝ, & in primis digniſſimaꝝ hiſtoriæ initæ ſunt. Nãqꝫ audierat Charon crebris defunctoꝝ rumoribus proximum fore ut omnis mundus uaſtaretur. iamqꝫ cæpiſſe parcas: & hiſpiades populare hominum familias. omnia conſeneſcere triſtia, & contabeſcere inſtantis ruinæ periculo, & metu. Eo Charon adeo priusq̃ opus tantum: tamqꝫ ornatiſſimum deleretur, inſtituerat hunc uidere mundum: quem uidiſſet nunq̃: uiſuruſqꝫ poſtea eſſet nunq̃: ſed tantæ peregrinationis uiam, ut puta ab inferis ad ſuperos uſqꝫ mortales, arduam eſſe audierat, & pauciſſimis, aut cognitam, aut cõceſſam non ignorabat. Iccirco inire temere non audebat, & ex omni defunctorum multitudine reperiebat neminem, qui ullo abduci pacto poſſet, ut non recuſaret eo redire: un̄ ſolutus tetro corpis carcere lubẽs atqꝫ uolẽs ꝑfugiſſet, eãqꝫ ad rẽ dehortãdã mortaliũ erũnas multas ex parte explicabant, & uiuentium mala cum defunctoꝝ libertate comparabant. Poſtremo affirmabant præſtare quid uis malorum perpeti, q̃ redire ad hoĩum uexationes obeundas. Aderat fortaſſis inter defunctos Gelaſtus quidam philoſophus alioqui nõ uulgaris, quem tñ Charon diutius neglexerat. non aliam

ob rem, nisi ꝙ extrema egestate mortuus nō attulerat quo portorium solueret. Cum eo igiť paciscit̃ Charon: si se prius comitem apud mortales, uiæq; præmōstra-torē pſtet, gratis trāsuectuꝝ. Suscipit Gelastus id muneris, tametsi īuitus, uiæq; īscius. Sed qd ageret miser, cum soluēdo nō esset? an eo in loco æternū consideret: quo neq; inter uiuos: neq; īter mortuos censeret? nimirum ergo oīa nota, & ignota, dura, acerbaq; aggredi cogebať. Idq; maxīe, cum neq; ex amicis, neq; ex ditissimis qdem qspiā appellabat, a quo dareť ut stipē mutuo rogaret. Defunctoꝝ. n. nemini plus numo uno ad portorii mercedem asportare a mortalibus unq̄ licuit. Itaq; Charō dū ad iter accingiť, subducta naui multū: ac diu cogitauit, cōferat ne hāc alicubi apud īferos relinquere: tandē ꝙ ita pſtare arbitrabať: nauim reuersam sustulit: suoq; imposuit capiti, ut staret quasi pusillo mapalio opertus: manuq; remum collibrans gradiť. Arduum, & pter ætatē firmissimū senē ꝓficiscentem turbæ admirabantur. Verum illi inter pergendum in sermones incidere istiusmodi, ut quæreret Gelastus de Charonte, quid ita nauim portaret. aut quid ni præstitisset eam in littore subductam sinere. Cui Charon, & qd inquit tibi defunctorum ineptias referam. nemo est illorum, quin me suis uelit imperiis nauigare, quin & fuit pridie polyphagus nescio quis, qui qdem rapto remo se pro argonauta gereret, illum ego & qs tu inq̄, classiū ne fuisti fortassis præfectus in uita? At inquit: nostra in familia olim fuere plures remiges. Ego illius insolētiam, nō tam admiratus, q̄ ieptias risi: cum uiderem tā

impudenter, & temere id profiteri, & aggredi, cum eēt rerum oīum minime aptus. At ex comitibus defuncti unus: mentitur inquit o Charon: ne pictum quidem usquam: aut hic: aut suoꝝ aliquis uidit mare. Alpibus. n. æternum lapidicinis ascripti exercebant. Is cum ita fuerit insolens, quales tu potas futuros cæteros: aut tranā di studio, aut insolescendi uoluptate: si fortassis detur relicta illic naui occasio? Hic Gelastus quid inquit illi quidem: si neq; insolentia, neq; arrogantia: sed discendi libidine id ita aggrederentur? Tum Charon nouas ne inquit isthic: ut apud inferos artes cōdiscant? minime: sed temerarii sunt. Vel quis hoc ferat: ut Charontem remigare quisq; instruat? Tum Gelastus atqui hoc est: inquit o Charon, quo fit ut abs te accæpisse me iniuriam possim dicere. Tu quidem insolentes plærosq; omnes istiusmodi transportasti: me uero qui nulla ab re magis absum: q̄ a petulantia: & importunitate: longum repudiasti. Tum Charon: negas te inquit: ne petulātem: & importunum extitisse? An non est petulantia nostros sibi deposcere labores dari gratis? Nulla item importunitas est centies negatam rem dura: & nusquam intermissa assiduitate expostulare? Tum Gelastus deplorare meum incommodum erat istud o Charon: nō tuos labores poscere: quando tam difficilem te: atq; inexorabilem præstares erga me: qui nihil sibi relictum haberet rerum omnium: quod conferret præter preces. At inquit Charon suspēdio opus fuit: priusquā istud admitteres in te: uti tuæ res omnes solis in precibus niterentur. Id inquit Gelastus fateor factum inconsul-

te:at factum tamen ratione fortassis non improba:nã
q̃ id quidem statuebam apprime fore philosophantis:
ut q̃ curarum alumnam prædicant:pecuniam:fundi-
tus a me abiiciendam ducerem. At me totum rerum
difficillimarum:rarissimarumq̃ cognitioni. & studiis
traderem animo soluto:& libero. Tum Charon:o in
quit stultitiam irridendam:si id credas coercendam:si
id tentes in rebus difficillimis:& rarissimis:ac præser-
tim in paupertate uersari animo libero:& soluto. Tu
quidem si forte dabitur.ac possis id sine molestia.erũt
res ipse non difficiles:sin erunt difficiles:plus olei,&
operæ exigent:q̃ ut animo esse curis uacuo possis af-
firmare.Pecuniam demum curarum alumnam prædi
cant:quæso qui nam id prædicant? qui sapiunt inqui-
es:tanti ergo est sapere apud philosophos?ut algendo
& famescendo uitam præcario:& per mercedem tra-
here:q̃ in rerum affluentia:opulentiaq̃ malint? At ta-
men uiuunt inquies. Nõ est uiuere o Gelaste:sed lucta
ri aduersus mala:dum ita te habes in uita:ut esurias:al
geasq̃:hoc est ut miser sis:aut uos deniq̃:& quid sapi-
tis:in uobis primis sapitis philosophi?num inquit Ge
lastus quæris quid sapimus?Etenim omnia nouimus:
siderum:imbrium:fulminum causas:& motum.noui-
mus terras:cœlum:maria.Nos artium optimarum in
uentores:nos quæ ad pietatem:ad uitæ modum:ad
hominum gratiam conciliandam faciant:nostris mo-
nitis quasi lege data præscribimus.Tum Charon egre
gios audio:& uenerandos homines:si se æque re:ope-
raq̃ habent:atq̃ dictis.Sed uos:dicito:his uestris legi-

bus ut sint homines hominibus præsto, ut opera, & obsequio faueant, & opitulétur: etiam num ascribitis? Tum Gelastus & istud, inquit, ad officium inprimis ducimus, Officii igitur erit, iquit Charon eos: quibus cum degas: leuare érumnis: leuare incōmodis: fouere: iu uareq; opera? Erit quidem inquit Gelastus ut dicis. Tu igitur officio: legiq; hoc dato: inquit Charon: hanc pre grauem cymbam adiutato: ut feram. Tum Gelastus atq; est quidem tuum quoq; hac in re pensandum offi cium. quare Charon uideto ne pter officium fiet: ene cto fame, atq; præcario: & per mercedem qui uitam traxit, tantum onus nobis uelle imponere. Tum Cha ron at saltem remum. Ne tu negasti iquit Gelastus li cere apud inferos aggredi artes nouas? Calamum di dici per ætatem tractare in uita nō remum. Itaq; hæc inter proficiscendum confabulabantur: quoad perue nerunt ad extremum orbis limbum: quem orizonta nuncupant, geminæ in quo e regione maximo interie cto secessu portæ ab inferis patent. Altera quæ in ocea num. Altera quæ incontinentem orbis dirigitur. Estq; una harum ebore apta, atq; intercrustata. Altera uero cornu humilem ad criptam adacta. Placuit Charonti: q satis aquarum per ætatem uidisset, per tellurem iter facere. Sed q rapido ascensu, insuetoq; peregrinandi la bore fessus desudaret, primo in pratulo recubuere. Est Charō sensibus acutissimus, uisu, auditu, & huiusmo di supra q̄ possis credere. Cum igitur ad eius nares flo rum: qui passim in prato aderant, applicuisset odor, il lico se ad flores ipsos colligendos: & contemplandos

dedit tanta uoluptate, & admiratione: ut ab his ægre ferret abstrahi. Admonebat enim Gelastus plus itinerum superesse: q̄ ut puerilibus florum delitiis legendis insisteret. maiora enim esse quæ aggrediebantur. flores quidem suppeditari mortalibus adeo: ut etiam ab inuitis cōculcentur. Ille: & si nihil inuitus magis posset audire, ductori tamen parendum ducebat. De hinc inter proficiscendum Charon tantam in naturam rerum amoenitatem: & uarietatem spectans colles: conualles: fontes: fluenta: lacus: & huiusmodi: de Gelasto cæpit quærere: unde tanta uis preciosissimarum rerum manarit mundo. Cui Gelastus: quo se disertum philosophū ostentaret, hmōi ordiri rationem aggressus est. Principio nosse te oportet o Charon: uniuersa rerum natura nihil aut factum: aut fieri posse uacuum causa. Causas quidem eas interpretamur: quæ ad motum conferant: atq; ad quietem. Quietem motus finem statuimus. Motum uero intelligi uolumus: cum ex hoc fiat quid uis aliud: & nosse oporteat uersari eum quidem motum aut in prima, æternaq; rerum firmitate formis imbuenda: aut in formarum mutabilitate uarianda. Quod naturæ artificium alii opinati sunt in substantia accidentibus iungenda uersari. Sed ne longe frustra disputem. hæc tu hactenus o Charon intellextin? Negauit Charon grandioribus uerbis pusilliora: aut ordinatius confusiora audisse uspiam dici. Tum Gelastus aliunde repetito dicendi exordio rursus ordiebatur. Eum quidem qui principio quippiam facturus esset: mente: & cogitatione sibi adscripsisse:

quæ facta cuperet: hancq; animo conceptam: & consignatam speciem nuncupasse formam proxime sibi cõparasse: seu simplex illud fuerit: seu mixtum: coactumue partibus quippiam: cui aut formam adigeret: & quasi obinuolueret: aut quo formam ipsam compleret: solidamq; redderet. Hoc uero postremum nũcupasse materiam: sed ne potuisse opus: nisi arte: uiaq; adhibita perficere: qua facile exq; animi sententia materiæ formam coniungeret: & couniret: idq; artificium appellasse motum. Hoc item Gelastus cum dixisset: iterpellauit Charon: atq; ego quidem audieram mutua quadam: cõcordiq; lite rerum omnia facta eẽ: & in dies accessionibus: decessionibus minutarum partium immutari. Sed uis ne quid sentiam referam de te? putaram uos philosophos omnia nosse: sed quantum ex te uideo: nihil nostis nisi ita loqui: ut de rebus notissimis uerba faciẽtes non intelligamini. Vel quid ego tibi credam temere: quando tu quidem qui primus rerum conditor: quid animo habuerit te non ignorare affirmas: profecto q̃ pueris euenit domum redeundi uiam oblitus es: qđ si recte coniector: nos ad tartareas plagas te duce præ lõgo habito itinere rediuimus. en atram stygiæ caliginẽ. & istinc audis ne fremitum: & eiulatus: excruciatorum sontium? Dehinc lupum ostentans: an ne tu inquit uides illic defuncti errantem animam? Hic Gelastus arridens: ne mirere inquit o Charon: nanq; non plus semel hac iter feci. Sed quo rem intelligas: quæ tibi eiulatus uox uisa est: litui est sonus a mortalium inde castris delatus aura: & ni fallor: secũdas excubias canũt.

Caliginem

Caliginem quocq; ipse: unde tanta sit miror: miror, & ipsum te qd' defunctorum hic animas uidere alias præter me uidere prædicas. At Charon is profecto o rex. eodum o rex. Tum Gelastus ludum ne tu regem uocas? id quadrupedum genus apud mortales: & si noxium est: mortale tamen est animans: & longe ab hominum natura: defunctorumq; animis alienum. Interea lupus ipse multo morsu raptis quodam ex cadauere uisceribus mandendo restitabat. Ergo tibi inquit Charon iam fit ut assentiar. Non enim apud inferos manducant. Sed illud animans putaui esse regem quẽdam: qui cum mea in naui Pleniplusius præco elegantem habuit disceptationem: quam redeundo narrabo: ut uoles. Tum Gelastus uolam inquit. sed tu reges esse lupos qui uidisti: aut audisti unquam? Tum Charon o te philosophum inquit bonum: qui siderum cursus teneas: & quæ hominum sint ignoras. Ex Charonte adeo portitore disce ipsum te nosse. Referam quæ non a philosopho (nam uestra omnis ratio nisi in argutiis: & uerborum captiunculis uersatur) sed a pictore quodam memini audiuisse. Is quidem lineamentis contemplandis plus uidit solus: q̃ uos omnes philosophi cælo cõmensurando: & disquirendo. Ad his animo: audies rem rarissimam. Sic enim aiebat pictor: tanti operis artificem se legisse, & deputasse id quo esset hominem conditurus. id uero fuisse aliqui limum melle infusum. alii ceram tractando contepefactam. quicqd ipsum fuerit aiunt imposuisse sigillis æneis binis: quibus altero pectus: uultus: & quæ cum his una uiuunt.

Z

altero occiput/tergu3/nares/& postrema istius modi in pressarentur. Multas formasse hominum species & ex his selegisse mancas et uitio insignes: præsertim leues & uacuas: ut essent fœminæ. feminasq3 a maribus distinxisse dempto ab his paulo quantillo, qđ alteris adigeretur. Fecisse itē alio ex luto/ uariisq3 sigillis multiplices alias aīantiū spēs. Quibus opibus cōfectis cum uidisset homines aliquos sua non usq3 quaq3 forma delectari/ edixisse ut qui id præstare arbitrarentur: quas placuerit in alias reliquorum animantium facies se uerterent. Dehinc suas: quæ obiecto in monte paterent: edes monstrauit: atq3 hortatus est ut accliui directaq3 uia: quæ pateret: conscenderent. Habituros illic omnem bonarum rerum copiam. sed iterum atq3 iterum cauerent / ne alias præter hanc inirent uias. Videri arduam initio hanc: sed cōtinuo equabilem successuram. His dictis abiuisse. Homunculos cæpisse conscendere. sed illico alios per stultitiam boues/asinos/quadrupedes uideri maluisse. Alios cupiditatis errore adductos in transuersos uiculos delyrasse. Illic abruptis/constreposisq3 præcipitiis/ sentibusq3/& uepribus irretitos p loci difficultate se in uaria uertisse monstra. & iterato ad primariam uiam rediisse illic fuisse ab suis ob deformitatem explosos. Ea de re comperto consimili/quo conpacti essent, luto/ fictas & aliorum uultibus compares sibi superinduisse personas. & creuisse hoc personandorum hominum artificium usu: quoad pene a/ueris secernas fictos uultus: ni forte accuratius ipsa per foramina obducte personæ introspexeris. Illinc enim contemplantibus uarias solere oc/

currere mõstri facies: & appellatas personas. hasce fictio nes / easq; ad Acherõtes usq; undas durare nihilo plus. Nam fluuium ingressis humido uapore euenire ut dis/ soluantur. Quo fit / ut alteram nemo ad ripam non nu datus amissa persona peruenerit. Tum Gelastus o Cha ron fingis ne hæc ludi gratia / an uera prædicas? Quin inquit Charon ex personarum barbis / & superciliis ru/ dentem hunc intorsi: ipsoq; ex luto cymbam obstipa/ ui. Huius modi rettulerat Charon. iamq; non longe ab theatro aberant. Ergo de Gelasto sciscitatus didicit & qui nam tantam molem coaceruassent: & quos ad usus haberet, & cum theatrum illud fabulis agendis factum intellexisset: uæhementer risit hominum in/ eptias, qui tantos labores consumpserint demolien/ dis montibus ut immanem ipsi molem construerent. Tum & stultitiam patrum detestatus est, qui tantas perdendi temporis illecebras in urbe paterentur. At Oe nops ludio ille philosophus: de quo supra ridicula illa recensuimus, cum procul uidisset cymba opertum ad uentatem, ratus nouos adesse hystriones secessit: cum turma eorum: qui aderant: ut si quid scenæ Charon commentaretur: ex insidiis annotarent. Medio in theatro cum illi aduenissent: etenim quid tibi hæc o Charon: inquit Gelastus. Negauit Charon uide/ ri sibi aut theatrum / aut ornamenta istius modi talia, ut ulla ex parte cum floribus: quos apud pratum excerpserat: essent comparanda. Et mi/ rari quidem professus est: q; pluris faciant homi/ nes, quæ possint uilissimorum manu assequi / q̃ ea/

que ne cogitatione quidem satis queāt attengere: & flo-
res inquit quidem negligitis: saxa admirabimur? in flore
ad uenustatem / ad gratiam omnia conueniunt: In
his hominū operibus nihil inuenies dignū admiratiōe
præter id / ut uituperes tantorum laborum tam stultā
profusionem. Dehinc tu o / inquit philosophe principio
ex te fieri certior uolo quādoquidem, ut prædicas, mul
ta hoc loco quæ ad uitam bene degendam faciant, in
medium afferuntur: cui nam ea cōmodent, maioribus
ne natu? Stultum si eos aggrediantur commone facere
qui didicerint usu / quæ conferant. An adolescentibus?
ineptum eos uelle dictis regere, qui non auscultent: pro
xime item uelim dicas ab poetis ne / q̄ a philosophis ui-
tæ degendæ rationes expetant? Tum Gelastus sit quid
uis Charon: quæ tamen ab poeta cum uoluptate audi-
as, ea capias facilius: imbues plenius: seruabis firmius.
quod si præterea uideris hosce gradus cōsessu tantorū
uirorum oppletos, neq; ineptum opus dicas, neq; una
interesse pigeat. Et profecto, uti aiunt, non sine deo
tam multi coeunt: quando usu inuenias ut quos singu-
los floccipenderis, si coierint, uenereris, & præ reueren
tia obmutescas? Tū Charon ad unas atq; alteras deo
rū statuas uersus dic Gelaste inquit ne tu hos singulos
floccipendis, aut si coirent uenerabere? Tū Gelastus
subridens solus si essem fortassis riderem: plures si ades-
sent alii uenerarer. Interea dum statuas spectant, Cha-
ron se posita ab fornice audire uisus est submissa -
uoce colloquentem, ac dicentem trita hæc sunt, quæ
Gelastus confabulatur: Dequæ tota istorum re ni-

hil est, quod probem, quam personatum Gelastum hunc. Nam ei profecto nihil fieri potest similius. Audit & alios Charon dicentes fuisse bene doctum Gelastum in uita, & prudentem. Alios contra fuisse quidem stultum, & procul dubio delirasse cum cæteras ob res, tum quod tantis iniuriarum offensionibus lacessitus sequæ / dignitatemq; suam neglexerit per animi pusillitatem. Neq; probare illius uitæ rationem, qui perseuerauit omnibus æternum prodesse. Cum se multi in dies lacesserent, & lederent: non illis quidem cum Oenope rem fuisse, qui se ad propulsandas / uindicandasquæ iniurias magisquam ad firmandam insolentium temeritatem fortem esse ostenderet nimis ferendo. Quæ Oenopis uerba cum etiam Gelastus subaudisset, uocem quæ loquentis cognouisset Velim inquit uideas o Charon quam is quidem iactator se se perstrenuum præstet. His dictis in ob / loquentes proripuit. Illi propius accedente mortuo, & apertius perspecto, & cognito obstupuere, & Oenops nihil sibi antiquius duxit quam ut relicto captiuo obuolaret ex templo. Ergo ad Charontem rediens Gelastus & qualis inquit tibi uisus est noster athleta? qui in eo primo pedis motu uerterit terga: & hominem demiror, cum mihi in uita apprime fuerit familiaris, aut ea de me oblocutum / aut me uiso metu potiusquam uoluptate affectum. Sed nunc intelligo fictum hominis ingenium, & ex tuo illo personandorum artificio obductum fronti fictam non ueram beneuolentiam extitisse / qui profecto neq; uiuentis patientiam toties

lacessiuisset. neq; defuncti nomē impeteret, si amasset. Inter hæc dicēdum Eccum saxum graue cymbū Charontis icutit sonitu maximo. illud enim ebrius ille barbarus multa ui impulerat, quo ictu Charon absterritus inclamauit, ut pleno intonuerit theatro. Gelastus uero ira concitus in ebrium se conferebat. At Charon desine inquit o desine Gelaste, tu illos umbra, illi nos saxis petunt. sat peragrati sumus. hic præter ineptias, & improbitatem comperio nihil, qđ uidisse non pigeat, & ineptias odisse, & improbitatem euitasse conferet: abeamus. Charontem reuocabat Gelastus, ille saltitans una, & tremēs diffugiebat. Hoc spectaculo theatrales illi di multo risere. quo risu factum est, ut maximam, inauditam, insperatamq; in calamitatem inciderint omnes di. Id qui euenerit: proxime recitabimus, si prius quæ Charonti etiam obtigerint insperata, & cognitu festiuissima, succincte retulerimus. Audito igitur statuarum risu Charon ridete inquit, ut lubet: ego rideri: q̄ cædi malo. Putabat enim proscænicos illos turbatores risisse, tametsi admirarer retinnire omnia deorum risu. At Gelastus non insuetus theatri sese confestim in pedes conicit. Atq; pape o Charon pape siste, adsum: uociferabat. In quem uersus Charon expauefactum admiratus quid tibi est inquit. saxo ne percusserunt? Ille uero uix sui compos titubans hæsitans audistin inquit statuas? quid tum? risere: inquit. quid igitur inquit Charon malles plorasse: an pro metu reris statuas risisse. Nō se poplitibus substentabat Gelastus metu exanguis factus. Eaq; de re Charontem sequēs

primo dato in triuio ab urbe reuersam cymbæ pup-
pim arripit. Atq; hic quæso siste o Charon. Ille uero
uestros inquit mortalium personatos, & fictos mores
odi. quandoquidem tu, qui saxa non metuebas, risu te
absterritum simulas: et qui tantopere negabas uelle
te huc ad mortalium sedes regredi: hinc inuitus diuelle
ris: & habeo tibi nullas gratias, si me a colligendorum
florum uoluptate abstraxisti, & ad iurgia: rixasq; ad-
duxisti. Quod si non saxa modo, sed etiam risus hic
statuarum pertimescendus est: quis hinc non aufuge-
rit? Sed tu ut lubet, ego uero abeo. Tum Gelastus du
ri decrepiti acerbitate motus ne tu inquit o Charon ar
gutiis: & uerborum captiunculis: quibus uersari philo-
sophos prædicabas: nunc apud nos uteris. Etenim tan
ti est: inquit Charon: disertis congredi: nanq; apud do
ctos discimus. Tum Gelastus sibi consulens: non quo
Charontem leuaret onere, sed quo illum: si se dimisso
pseueraret: citato gradu fugiens abire interpellaret. Ego
uero inquit ex te quoq;: ut par est: aliquid ediscã opor-
tet. cædo: remum: tractare enim assuescam. Tum Cha
ron, remum ne in sicco? At ille rapto remo interreptã-
dum scapulis gestiebat, sic inquiens: claua se habebat
Hercules: q; si mihi in theatro affuisset is remus: scele-
ste Oenops: quẽ tantis officiis: & bñficiis psecutus sum
luisses. Nã te qdem inter mortales mõstrum petisse3,
& cuius iprobitatẽ: atq; neqtiã patiẽtia ptuli pcussisse3.
Tum Charon Gelaste inqt huc uelim aĩum adhibeas.
Annos ego multos/atquæ item multos portorio affui
cum inumeris sapientibus/& usu doctis habui cõmer-

tium de his rebus: hoc uelim scias, stat omnium senten tia prudentissimorum, non semper oportere uti pati/ entia: statuuntque cæteris in rebus apud mortales id ob/ seruandum. Ut nihil nimis: Solam uero patientiam aut nullam penitus / aut omnino in uita nimiam haben dam: & f rtassis non pauciores reperias, qui doleant. quod patientes fuerint, quam qui non fuerint. Tum Gela/ stus o inquit dictum prudens. ex me id iudico / plusqui/ dem molestiæ ex patientia subiuisse me possum asseuera re / quam ex intolerantia offendisse. his confabulationibus ad mare iam deuenerant: quo loci cum circumspe/ ctans / hæsitansque Gelastus constitisset, subirritatus Charon istic inquit etiam hæres? Tum Gelastus noli succenseas inquit o Charon / tuam enim rem æque / atque meā ago. Ego me tam uasto in æquore nullo se preben te calle / nullisque recognitis semitis me ducem futurum commodum non profiteor: Tum Charon pronam / in quit audiui esse ad inferos uiam / modo petas id: ubi nō non uideas / neque audias quippiam. Eo igitur uersus cur sum dirigemus. ingressi nauim trāquillo mari nauigans Charon uides inquit minus credēdo uobis philosophis ut mecum fiat cōmodius: tu / si te audissem: iam tum me suspitionibus obruisses. At nō credidi / ergo opportunis sime nauigamus. Sed mare hoc cur te simulasti metue re / qui Acheronta uideras. Non inficior uideri hoc uasti us: sed nego aut profundius esse: aut turbulentius. Ve/ rum & quid nā illinc monstri ad nos perscindens mare illabitur? ne non fortasse hoc illud est: quod ad inferos tantas dedit tragædias / & fluctibus uersari ferunt:

Proh & quam

proh & q̄ optato aduenit. ꝙ enim, & quale esset potui nunq̄ intelligere, id nunc aderit coram, atq; conspicie mur, & bene est. nunc demum iuuat mortales adiuis se. At qui num uides eccam remp. natantem? Tum Gellastus: o inquit Charon & quid tibi in mentem ue nit, ut tam apte remp. appellares nauim? Q d' si eam cupiam uerbis admodum expingere, nihil afferam illu strius. Istic enim æque, atq; in repub. imperant paucio res, parent. plurimi, & in parendo condocefiunt impe rium gerere, tum & quæ ad animi libidines student, quæ ad spem parant, ad salutem curant omnibus tē poribus accōmodant, atq; obsecundātur. Adde ꝙ istic uti in rep. aut unus, aut aliqui, ut plures, totam rē mo derantur qui quidem si obseruant præterita, cogitant futura, circunspectant præsentia, & omnia ratione, & modo aggrediuntur, & tractant uolentes sibi nihil re rum bonarum potius esse, q̄ uniuersis, reges hi sunt, & bene agitur. sin contra ad se omnia referunt, & cū cta præ iis, quæ collibuerint, negligunt, tyranni sunt, & pessime agitur. Tum si parent doctis, si præsto sūt: si adsunt uolentes, atq; agūt unanimes, quæ imperāt: æquabilis tūc, & firma est res. sin discrepāt, si recusant & respuūt pturbat' illico resp. atq; in discrimine est. Sed qd agimus inconsultissimi? iminenti ab calamitate nō refugimus? incidimus in piratas, piratarum audito no mine Charon, quo nihil tetrius, atq; truculentius in ueniri posse per sæpius intellexerat, expauit. Verum & si perterritus cōtremisceret, dissimulauit. quo Gelastū mordere dictis prosequeretur: & quantis inquit gelaste

ſubterfugiis incohatum ad inferos redditum interpel
labis? Nunc te incerta nauigandi ratio detinet, nunc
te prædonum cognita pericula detorquent, quos quid
eſt cur metuas? cui ne uitam quidem poſſint auferre.
Sed abigenda eſt hæc moleſtia. te in ſicco relinquam.
His dictis nauim ad litus uertit, & multa ui remo im
pulit. Senſit Gelaſtus Charontē expauiſſe. Iccirco arri
dens tibi quidem inquit o Charon recte fuga conſulis.
Nam ſi cæpiſſent calloſum nauitam: ſuos inter infœli
ciſſimos remiges mancipaſſent. Adde ꝙ promiſſam
iſtam tuam barbam, & capillum te imitati ad ruden-
tum opus conuulſiſſent. Itaqꝫ Charon cum ad littus
appuliſſet, offendit incolas, qui propinquis balneis di
uerſabantur præuiſis pyratis fugam capeſſentes, atqꝫ
admonentes ut crudeliſſimos, & conſceleratiſſimos ui
tarent, monteſqꝫ conſcenderent. negauit Charon ſuā
poſſe nauim, aut relinquere, aut lōgius aſportare, erat
enim feſſus, & defatigatus, obnixius dum littus pete-
ret nauigando. Eam igitur ſubduxit in contiguam pa
ludem, lutoqꝫ īmerſit, ſe aūt inter proximos paluſtres
calamos abdidit. Gelaſtus uero criptam conſcendit, at
qꝫ illic intra ceſpitem delituit. eccum e ueſtigio pyratas:
facta præda alacres e naui certatim proruentes ſeſe in
balneum cōmittunt, ibiqꝫ ludi gratia crapulonum re-
gem miro, & inaudito inſtituto inter ſe creant. in coro
nam. n. circumſiſtunt, mediis uero aquis unus demitti
tur mus, & ad quem mus nando applicuerit, is habe-

tur rex. Hoc sortis genere ex sociis naualibus qdam bẽ ne honestus factus extitit rex. Ergo dum animi oĩum risu, & ioco soluti lasciuiunt, quæq; ad balneoꝝ uolu- ptates conuenirent, iucundissime exequuntur. Interea lixa unus ex libertinis naualibus abiectissimus per ca lonum, & lixarum conspirationem sese quoq; ludi gra tia regem constituit. Huic ille prior sorte creatus rex, quod a plurimis impeteretur ultro cessit. Tota perin- de res agitur ludo, & miris iocis ridetur, factumq; probant omnes, & in primis archipyrata, atq; fauet. Hinc nouus rex sese firmare iuramento concrapulo- num fidem ait cupere, iccirco in medium iubet afferri atram fuligine patellam, qua omnes ueluti in ara eti- am inuiti iurent, quoad ipsum ad archipyratam deuẽ tum est: is quod negasset iurare, raptus ante regem de collegii sententia pro contumace damnatus est, atq; erat in contumaces pœna: ut immergerentur. Itaq; is, ut cæteri contumaces, immergitur. Verum enimuero ita immergitur, ut inter manus suffocaretur. Perterre- factis archipyratæ familiaribus, & enecati casu, & con iuratorum audacia uix sui erant compotes. At manus regia successu exultans repente puppim, clauumq; oc- cupant, libertatemq; omnibus suo esse facinore par- tam proclamant; & congratulantes petito mari alto qua uenerant, abeunt. Hunc archipyratæ casum Gela stus quasi ab speculo confestim Charonti renuncia- tum accurrit. Nihil unquam auidius accepit Charon. Ergo: ut erat a uertice ad uestigium usq; oblitus: &

fœdissimus, in medium præ gaudio animi resultans Gelastum amplexus est, eumq; exosculando totum ef fecit lutulentum nūc inquiens resipisco. potuit ne com modius cuipiam cecidisse res? & illud ab rasum, ulcero sumq; caput quis putarit tantos fouere animos? Nūc illi ultro suam erga me omnem iniuriam remitto. qui si affuisses Gelaste risisses. Tua ego risissem inqt Gelastus iniuria? quidni, inquit Charon, cum & ipse, qui tuti periculi metu plorarim, nunc rideam? Nāq; istic ad hunc salictæ truncum unus & item alter conserui in cōiurationis consilium concesserant. Ego eorum ad uentu perculsus alter īmobilis eram prope factus trūcus: prostratum enim me habebam luto, & solo sub lato uultu auscultabam quid tractarent, eorum uerba uix subaudiebam, sed audire uisus sum dicentē, sat est. hoc probo submersum suffocabimus. me illico pauor occupat oblitum mei. Compositis rebus illi quæ simulandi gratia quasi expositituri attulerant, mactare pecudis intestina, & uentres in eos confarctos, quibus delitescebam, calamos ad me coniiciunt. Atq; imprimis egregius ille rex raso capite capræ caput ita iactat, ut ni declinassem, luissem. optaui quidem mihi tum cymbā æque, atq; in theatro adesse pro casside, atq; hui, inq̄ etiam demortuæ hic arietant pecudes? Hæc Charon, atq; e uestigio rapta cymba sese undis cōmittebat. Hortabatur Gelastus, ut balneis ablueretur, ne tātis sordibus illibutus apud inferos irrideretur. Negauit Charon id se facturum, affirmauitq; apud inferos malle sordidissimus uideri, q̄ apud mortales lautissimus, modo

teterrimas belluas homines fugiat. Tum Gelastus no ui inquit quid consilii captes. uis enim tu quoq; hinc ad inferos personatus redire. Hæc Charon, atq; Gelastus. Demum petentes altum, & quæ de piratis, & rege recensuimus repetentes incidit, ut Charon polysagi illius cum rege habitam disceptationem pulcherrimam, & dignissimam recensere instituerct, quam uiso lupo se in reditu recitaturum foret pollicitus Charon. Sed ab historiis recitandis nouum ortum periculum interturbauit. Nanq; uerticibus, turbinibusq; obuolui mare: atq; atrocissime sese uersans insurgere, & scopulis illuctare incipiens omnem salutis spem nauigantibus ademerat, præterq̃, ut ad proximam cautem asperrimam, & difficillimam applicarent. Eo igitur confugientes obstrictum, uinctumq; Momum reperiunt tantarum causam tempestatum quærentem, uel magisq̃ suas erumnas dolẽtem. Tempestatem quidem fecerant rixantes inter se uenti. Nanq; atrocissimi apud theatrum facinoris ab se admissi culpam quisq; in alium quempiam reiiciendo altercabãtur. Inde in tantos irarum impetus exarsere, tantosq; motus exciuere, ut mare cœlo commiscuerint. Exciderat enim ut Charonte ab theatro diffugiente tellus omnis risu deorum cõmota supploderet. quo risu Aeolus excitus ex antro rẽ sciscitatum euolauit uẽti antro inclusi animis, auribusq; suspensi, atq; solliciti uocem audire uisi sunt Famæ deæ, quæ quidem stridẽtibus alis æthera peruadebat deorum Charontisq; factum decantando. Vẽtos iccirco tanta illico inuasit spectãdorum deorum, ludorũq;

cupiditas, ut refractis claustris, repagulis deiectis, obi-
cibusq; cõuulsis temerario impetu una omnes in thea
trum irruperint, tam multa ĩmodestia, ut super inten
sum theatri uelum uinclis abruptis cum parte muri
traherent in ruinam, sequentibus una statuis, quas fa
stigiis murorum nonnulli cælicolarum deposuerant.
is & ueli, & statuarum casus, non sine maximo fuit
deorum malo: nanq; alii quassati, alii obruti ruina, nul
li non aliqua ex parte collisi extiterunt. Atqui: ut cæ-
teros omittam, Iouem ipsum uinclis ueli illaqueatum
ita deturbarũt, ut resupinis pedibus naso retulo rueret
in caput. Cupidinis uero statua superne decidens deaz
Spem pene oppressit, non tamen defuit quin absterso
humero alaz decusserit. Speiq; itẽ statua Cupidinis pe
ctus obliquo uelo labans uicissim perculit. Di attoniti
quo se uerterent non habebant. At Iupiter: quod unũ
fuit principis prudentissimi, suo secum ingenio præcur
rit disquirens quidnam pro temporis necessitate sit agẽ
dum cælicolis. Etenim occurrit animo ut metuat ne
mortales iudicent ingratos fuisse dis ludorum appara
tus, & bene de superis merendi studium posthac inter
mittant, si forte diis uacuum statuis theatrum offen-
derint. Alia ex parte ingrato ab tumultu suos reuoca-
re instituerat. Ergo qđ facto esse opus intelligit, impe
rat, ut quisq; deorum illico suam in theatrum referat
statuam, atq; mox abeat, ne apud mortales comperta
re irrideant. Conuenire quidem deos quid uis incom-
modorum pati potius, q̃ authoritatem, suiq; opinio-
nem amittant. Paruere Iouis dicto omnes præter Stu

porem deum: qui quidem exanguis factus obduruerat.
Sed cum cælo dí recẽſerentur, nõ Stupor modo, aut
Spes, quæ mutilata apud mortales remãſerat, uerum
etiam Pluto, & Nox dea deſiderabantur. Illi quidem,
maxime Pluto, qua de cauſa remanſerint periucundiſ-
ſimum erit intellexiſſe. Dea quidem Nox, ut de illa pri
us dicam, prout tulit caſus, iiſdeꝫ ſub theatri gradibus
cum Apolline iuxta ſuas obdiderãt ſtatuas, in eamq;:
ꝙ eſſet uacua, illam ſortibus plenam, quam ſupra re-
cenſuimus ab Apolline furto ſubreptam, crumenam
indiderat, ne ex mortalium numero, apud quos maxi
mos uerſari fures ſenſerat, quiſpiam conferta multitu
dine ſubriperet. Cum igitur Iouis imperio ardenti ope
ra pareretur, Apollo caſu non ſuam, ſed Noctis ſtatu
am ſuum in pectus ſuſtulit, ita ut crumena inter fe-
rendum intra pedes deflueret, ſed crumenam, ꝙ operi
eſſet intẽtus: neglexit. Nox uero dea æque tumultuatio
illo in opere ſeſe agitans, quã reliquam cõperuit ſtatuã,
cõportauit. At errore animaduerſo rata Apollinẽ nõ te
mere alienã obuerſaſſe ſtatuam, ſe in filiæ gremiũ furti
ſui cõſcia lugens cõmendauit. Noctis filia eſt Vmbra,
& eam q̃dem Apollo ita amat perdite, ut nuſq̃ eſſe niſi
Vmbra comite didicerit. At crumenã ipſam Ambago
deaꝝ mẽdaciſſima pede in eã offenſo repperit. Hinc tã
ta in deũ Apollinẽ ĩdignatio aduerſus noctẽ exarſit co-
gnita re, ut ex eo tpe nihil ſibi antiquius deputarit, q̃ ut
exoſaꝫ fugãdo ꝑſequeret̃, illa Vmbræ gremio ſeſe tutat̃
deliteſcendo. Plutonem uero ĩmania ueloꝝ inuolucra
irretitũ detinuere, quoad lenones, q fornicibus cũ ſuis,

ſcortorum ſordibus accumbebant, fragore exciti affue re. Hi quidem inuĕtum Plutonem loro ad gulam ob ducto traxere. poſt id alii ſaxo pedem contundere ag greſſi ſunt, ut uiderent auro ne ſolidus eſſet uti ſuſpica bantur. Alii uitreos oculos, ꝙ eſſe gemmas arbitraren tur, dum eruere inituntur, ita contrectant, ut altero pu pillam extruſerint, altero confregerint. Non tulit tum dolorem, atq; iniuriā Pluto animo forti, ſed ingemuit: atq; plus uno ex maleficis lenonibus mulctauit. Nam ut erat pondere uaſtus: ſeſe in latus uertens quos po tuit ſuppreſſit, huic pedem: & huic manum conterĕs, atq; cōminuens. exinde ab ſordiſſimis relictus foro di cit aberrare luminibus captus. Itaq; iſtiuſmodi in thea tro geſta ſunt. Cæterum uenti tātorum ſcelerum ſe fu iſſe authores conſpicati: alter alterum ſpectās commu tuerant. De hinc metu conſcientiæ intra ſe animis ue xari: proxime mutuo alter alterum arguere temeritatis: atq; imodeſtiæ cæperant: poſtremo conuitiis excande ſcere, & tumultuare perſeuerabant. Demum ardeſcente rixa luctationum: perduellionumq; campum ſibi mare occupauerant: ex quo repens illa, quam ꝙ ſupra com memorauimus, procella oborta eſt. Hac igitur procel la acti Charon, & Gelaſtus ad eam cautem, ubi ob ſtrictus hærebat Momus, deuenere. quo loci miſerias Momi aduertentes ſeſe recrearunt. Nanq; qui labori bus, periculiſq; acti peſſime agi ſe um arbitrabantur, ut Momi uultus uix ab æſtuante oceano reſpirantes una, ac lachrymas undantes uidere, alieni mali miſeri cordia ſuos mitigarunt animi dolores. At qui, & quis

eſſet, & qd

esset, & quid illic tam graues perferret pœnas sciscitati, si quid opis possent, ad modum pstituros polliciti sūt. At Momus o nos: inquit: miseros & quid est: ꝙ naufragus ad relegatum possit afferre opis, præterq̄ ut sua mala collugeat. His dictis multo illachrymauit. dehinc ut se fractum, confectumq; procellarum mole paululum ab aquis leuarent, exorauit. Quo leuato extēplo Momus, atq; Gelastus sese mutuo agnouere. multas enim cum apud mortales degeret Momus, cum Gelasto de rebus maximis, & grauissimis habuerat disputationes. iccirco nonnullis commemoratis utrinq; : tum factis, tum dictis, Ego uero inquit Momus tum cum apud uos philosophabar: Fraudis deæ ductu cœlo ꝓscriptus aberrabam. sed pro grauissima accæpta iniuria in uindicanda mei dignitate malui semper me iter mortales humillimum uideri, q̄ inter philosophos deum, Dedi tamen aliquid grauissimo dolori, & iustissimæ indignationi meæ: plura tamen dedi deorum nomini. qñ ea perpeti potui ab homunculis, ne ordini superum officerem ipsum me propalando, quæ ne inimici quidez, ut diutius ferrem, potuere perpeti. profuit autem ad misericordiam malorum nostrorum excitandam, aut ad illorum: qui nos oderant, iracundiam extinguendam, incredibilis illa erumnarum mearum tolerantia. cælo iccirco restitutus sum, & quo uideas Iouis optimi deorumq; æquitatem, me quidem, ꝙ nulla re, præterq̄ bene agendo, & recte consulendo offendissem, proscripserant. qđ uero & deam, & uirginem in templo oppressem omnes risere. Redii ad superos uetus Momus ille

qui semper fueram: sed nouo animi instituto imbutus. Et qui in eam diem consueueram opinionem ad ueritatem: studia ad officium, uerba: frontemq; ad pectoris intimas: rectasq; rationes referre. Idem post redditū didici superstitioni opinionem: libidini studia: dolis cōfingendis frontem: uerba: pectusq; accōmodare. Non plus dico: nisi me peruersis istiusmodi artibus quādiu apud beatorum illud collegium exercui: tandiu & principi carus: & uniuersis probatus: & singulis commendatus: & (audeo dicere) inimicis quoq; fui gratissimus. Illud ad rerum nostrarum exitium fecit. qđ tantis honoribus honestatus mea interesse arbitratus sum, ut cederem iam malis artibus: & ad pristinam animi libertatem ipsum me restituerem spretis seruilibus assentationum: blanditiarumq; delinimētis. Et sum ipse mihi conscius quid egerim, quid studuerim prodesse dis. sino cæteras res. tanta me habuit deorum cura: ut Iouis: cum de nouādis rebus cogitaret: multis uigiliis ueteres omnes illas de deorum: regumq; officio rationes collegerim: quos eram solitus cōmentari tecum mi o nepos: tabellisq; conscriptas dederam. Sed ille quanti eas fecerit: hi casus edocent. Nam id quantum uidere licet: honestum: utileq; consilium placuit Ioui: at placuit me in has miserias relegare. uos hic quid magis uituperabitis? An desidiam in negligenda rep. an iniustitiam in administranda? Sed institutū hoc principis q̄ sit e rep. ipse uideat. Iustum uero esse nemo bonus asserit: neq; dum scimus q̄ futurum sit, ut bene uertat iis, qui nostra letentur calamitate, neq; is quidem, qui recta con-

sulentes malo afficit praua molientes bonis prosequi-
tur q̃diu sic se gerens futurus sit fœlix satis habet con
stitutum:sed hæc curent alii:quibus relictum est quod
sperent.nos nostris miseriis ferendis uacemus. Cum
hæc dixisset Momus:tum contra,tui me:inquit Gela-
stus:miseret o noster Mome.sed quid ego meas cala-
mitates memorem?quo te afflictum consoler. Ego a
patria exul ætatis florem consumpsi continuis.peregri
nationibus:assiduis laboribus: diuturnam per egesta-
tem:perpetua cum inimicorum: tum & meo℞ iniuria
uexatus.pertuli & amico℞ perfidiam,& affinium præ
dam:& æmulorum calumnias,& inimicorum crude
litatem:fortunæ aduersos impetus fugiens paratas in
ruinas rerum mearum incidi.Temporum perturbatio
nibus:& tempestatibus exagitatus ęrumnis obrutus,
necessitatibus oppressus:omnia tuli moderate: ac mo-
dice meliora a piissimis dis:meoq; fato sperans q̃ exce-
perim.At qui o me beatum.modo ni ab cultu,& stu-
diis bonarum artium:quibus semper fui deditus:fœli-
ciora rependerẽtur.Sed in litteris quid profecerim alio
rum sit iudicii.hoc de me ꝓfiteor omni opera:cura:stu
dio:diligentia elaborasse,ut me q̃tum in dies profice-
rem non pæniteret:præter opinionem:atq; expectatio
nem successit.Na3 unde gratia debebatur:inde inuidia
redundauit.Vnde subsidia ad uitam expectabantur,in
de iniuria. Vnde boni bona pollicebantur, inde mali
mala rettulerũt.Dices ea fuere quidem eiusmodi:ut ho
minibus euenire consueuerint, & te meminisse homi-
nem oportet. Tum uero Mome quid dices, si audies

quæ Charonti huic deo acciderint: dum res hominũ non ignorare digno certe: & prudenti instituto elaborauit. saxis fugatus: palude cõlituit. postremo terra: mariq; extremis periculis perfunctus ægre huc ad te casu appulit. qua abeat, quorsum tendat: ubi cõsistat: nil certi habet. Vt congratulandum in tantis malis putem mihi: uel q̄ deos malorum meorum comites habeam: uel q̄ deos meliores ad res natos tristiori pene uideam in sorte: q̃ ipse fuerim constitutus. Vobis item iter uos o Mome: tuq; Charon mæroris leuandi argumenta sint: q̄ alterum quisq; alter uideat casibus non immunem. His cõmiserationibus superaccessit Neptunnus deus: qui quidem cognita uentorum proteruia nubibus imperat: ut eos superne præssando coercerẽt: quo ad ipse cursu obambiens insolescẽtes cõmodius argueret. Eo pacto cum dictis: tum tridente omnes toto mari delirantium immodestias castigarat, ac deinceps ad Momũ consalutandum accesserat. Quo loci inuentis Charonte atq; Gelasto uoluit fieri certior quid ita applicuissent. cognita eorum peregrinationis historia uehementer insaniam uentorum inculpauit, qui quidem una stultitia tam multorum flagitiorum causa fuerint: ludos interturbarint: maria peruerterint: deos affecerint. Dehinc poscenti Momo: & Charonte ordine cuz cæterorum deorum: tum & stuporis: & Iouis: & Plutonis casus explicauit. postremo est ne: inquit Neptunnus: quod me amplius uelitis? Pacatis enim oceani rebus me ad Iouem: superosq; restituam. Tuz Gelastus, si per te licet o Neptũne: peruelim optimo maximoq;

Ioui & sua: & hominũ causa suadeas: ut tabellas Momi i moderanda rep. utatur. Illis enim plurimum adiumenti inueniet ad se leuandum: suasq3 res mirifice firmandas. Negauit Neptunnus futurum ut Ioui quispiam rerum agendarum modum præscribat. Ambitiosum enim principem quiduis prius posse: q̃ instrui. neq3 esse ut uolentem admoneas: aut nolentem excites. Vtraq3 illum in re semper sui fuisse consilii: dum mauult suum ostentare: q̃ alterius fauere ingenio. His dictis abiit: abiit & Charon: atq3 inter nauigandum: o inquit Gelaste esse quid hoc dicam: in principe præsertiz Ioue: quem sapientissimum prædicant: mitto illa uoluptati plus satis inseruire: potentatu ad insontium calamitatem abuti: imperare: q̃ imperio dignum uideri malle, & imperio dignum uideri cupere: q̃ esse. Hæc toleranda sint. Illud profecto graue est, principem ita institutum esse: ut neq3 bene consultantibus delectetur: neq3 bonis consiliis moueatur. Tum Gelastus & quid putas inquit o Charon cum illo agi: qui assentatoruz circumuentus corona in dies dediscat se eum esse: qui possit errare? & ex licentia libidinis modum: & ex libidine officii rationem metiatur? ut nondum satis apud me cõstitutum sit: præstet ne principem esse istiusmodi: an seruum. Tum Charon, facis inquit ut redeat in mentem: quod narrare incæperam ante tempestatem: de peniplusio, res profecto digna. tametsi nequeo nõ ridere. cum illius memini: qui se uilissimum hominem maximo regi præferendum asserebat. Tum Gelastus quid esse hoc & ipse dicam: o Charon in quibusq3 animis ut

metũ offenso omnes uoluptates animi abiiciamus, & periculo transacto e uestigio uoluptas redeat. Sed tu quid ita uisa tempestate expauisti, ut non cæptam hi- storiam modo neglexeris, uerum & tui plene oblitus es? Tum Charon an secus potui tantos aquarum mõ tes circumintumescentes, & irruentes intuens? Tum Gelastus esto montes: ut lubet: enimuero tu, qui me increpabas, ꝙ pyratas timerem, cum ne uitam q̄dem possent auferre, & mare inuium negligebas: quid me- uisti? mare ne ipsum, quando Acheronta nõ uideris, sed cõsenueris? aut quid demum ueteranus nauita pe- riculum ne timuisti Charon, cum te immortalem ha beas? Tum Charon contra nauita & immortalis, ut lubet, hoc scio oportuerat: si forte periclitassemus, aut totas illas perpotare aquas, aut enecari. Tum Gela- stus: places Charon. uerum sequere: narra disceptatio- nem illam: uidere uideor futuram non ignobilem. Tũ Charon: audies rem dignissimam: ac iuuat quidem eã recensere, posteaq̃ huius fluuii fauces (si satis rẽ teneo) ingressi sumus. Noui aquarum suetum oderem, &, ni fallor, spelunca sthæc suppressa, & humilis ea est: qua ituri sumus. hæc ego adiui loca nõnunq̃ ociosus. Ergo posteaq remũ linquere: & ꝓstratos secũdis aquis dilabi opus est: iacẽtes his de rebus recẽsendis delectabimur. Meã in nauim Megalophos rex: & Peniplusius præco una ĩgressi de loco cepant cõtendere dictis lepidissimis. nã se ille principez, & honore quouis dignũ: multa sua uirtutis facinora referens: asserebat. Cõtra: Peniplusius sic disceptabat. Te o Charon arbitrum statuo. uide q̄d

inter nos intersit, q̄due cōueniat. Homo fui ego. hic ēt homo. nā neq; tu natus cælo: neq; ego stipite o Megalophe. publicus fuit seruus is, ego itē publicus. Hoc negato, aut quid sit regnū dicito Megalophe. nū id nō est publicū quoddā negociū, in quo ēt inuito id agere oporteat, qd' leges imperāt? Fuimus ergo pares. nā legibus ambo astricti eramus, quibus si obtemperauimus, tu atq; ego fecimus ex officio. adeo ergo fuimus & serui ambo, & pares. sumus etiam aliis in rebus pares. aut si impares, ego superior, in quibus te præstitisse arbitraris. Etenim tu gradu te habitum fœliciori putas. id uideamus an ita sit. sino uoluptates: & studiorū: atq; institutorū pgressus, quæ oīa & faciliora: & cōmodiora, & pmptiora, & habiliora nobis fuere, q̄ tibi. Tū & illa p̄termittamus: q te multi oderāt, tumultos timebas. Mihi oēs fauebant. ego nullis non fidebam. tibi ad tete ferēdum: ad tuas libidines complēdas multis erat opus: multa cauebas: plura dubitabas: omnia erant in periculo. mihi aduersabatur istorum nihil, plura in rebus meis exequendis suppeditabant, q̄ ut illis omnibus uterer. tibi nunq̄ nō deerant quibus esset usus. Sed hæc: ut dixi: prætermittamus. Diuitias tu ex regno, si tibi congregasti, pessime fuisti functus magistratu, & gessisti non regem te, sed tyrannum. si reipub. eas parasti, fecisti quod decuit. sed ne illa quidem tua est gloria. uniuersorum ea est ciuium laus, non tua. qui quidem, aut partas bello, aut auctas censu effecere. Dices mea cura, & diligentia urbem, resq; imperii ornaui, atq; seruaui. meis legibus pacem, & quietem,

meo ductu: & auspiciis laudem: & amplitudinem ciui-
bus meis peperi. Nos uero in his omnibus: quae soli
fecimus frustra fecimus, quae uero multitudinis suffra
gio: & manu fecimus: cur nobis ascribamus: non repe
rio. Sed quae tua fuerit opera: & quae mea in istiusmo
di rebus, recenseamus. Tu integram noctem aut dor-
miebas uino madidus. aut per luxum ducebas. ego in
specula aduigilabam, urbem ab incendio: ciues ab ho-
stibus: teque ipsum ab tuorum insidiis custodiens. Tu
leges rogabas. ego promulgabam. te concionem ha-
bente saepius populus reclamauit. me publicum quid
iubente omnes attentissime auscultabant. in expeditio
nibus militem hortabaris. ego signum dabam. te mi-
les obseruabat. me classicum canente: aut hostem inua
debat: aut reuocabatur. Denique tibi uniuersi assentaban
tur: nemo nobis non parebat. Sed quid agimus? tu ne
otium ciuibus parasti? cuius causa tanti: tam frequen-
tes armorum: discordiarumque motus in urbe fuerint?
cuius artibus: & studiis publica & priuata, sacra: & pro-
fana omnia sint referta inuidia: simultate: omnique deni
que flagitiorum genere? Tum caeteras quidem stultas re
rum administrandarum ostentationes quid est quod re
feras? quid est: quod te iactes: quod templa: & theatra nõ ad
urbis ornamentum: sed ad gloriae cupiditatem: & ine-
ptam nominis posteritatem compararueris? & istas ele
gantes leges quanti putabimus: quibus improbi non
pareant: & probis indixisse non oportuit? Ac poteram
quidem inquies mulctare: & esse malo maximo refra-
gantibus in hoc maleficii genere. quis me potentior?

quis paratior

quis paratior? tu q̄dem unos: aut alteros ciues nō sine discrimine: non sine tumultu: & multorum manu affe-cisses. Ego totam urbem: si uoluissem: perdidissem tacē do: atq; dormiendo. Restant duo: quibus te longe su-perabam: tui te dominum bonorum: fortunarūq; om nium prædicabant: ego re ipsa eram non id tantum: ut dixi: qđ ea potuerim perdere: sed quo omnium bona: & fortunæ agebantur ita: atq; dispensabantur ad un-guem: uti uolebam ipse: nanq; fiebat ulla in prouincia: ullo: aut publico: aut priuato in loco nihil me iuito: tibi ne tuoꝝ quidem bonoru3: & fortunarum ex arbitrio quippiam succedebat? plura uolebas semper: q̄ posses: ego rerum omnium nil plus uolebam: q̄ quod esset. sic enim uolebam omnia esse: uti erant: & nihil magis. Re liquum est: ꝙ si tua tu amisisses bona: ipsum te suspen-disses: ego risissem. Dum hæc apud inferos agerentur: Iuppiter aula reclusus in solitudine secum ipse tempo-rum suorum casus: & institutorum successus repetens sese dictis huiusmodi castigabat: quid tibi uoluisti ho-minum pater: & deum rex? quis te erat beatior? pusilla rum: ferendarumq; rerum tædio: quantos labores: quæ pericula: qualia incōmoda subiuisti tuis in capiendis cō siliis? q̄ tibi fueris satis: K̄raꝝ dies docuit: bene consulen-tes respuisse: inconsultorum libidini obtemperasse. qd conferat argumento erit æterno īminutus nasus: eoru3 uota supplicantium fastiditi reiiciebamus: quorum fœ-ditatem irridentium postea pertulimus. Nos esse nimi rum beatos pœnitebat: quando nouis uoluptatibus ca ptandis ueterem dignitatem intermisimus. Nouū quæ

rebamus exædificare mundum, quasi pigeret diutini otii, & otio abundantes otium quærebamus, & otium quærentes, otium demerebamur. quid igitur assequuti sumus? indignos cælo inter deos accepimus, benemerentes, aut exterminauimus, aut amisimus: sed quid agimus? an parum pœnarum pro admissa stultitia accepimus: ni etiam acerbis his curis animi: ingratisq; durissimorum temporum recordationibus ultro excruciabamur? Abite hinc tristes curæ, uerum aliquo me exerceam opere necesse est: ne nos uacuos, & desides occupent tristes memoriæ: ac noui quid faciam. Hoc enī conclaue dissolute habitū coaptabimus. Positis iccirco stragula, & uestibus omnem subselliorum ordinem cōmutare aggressus est: librosq; complures abiecte expositos: & pulueribus obsitos digno loco astruxit. Dum hæc componeret: uenere in manus tabellæ Momi, quas superius Ioui datas recensuimus, inuentis non potuit facere Iuppiter: quin iterum perturbaretur mœrore: seq; suosq; casus repentes tandem tabellas perlegit animi lætitia adeo maxima: & dolore adeo maximo: ut utrisq; addi amplius nihil posset. Tanta erant in his grata una: atq; ingrata. gratum erat ꝙ in eis inueniret ab philosophorum disciplinis sumptas optimas: & per ꝗ necessarias admonitiones ad regem mirifice comparandum: atq; habendum. Ingratum erat: ꝙ tantis præceptis: tamq; ad gloriam: & gratiam accommodatis ꝑ suam negligentiam diutius potuerit carere. In tabellis ista continebantur: Principem sic institutum esse oportere: ut neq; nihil agat: neq; omnia: & quæ agat: neq;

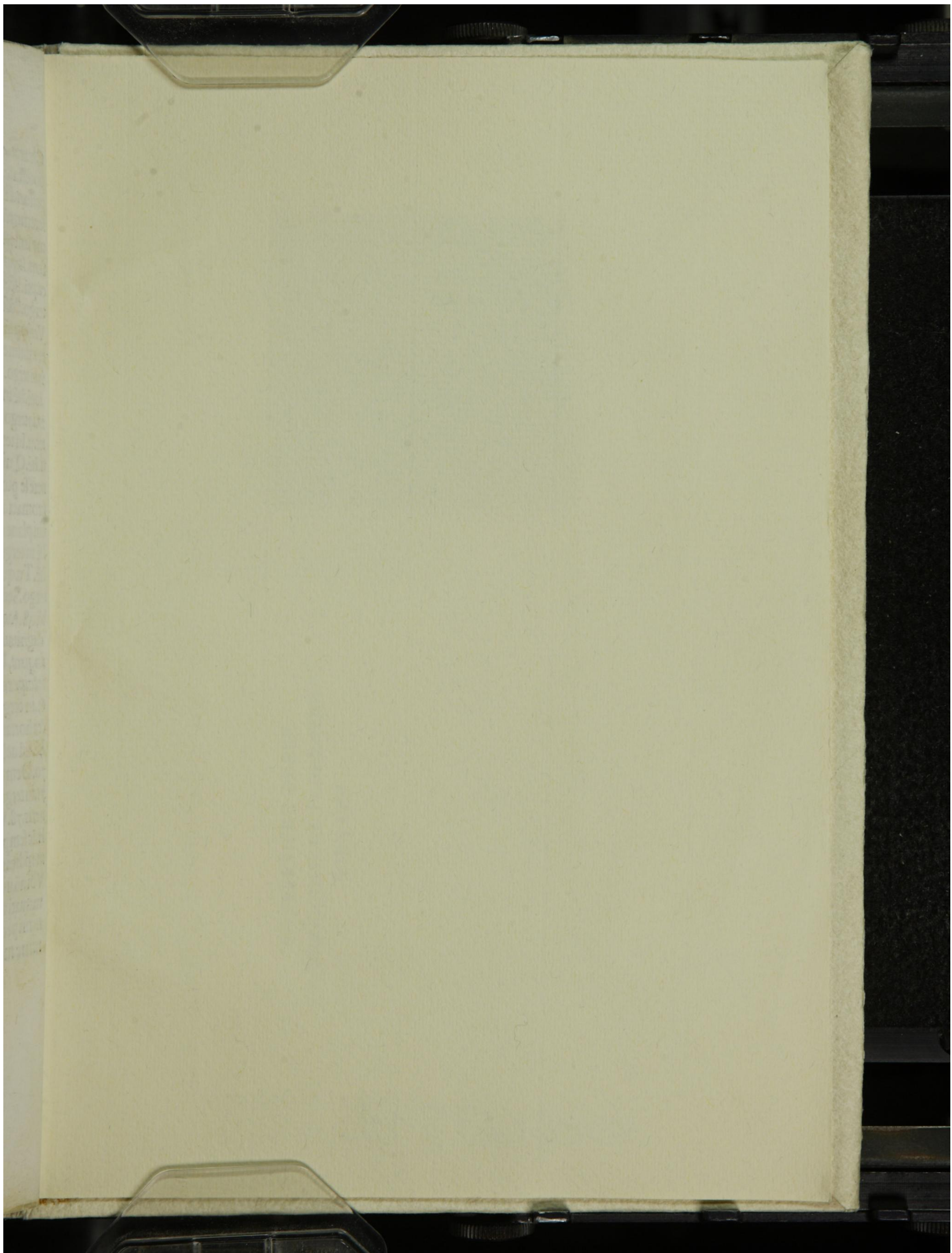
solus agat:neq; cum omnibus: & curet ne quis unus plurima:neue qui plures nihil habeant rerum:aut nihil possint. Bonis benefaciat etiam inuitis. malos non afficiat malis:nisi iuitus. Magis notabit quoq; per ea:quæ pauci uideãt:q̃ per ea:quæ in promptu sunt. Rebus nouandis abstinebit: nisi multa necessitas ad seruandam imperii dignitatem cogat: aut certissima spes præstetur:ad augendam gloriam. In publicis præseferet magnificentiam in priuatis parsimoniam sequetur: Cõtra uoluptates pugnabit non minus:q̃ cõtra hostes. Otium suis:sibi uero gloriam:& gratiam artibus pacis potius:q̃ armorum studiis parabit. Dignari se uotis patietur:& humiliorum indecentias ita feret moderate: uti a minoribus suos pati fastus uolet. Huiusmodi erãt in tabellis complurima:sed illud omnium fuit commodissimum inuentum ad multas imperii molestias tollendas. Nam admonebat ut omnem rerum copiam tris in cumulos partiretur. Vnum bonarum:expetendarumq; rerum. Alterum malarum. Tertium uero poneret cumulum earum rerum:quæ per se:neq; bonæ sint: neq; malæ. Has ita distribuebat ut iuberet ex bonoru cumulo industriam:uigilantiam:studium:diligentiam: assiduitatem:reliquosq; eius generis deos desumere plenos sinus: & per triuia: porticus:theatra: templa: fora: deniq; publica omnia per loca aperto sinu ultro obuiis porrigerent: & uolentibus grate: ac lubens traderent. Mala itidem sinu pleno, & aperto: inuida: ambitio: uoluptas: desidia: ignauia: cæteræq; his similes deæ circunferrent: atq; sponte erogarent

non inuitis. Quæ autem neq; bona: neq; mala sint: uti ea sunt quæ bona bene utentibus: & mala male utẽtibus sunt. Quorum in numero putantur diuitiæ: honores: & talia ab mortalibus expetita omnia fortunæ arbitrio relinquerentur: ut ex iis plenas manus desumeret: & quantum cuiq; uideretur: atq; in quos libido traheret conferret.

ROMAE. EX. AEDIB. IACOBI. MAZRO. ACADEMIAE. BIBLIOPOL

M. D. XX

Charta.5.corrigendum uidet. Q d muliebres.7. Summamq ignium poteſtatē.Itē.Ex eo foco.8.in tergo.A duentitiæ.15.in tergo . Semp ne peſſundabimur iſtoꝝ īpudētia? Semp intolerabilē iſtoꝝ inſolentiā p feremus?16. in tergo. Da manū/hoc tibi ſpōdeo.17. in tergo. Belliſſi me inflectebat.18.Ex iſomnio noui.Itē. Liceat imitari.19. Q uid poſ ſem.Itē.in tergo.T olle qui pareāt.Itē.D iſputabūt.20. Q uaſi iam tuā cæptā.Itē.Forte neglectā poſticā.Itē in tergo.Atq cōtremiſcebat.21. in tergo.Cōſequi eā noluit.Itē Fœda & obſcæna.22.Ex ſe natū malū . Itē Verboꝝ tñ petulantia inſoleſcebat.Q uæq.n.illic cōſpicaret:decanta re minime intermittebat.Itē in tergo. Verſum . Itē Recentis fabulæ. 23.in tergo.Q uā pditoꝝ calūnias.Calūniaſq ipſas.Itē.Habere ſe apud Iouē.Itē infenſa.Itē totā ſe.24.in tergo.Hoc age.35.in tergo.Cōſulturi. 29.in tergo.Cohibere an porrigere.30.in tergo: T emulenti.Itē Gnaui ter.31.In tergo.Rōnes malo iniri.32.Id Iouis dcm̄.Itē Tā fuit uolupta ti.Itē.Q uid ni & uirtutē.33.Ex me natā.34.in tergo.Suſpitionū.37.Si/ nere ſe picula.Itē in tergo.Fingi poſſe.39. in tergo.At ſolo.Item.Peri ſtromata.40.Q d ſi quid.Itē Feſſis.44.Succeſſu(uti fit)elatus.48.Ac ſibi plane cognita.Itē.Hos putes.54. Et ſua intereſſe. Itē Iubebis eos. Itē in tergo.Et iocū uerbis illicere.Itē Arbitreris.56.Vt tempoꝝ ſuoꝝ. Itē.T u quidem cōſtirpata.57.Offenderet.Itē.Ex ſnia ſuccedat. Itē.in tergo.Sed quid ago? Itē.Habebo fautoꝝ. Itē. At uincat(uti aiūt)ma/ lū.58.Atq ita cōtendāt.Itē.Q uot erūt hi.Itē.N ocuoſq.Itē. Ad ſceptri dignitatē.Itē/in tergo.Videri cupiebat.Itē.Atq deſpiceret.60.Platonē inqunt.Itē ueluti feria.Itē.Iam tum accuſaret initā ꝑfectionē. Itē.In/ terciperet.61.Et ſubridēs/num.62.Deā uiderint.Itē.Q uoquo uerſus 63.in tergo: dele duos uerſus. Diogenē uerſi accurſitarūt.hi re intelle cta hortati ſunt/ne in philoſophū iſtiuſmodi eſſet iratior.Deinde ad. Itē.Eū uelit eſſe.65. Neq n.aliū.Itē. Q ualē ſe habeat.69.Ac ſe eā qdē. 70.Democritæā illā.Itē,in tergo.Varios mundos. Itē. Oſſiculorūq. 71.in tergo.Animal unū.72.Iūge o atq c.74.Cōſtitutas.75.Partim mu neris.78.Vide qd poſſit īprobitas. 79.in tergo.Ferme ſingulos. Item. Hūc ſemp ſapere.80. Vllius iniuria.82. Sua cā tam impie. 87. Præter me ꝑdicas.Itē.Is ꝑfecto ipſe eſt rex.Itē.Sed tu reges eſſe.90. in tergo. Vbi nō uideas.92.in tergo.Mactatæ pecudis.93.Q uas erā ſolitus cō/ mentari tecum mi Oenops.97.T abellis. Cæteræ imprimen tium peculiares mendæ:leuelq offenſiones , ſedulum lectorem mi/ nime morabuntur.

00564351-1

KONSERVIERT DURCH
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHILFE
WIEN 1967

